

LETO XXV. Stev. 95

IZDAJA IN TISKA
CZP «LJUDSKA PRAVICA»
DIREKTOR BENO ZUPANČIČUREJA UREDNIŠKI ODBOR
GLAVNI UREDNIK
IN DIREKTOR LISTA
IVAN ŠINKOVECList izhaja vsak dan razen
petka - Cena 10 dinarjev

Ljudska

PRAVICA

«LJUDSKA PRAVICA»
USTANOVljena 4. OKTOBRA
1941 - MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHAJA-
LA KOT 14-DNEVNIK IN TED-
NIK - OD OSVOBODITVE DO
1. JULJA 1951 KOT DNEVNIK,
NATO PA KOT TEDNIK -
OD 1. JUNJA 1953 IZHAJA V
REDAKCIJSKI POVEZANOSTI
2 -BORBO-

Četrty kongres Zveze sindikatov Jugoslavije

SINDIKATI IMAJO VELIKO VLOGO
V RAZVOJU NAŠE SOCIALISTIČNE DEŽELE

V imenu Centralnega komiteja ZKJ je kongres pozdravil tovariš Tito — Sindikati so vse bolj organizacija, ki predstavlja politično osnovo delavskega samoupravljanja, je poudaril Svetozar Vukmanovič v svojem poročilu — Kongres nadaljuje delo v treh komisijah

V četrtek dopoldne 23. aprila se je v veliki dvorani Doma sindikatov v Beogradu začel IV. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije. Prisostvuje mu okrog 1400 delegatov in 600 gostov. Kongresa se udeležujejo tudi generalni sekretar ZKJ Josip Broz Tito in tovariši Svetozar Vukmanovič, Edvard Kardelj, Aleksander Rankovič, Petar Stambolič, Veljko Vlahovič in drugi visoki politični voditelji.

Predsednik Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozar Vukmanovič je ob otvoritvi pozdravil tovariša Tita in druge, med njimi predstavnike tujih sindikalnih organizacij: Sovjetske zveze, Velike Britanije, Burme, Češkoslovaške, Cejlona, Čila, DR Nemčije, Francije, Grčije, Nizozemske, Indije, Italije, Izraela, Libanona, Liberije, Madžarske, Maroka, Poljske, Romunije, Sirije (ki zastopa tudi sindikate Združene arabske republike), predstavnike Mednarodne organizacije dela ter Svetovne sindikalne federacije. Zatem so prisotni z enominutnim molkom počastili spomin sindikalnih delavcev Djura Salaja, Mavričja Borca in drugih, ki so umrli v času med III. in IV. kongresom. Po sprejemu dnevnega reda je Svetozar Vukmanovič dal besedo tovarišu Titu, ki je, viharno pozdravljen, pozdravil kongres v imenu Centralnega komiteja ZK Jugoslavije.

Pozdrav tovariša Tita

Tovariši in tovarišice delegati! Dovolite mi, da v imenu CK ZKJ sporočim prisrčno pozdravo IV. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije.

Ta kongres se je sestel ob obletnici ustanovitve oziroma združitve revolucionarnih sindikatov leta 1919, kar pomeni, da je to leto jubilejno tudi za sindikate Jugoslavije in za delavski razred. Ta kongres ima poseben pomen tudi zaradi tega, ker je na njem mogoče navesti in ugotoviti znatne rezultate v ustvarjalnem delu delavskega razreda Jugoslavije, v graditvi socializma.

Ker je jubilejno leto, mi dovolite, da povem nekaj besed o naših sindikatih v preteklosti. Leto 1919 seveda ni bil začetek sindikalnega gibanja v Jugoslaviji. Ze nekaj desetletij prej je imel delavski razred dežel, tistih pokrajin, ki danes tvorijo Jugoslavijo, svoje sindikate in se je bojeval pod najtežjimi pogoji za svoje pravice in za boljše življe-

nje. Ta boj je bil zelo težaven. Tega se zlasti spominjajo veterani iz teh časov. Leta 1919 pa je delavski razred Jugoslavije dobil možnost, da združi svoje sile, ki so bile prej razkosane, bodisi da so živle v krajih pod Avstro-Ogrsko ali v Srbiji.

In ta enotnost je že takoj v začetku pokazala velikansko moč v boju proti buržoaznemu izkoriščanju. Vi veste, da je bila mlada jugoslovanska buržoazija željna obogatitve, ker je bila revna glede na evropsko buržoazijo in bi rada izžela na račun delavskega razreda čimveč dobička, da bi se po zgledu evropske in druge buržoazije čimprej obogatila. Delavski razred Jugoslavije pa je pokazal v prvih dneh svoje enotnosti silno moč. Nastale so mnoge stavke. Spominjate se na primer stavk železničarjev in rudarjev, protestne stavke proti zadržani madžarske revolucije itd. Toda tudi vladajoča jugoslovanska buržoazija s monarhijo na čelu je spoznala, od kod ji grozi nevarnost, in je izdala zakonske ukrepe tudi proti Komunistični partiji in razrednemu sindikalnemu gibanju, tako da je z »obznanom« preprežala tudi sindikate.

Življenje enotnih sindikatov Jugoslavije je bilo zelo kratko. Toda buržoaziji ni bilo dovolj, da je prepovedala sindikate, temveč je v enem letu pozaprla okoli 40.000 delavskih borcev. Bilo je tisoč procesov in obsodb. Buržoazija je hotela zadržati tudi vsako nadaljnje gibanje, vsak nadaljnji odpor, razen tega pa je vedela,

da ima jugoslovansko sindikalno gibanje v svoji sredini kot jedro komuniste, člane Komunistične partije, ki so pomenili za buržoazijo veliko nevarnost. In ukrepi proti Komunistični partiji kot politični organizaciji delavskega razreda so prizadeli tudi sindikate.

Vrsto let se je kasneje boril delavski razred Jugoslavije na razne načine proti okrutnemu izkoriščanju. L. 1921 so bili ustanovljeni tudi v legalni obliki neodvisni sindikati, toda število njihovih članov je bilo zelo majhno. Toda ustanovitev URS označuje začetek cepjenja delavskih sindikatov, kajti po udarcu buržoazije po delavskem razredu, po Komunistični partiji in sindikatih se je del desničarskih voditeljev ocepil oziroma je ustanovil Združeno delavsko zvezo Jugoslavije, ki se je pridružila amsterdamski internacionali. L. 1927, torej šest let po ustanovitvi sindikatov, je bil prvi kongres neodvisnih sindikatov. Vi, ki ste bili v tem času v sindikalnem gibanju, veste, kako je potekel.

Vi veste, da je bil v zelo neugodnih okoliščinah za delavski razred, v pogojih frakcijskih bojev v Partiji, ki so se prenesli tudi v sindikate. Najostrejši boj med frakcijami je bil prav v sindikatih. Šlo je za to, ali naj bodo sindikati neodvisni ali nevtralni. Pravilna usmerjenost je bila, da naj bodo neodvisni, namreč, da ne bodo vključeni v kako stranjo, da ne bodo privesek kake stranke. Usmerjenost, da naj bodo sindikati nevtralni in apoli-

tični, je bila nepravilna. Boj se je bil o dveh glavnih stvareh. Neprestano so bili spori o problemu ponovne združitve URS pa tudi neodvisnih sindikatov o tem, ali naj bo ta združitve parcialna, ali frontalna, kar pa je bilo dejansko samo geslo in brez vsakršne stvarne podlage. In taki sindikati, neodvisni in maloštevilni, s približno 30 tisoč člani, so prišli 6. januarja leta 1929 ponovno pod udar buržoazije, ko je vojaško monarhistična klika hudo udarila po komunistih in obenem prepovedala tudi neodvisne sindikate.

Potrebno je bilo dolgo časa, da si je jugoslovanski delavski razred ponovno nekako pridobil svojo borbena organizacijo. Seveda tedaj ni bilo govora o obnavljanju neodvisnih sindikatov, toda tedanje partijsko vodstvo, ki je leta 1929 zavzelo popolnoma napačno smer za oboroženo vstajo z maloštevilno avantgardo delavskega razreda, komunisti in mladino, je zavzelo prav tako stališče, ko je bila sprejeta resolucija o ustanavljanju ilegalnih sindikatov in o razbijanju UR sindikatov. Zamislite si sindikalno gibanje v ilegalnosti! Kakšne možnosti je imelo, da bi se pod takim nasiljem bojevalo proti izkoriščanju in za pravice delavskega razreda? Nobenih! Ilegalno ni moglo ničesar predstavljati in glede na to je bila to popolnoma napačna usmerjenost.

Sele l. 1934 je bila ta napaka popravljena in zavzeta smer: Vsi delavci v Združeno delavsko zvezo, kjer naj delajo skupaj z delavci, ki so že tu. Kajti delavci, ki so bili v URS, niso bili antikomunisti, niso bili kapitulanti; samo druge možnosti niso imeli, da se bore. In ne glede na to, da je bilo vodstvo oportunistično in je zaviralo boj teh delavcev, preprečevalo stavke in se skušalo vedno pogoditi z buržoazijo, so delavci tirali to vodstvo, da ostreje nastopa za zaščito delavskih pravic.

Ko je bila od leta 1934 dalje zavzeta smer za enotnost sindikatov, namreč, da bi delavci stopili v URS, so sindikati zelo naglo narasli na 100.000 članov. Sele v teh sindikatih so komunisti prišli do polnega izraza in vodstvo URS ni moglo več ovirati in preprečevati stavk. Tu so bili sedaj lokalni voditelji, spodaj, v mno-

Predsednik republike Josip Broz-Tito in predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozar Vukmanović-Tempo

žicah, tisti, ki so vodili delavce v boj in stavke. Ako torej govorimo o enotnosti v sindikalnem gibanju, se začnemo od l. 1934.

To bi bil kratek, delen pogled na naše sindikalno gibanje, ki je bilo že pred drugo svetovno vojno bogato raznih elementov in dogodkov, posameznih bojev in notranjih bojev za čimčistejšo in razredno usmerjenost. Današnji sindikati Jugoslavije so posledica dolge borbe naših delavcev in sindikatov, ki je trajala desetletja.

Čeprav ne bi hotel govoriti, koliko borcev je dalo naše sindikalno gibanje v veliki narodnoosvobodilni vojni, moram reči, da so bili skupaj z vsemi člani naše Partije prav ljudje, ki so bili vzgojeni v sindikatih, prvi, ki so vzeli orožje v roke in odšli v boj, ustvarjali partizanske odrede ali bili jedro naših prvih proletarskih brigad. Vi veste, da so bili tudi v predvojnem času, zlasti pa po prvi svetovni vojni, čeprav je bilo delo v sindikatih tedaj zelo težavno, naši neodvisni sindikati šola za komuniste, šola razrednega prosvetljanja.

Z osvoboditvijo naše države, prevzemom sredstev za proizvodnjo po družbi in z izročitvijo tovarn v upravljanje našim delovnim kolektivom se je kvalitativno spremenila tudi vloga sindikatov. Medtem ko je imelo v buržoazni družbi pred vojno sindikalno gibanje nalogo, da se v frontalnem boju proti buržoaziji bori za delavske pravice in proti izkoriščanju, za naprednejšo zakonodajo, za večje plače in boljše življenjske pogoje, imajo sindikati v novih pogojih, v pogojih socialistične graditve, ko prevzema delavski razred svojo usodo v svoje roke, seveda drugačne naloge.

V prvih letih po osvoboditvi naše države, ki je bila porušena (Nadaljevanje na 2. strani)

Tuja diplomata pri predsedniku republike

Beograd, 24. apr. (Tanjug). — Predsednik republike Tito je danes dopoldne v Belem dvoranu sprejel libanonskega poslanika Farida Habiba, ki je med njegovim potovanjem izročil svoje pooblastilne listine že podpredsedniku Zveznega izvršnega sveta Edvardu Kardelju. Na sprejemu sta bila državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović in generalni sekretar predsednika republike Leo Mates.

Potem je predsednik republike sprejel še novega romunskega veleposlanika Jona Raba, ki mu je izročil pooblastilna pisma. Tudi na tem sprejemu so bili državni sekretar Koča Popović, generalni sekretar Leo Mates in šef protokola predsednika republike Zdenko Stambuk. Romunskega veleposlanika so spremljali sekretarja Radu Komša in Vasile Sandru, vojaški odposlanec podpolkovnik Stefan Stan in trgovinski svetnik Vasile Vikol.

Predsednik republike Tito sprejel predstavnike tujih sindikalnih organizacij

Beograd, 24. apr. (Tanjug). — Predsednik republike Josip Broz Tito je priredil danes v Belem dvoranu sprejem za tuje sindikalne delegacije in predstavnike tujih sindikalnih organizacij, ki se kot gostje udeležujejo IV. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije.

V imenu Zveze sindikatov Jugoslavije so se udeležili sprejema predsednik Centralnega sveta ZSJ Svetozar Vukmanovič in več članov Centralnega sveta, predsednik Zvezne ljudske skupščine Petar Stambolič, podpredsednika ZIS Edvard Kardelj in Aleksander Rankovič, člani ZIS Ivan Gošnjak, Koča Popović, Moma Marković, Veljko Zeković in Krsto Popivoda ter drugi ugledni državni in politični funkcionarji.

Predsednik Tito je pozdravil goste in jim želel, naj svoje bivanje v naši deželi izkoristijo za boljše spoznavanje življenja in dela naših delovnih ljudi. Potem pa se je del časa prisrčno pogovarjal s člani posameznih delegacij.

VREMENSKA NAPOVED

za soboto, 25. aprila 1959

Pretežno sončno z zmerno oblačnostjo. Zjutraj zamegljeno. Temperatura ponoči med 3 in 7, v Primorju 9, najvišja dnevna med 14 in 18 stopinj C. Nad zahodno in severno Evropo se zadržuje področje visokega zračnega pritiska, ki se nad srednjo Evropo krepi. Frontalne motnje, ki se združujejo nad našimi kraji, pa povzročajo povečano oblačnost in neznatne padavine.

Z večerajšnjega zasedanja kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije

Poročilo Svetozara Vukmanovića na četrtm VLOGA IN NALOGE ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE V NOVIH POGOJIH

»Za Zvezo sindikatov Jugoslavije,« je rekel v začetku tovariš Vukmanović, »je bilo minulo obdobje pomembno ne samo po doseženih uspehih in naraščanju nje-gove politično-ekonomske dejavnosti, marveč tudi po nadaljnjih spremembah v funkcijah in vlogi sindikatov, v skladu s spremembami v družbeno ekonomski strukturi nasploh in posebej v položaju ter pravicah delavskega razreda.«

Potem ko je pojasnil spremembe v družbenih in proizvodnih odnosih socialistične Jugoslavije v minulem obdobju — uvedba delavskega samoupravljanja, komunalnega sistema itd. — je Vukmanović rekel, da je šel ves naš dosedanji razvoj v smeri nenehne krepitve pravic in družbene odgovornosti delavskega razreda, v smeri sprememb njegovega družbenega položaja in razširitve njegove vodilne vloge na vseh področjih družbeno-ekonomskega življenja v državi. To je bilo hkrati obdobje njegovega največjega številčnega porasta, ker se socialno-ekonomska sestava prebivalstva pri nas naglo spreminja.

Neposredni proizvajalci v socialistični Jugoslaviji so postali neposredni odločilni činitelj tako v okviru podjetij kakor tudi v okviru vse naše družbene skupnosti. Razširile so se njihove pravice do neposrednega odločanja, okreplil se je njihov položaj in nastali so novi odnosi ne samo nasproti proizvajalnim sredstvom, marveč tudi med njimi samimi.

Ko je govoril o spremenjeni vlogi sindikatov v novih pogojih, je Svetozar Vukmanović rekel:

»Sindikati so čedalje bolj organizacija, ki predstavlja politično osnovo delavskega samoupravljanja, množična organizacija, ki omogoča delavskemu razredu uspešno uresničevanje pravice do upravljanja družbe in gospodarstva. V nasprotju z bojem z zasebnimi delodajalci ali predstavniki države, za ureditev gospodarskih problemov sindikati torej v naših pogojih opravljajo svoje gospodarske funkcije s tem, da pomagajo organom istega razreda, da sodelujejo z njimi, da se bore proti birokratskim pojavom v njih, da vplivajo na organe samoupravljanja, da določajo družbena merila in se bore za vsklajanje mnenj in za neposredno akcijo samih proizvajalcev.«

Potem ko je omenil, da sindikati nimajo potrebe, da bi upravljali zaščitno funkcijo v klasičnem smislu, ker pri nas ni najemnih odnosov niti nasproti posameznim privatnim kapitalistom, pa tudi ne proti državi kot javnemu kapitalistu, je Vukmanović rekel, da morajo sindikati sodelovati tam, kjer se odloča o položaju in pravicah delavcev in uslužbencev, da ne smejo dopuščati zanemarjanja njihovih koristi, da morajo preprečevati pojave samovolje in birokratizma, kratekje osebnih pravic in nehumanega odnosa do posameznikov ter njihovih življenjskih in delovnih potreb itd.

»V življenju in dejavnosti sindikatov je nastala še ena velika sprememba,« je nadaljeval Vukmanović, »namreč, kolikor je življenjski standard čedalje bolj odvisen od komunne in njenih organov, toliko se dejavnost sindikatov širi zunaj delovnih kolektivov, na območju, na katerem delavci in uslužbenci živijo.«

Kot organizacija, ki se mora že po svojem družbenem položaju boriti za krepitve enotnosti in vsklajevanje odnosov in interesov znotraj delavskega razreda, sindikati ne smejo dopustiti, da bi posamezniki ali posamezni kolektivi ogrožali skupne interese, tako morajo tudi zagotoviti, da tako posamezni kakor skupni interesi ne bi bili zanemarjeni. Ker delavci sami neposredno odločajo, se boj za delavske interese ne bije več proti sistemu ali s sistemom, marveč znotraj samega delavskega razreda in zato se morajo tudi sindikati boriti za koristi delavskega razreda tam, kjer se o njih dejansko odloča in od česar so predvsem odvisni — to pa pomeni v njegovih lastnih vrstah, proti

Takšno obravnavanje problemov pa terja, da ne smemo nobenega vprašanja obravnavati samo v okviru sindikalnih vodstev, marveč ob najširšem sodelovanju članstva. Sindikati morajo vedeti, kaj mislijo o tem ali onem vprašanju delovni kolektivi, ali obstoječa naziranja krepijo ali ne krepijo socialističnih odnosov, ali prevladujejo lokalistični nazori, ki so konec koncev naperjeni proti koristim tistega delovnega kolektiva, ali prevladuje zapostavljanje nadaljnjega razvoja podjetij ali so tudi tako zagotovljeni vsi pogoji, od katerih je odvisno oblikovanje življenjskega standarda.

Sele po skrbni analizi razpoložena delovnih kolektivov naj sindikalna vodstva store ustrezne ukrepe po dveh poteh: na eni strani pri organih upravljanja, od delavskih svetov in družbenih organov v komunni do Zvezne skupščine, na drugi pa pri delovnih kolektivih, ki jim je treba pojasnjevati, kaj pomenijo storjeni ukrepi organov upravljanja, kaj pomenijo obstoječi nazori itd.

Tuje delegacije na kongresu

njegovim lastnim slabostim, za njegovo politično, ekonomsko proizvodno, strokovno in etično vzgojo ter usposabljanje.

To pravzaprav pomeni, da so se spremenili ne samo družbeni odnosi, marveč tudi metode in orientacija zavestnih družbenih činiteljev doživljajo svojo globoko preobrazbo. Na eni strani postajajo odnosi med ljudmi čedalje bolj enakopravni, tovariški, bolj človeški, čedalje več imamo možnosti, da znotraj delovnih kolektivov po demokratični poti vsklajamo mnenja in gledišča, oziroma prek demokratičnih oblik neogibno premagujemo obstoječa protislova. Na drugi strani pa objektivne težave v izgradnji socializma na demokratičen način oziroma stvarno sodelovanje stotisočev ljudi v odločanju povzročajo napake, škodljive težnje in nesocialistične pojave. Naloga sindikatov je, na splošno rečeno, da vplivajo na potenciranje prvih in na boj proti drugim elementom.

Toda sindikati se ne morejo omejit samo na takšno politično dejavnost in politično mobilizacijo. Sindikati morajo ob najširšem sodelovanju delavcev in uslužbencev oblikovati svoja gledišča o najrazličnejših družbenih in gospodarskih vprašanjih, o ekonomski politiki države in vsakega posameznega podjetja, da se bodo lahko uspešno orientirali in predlagali ukrepe, da bodo pobudniki novih predpisov, da bodo z zahtevami stopali pred komunne, podjetja, organe oblasti in samoupravna telesa. Samo na podlagi stvarnega poznavanja in proučevanja vzrokov, pojavov, razpoložena in nazorov lahko sindikati zastopajo delavce in uslužbence, kjerkoli se odloča o njihovih delovnih in življenjskih pogojih, se lahko bore, ali pa uveljavljanje ali proti določenim glediščem znotraj delavskega razreda, lahko spodbujajo delovne kolektive in organe samoupravljanja v določeni smeri in za določene akcije.

Celotna dejavnost naših sindikatov je sestavni del boja, ki ga bidejo naši narodi za socializem, za rešitev države iz gospodarske in kulturne zaostalosti, za nove družbene odnose. Zato je nujno potrebno kar največje sodelovanje delavskega razreda v splošnem družbenem in političnem življenju naše države, kajti ni uspešne iz-

gradnje socializma brez vodilne vloge in neposrednega vpliva delavskega razreda na vse družbene sloje. Sindikalne organizacije in sindikalni sveti imajo družbeno politično obveznost, da sodelujejo z vodstvi SZDL, da usmerjajo delavce na dejavnost v organizacijah SZDL in da jih politično aktivizirajo na splošnem torišču.

storjenih akcij in ukrepov v zadnjih dveh, treh letih že kažejo prvi začetni uspehi tudi na področju kmetijstva.

Nagli industrijski vzpon je povzročil tudi premike v strukturi gospodarstva. Delež industrijske proizvodnje v celotni proizvodnji je namreč narasel od leta 1939 do 1958 od 26,8% na 46,3%. V istem obdobju se je tudi absolutno zmanjšalo število kmetijskega prebivalstva za več kot 1,5 milijona ob istočasnem povečanju števila nekmetijskega prebivalstva za kake 4,2 milijona. Takšni strukturni premiki so eden izmed izredno važnih uspehov minulega obdobja, ki pomeni z družbeno-političnega vidika nenehno krepitve vloge delavskega razreda v naši državi.

Razvoj življenjskega standarda

Porast narodnega dohodka je ustvaril materialne predpostavke tudi za sorazmerno povečanje osebne potrošnje prebivalcev. V obdobju od leta 1953-58 je skupni sklad osebne potrošnje narasel letno povprečno za 5,2%, v zadnjih dveh letih pa za dobrih 9% (ustrezno povečanje osebne potrošnje na prebivalca je znašalo 4,5%, oziroma 7,8% povprečno letno. Ti podatki o gibanju osebne potrošnje in realnih plač so podani na podlagi obračuna o stalnih cenah iz leta 1956.) Oporoziti je treba zlasti na težnjo po čedalje večjem naraščanju potrošnje delavsko-uslužbenkih družin. Tako je skupni sklad osebne potrošnje te kategorije prebivalstva naraščal po povprečni letni stopnji v obdobju 1954-58 za 8,1%, 1956-58 za 8,6%, 1957-58 pa za 10,7%. Potrošnja na prebivalca pa je narasla v istih obdobjih: 4,7, 5,1 in 7,4%.

Takšni uspehi v potrošnji mestnega prebivalstva so posledica čedalje bolj intenzivnega gospodarskega razvoja in določene politike v osnovni razdelitvi narodnega dohodka, kakor tudi ukrepov za pospeševanje in razvoj kmetijstva.

Zboljšanje življenjskih pogojev delavskega razreda je razvidno iz gibanja realnih zaslužkov. Če upoštevamo podatke o gibanju skupnih plač in skupne zaposlitve, kakor tudi podatke o gibanju življenjskih stroškov v delavsko-uslužbenkih gospodinjstvih, vidimo, da je znašala povprečna letna stopnja porasta realnih zaslužkov v času 1954-58 4,2%, 1956-58 6,4%, 1957-58 pa 8,2%.

Ti podatki kažejo, da se je v minulem obdobju opazila težnja po čedalje hitrejšem naraščanju realnih plač zlasti v zadnjih dveh letih. Svetozar Vukmanović je potem pojasnil tabelo, ki na podlagi podatkov Mednarodnega biroja dela kaže na orientacijski sklop, da je bilo naraščanje realnih zaslužkov v naši državi zadovoljivo, bolj kakor v drugih državah.

To seveda ne pomeni, da smo dosegli raven potrošnje v gospodarsko razvitih državah, zlasti v nekaterih proizvodih (meso, sladkor, tekstilije, električni in drugi industrijski izdelki in pod.), toda pozitivna je težnja po občutnejšem zmanjšanju te razlike. Ni dvoma, da je sistem družbenega in delavskega samoupravljanja omogočil, da smo z višjo ravni proizvodnje in bogatejšo izbiro ter zboljšanjem kakovosti proizvodov, z bolj racionalno uporabo in drugačno razdelitvijo sredstev, s širšo pobudo samih proizvajalcev itd. dosegli večje uspehe ne samo v zvišanju življenjskega standarda in zvišanju realnega zaslužka, marveč tudi v zvišanju naraščanja življenjskega standarda, doseženega s stabilizacijo gospodarskega gibanja.

Dosedanji razvoj gospodarstva in življenjskega standarda v pogojih delavskega samoupravljanja

»Menim, da lahko že vnaprej rečem, da je delavski razred naše države ponosen na svoje uspehe, ki jih je dosegel v pogojih delavskega samoupravljanja, da vidi v njih ne le moč sistema, ki ga je zgradil in ki ga še nadalje izgrajuje, marveč tudi potrjuje svojih ustvarjalnih sposobnosti in dokaz, da so sami proizvajalci sposobni in pripravljeni neposredno upravljati in prevzeti največje odgovornosti pred svojo socialistično skupnostjo,« je rekel Svetozar Vukmanović.

S pridržkom, da ni moč na-

tančneje primerjati obseg in tempo gospodarskega razvoja med našo in drugimi državami, je Vukmanović rekel, da na podlagi primerne dokumentacije vendarle lahko osvetlimo glavne težnje v gospodarskem razvoju posameznih držav. Če primerjamo tempo naraščanja gospodarske dejavnosti (merjeno z naraščanjem realnega narodnega dohodka in s povečanjem proizvodnje, izraženima z nekaterimi drugimi ekonomskimi kategorijami, ki kažejo v bistvu podobno težnjo gibanja), dobimo naslednjo sliko:

Povprečna letna stopnja porasta gospodarske dejavnosti za Jugoslavijo in za nekatere druge države (v odstotkih)*

Država	Obdobje	Dos. stop. porasta	Porast na podlagi
1. Jugoslavija	1953-58	9,1	nacional. dohodka
2. Bolgarija	1953-57	8,6	nacional. dohodka
3. Romunija	1953-57	8,4	nacional. dohodka
4. CSR	1953-57	6,2	nacional. dohodka
5. Poljska	1953-57	9,1	nacional. dohodka
6. Avstrija	1949-54	7,9	neto nacion. doh.
7. Grčija	1949-54	7,6	družben. proizvoda
8. Italija	1951-54	5,5	družben. proizvoda
9. Turčija	1949-54	4,5	neto nacion. doh.
10. Švedska	1950-54	3,3	družben. proizvoda
11. Norveška	1950-54	3,8	družben. proizvoda
12. Danska	1949-54	3,3	družben. proizvoda
13. Holandija	1949-54	4,2	nacional. dohodka
14. Francija	1950-54	4,8	neto nacion. produkta
15. Svica	1949-54	3,1	neto nacion. produkta

* Podatki za zahodne države so vzeti iz publikacije OZN »Statistics of national income and expenditure« (series. No. 8, New York 1956), za druge države pa podatki statističnih in drugih publikacij teh držav, objavljenih v obdobju 1956 do 1958.

Pri izbiri časovne serije pri drugih državah sem si prizadeval, da bi te serije zajele čimdaljšo časovno obdobje in da hkrati ne bi bilo kršeno načelo primerjalnosti podatkov.

Ti podatki kažejo, da je tempo naraščanja splošne gospodarske dejavnosti v socialističnih državah znatno hitrejši, pri čemer so uspešni socialistične Jugoslavije zlasti

pomembni. Potem je Vukmanović navajal podatke o naraščanju industrijske proizvodnje, ki so pomembni ne samo zaradi industrijskega vzpona v razvoju gospodarstva kot celote, marveč tudi zato, ker je industrija gospodarsko področje, na katerem je prišlo funkcioniranje sistema delavskega samoupravljanja najbolj do izraza.

Povprečna letna stopnja porasta industrijske proizvodnje v Jugoslaviji in v nekaterih drugih državah v obdobju od 1953 do 1957 (v odstotkih)*

1. Jugoslavija	13,6	9. Avstrija	8,3
2. Bolgarija	12,5	10. Grčija	10,5
3. Romunija	10,9	11. Italija	8,2
4. CSR	8,8	12. Danska	4,0
5. Poljska	11,9	13. Holandska	6,7
6. DR Nemčija	8,9	14. Francija	7,9
7. Madžarska	4,4	15. ZDA	2,9
8. ZSSR	11,7	16. Anglija	4,1

* Za Bolgarijo, Romunijo, Poljsko, DR Nemčijo in Madžarsko je stopnja izračunana na podlagi statističnih publikacij teh držav, za vse druge države pa na podlagi podatkov, objavljenih v »Bulletin mensiel de statistique« t. 1959.

Razvoj drugih gospodarskih področij

Druga gospodarska področja so se razvijala nekoliko počasneje, toda ta razvoj je sledil v glavnem in je bil odvisen od vzpona industrije. Zlasti je treba poudariti, da se kot posledica

Gibanja na področju družbenega standarda

Sredstva, ki smo jih dali za potrebe družbenega standarda (tekoča in investicijska potrošnja) so naraščala iz leta v leto, tako da so povprečni letni izdatki v štirih zadnjih letih, ko so znašali povprečno 150 milijard letno, narasli za dobrih 50% v primerjavi z letnim povprečjem teh družbenih izdatkov v prejšnjih štirih letih — 1952-55, ko so znašali letno povprečno 98 milijard dinarjev. Potem, ko je navedel po-

drobnejše podatke o napredku šolstva, izgradnji bolnišnic, kulturnih ustanov itd., je Vukmanović rekel:

»Tu pa je treba poudariti, da delavskega razreda, da vitalnosti in veljave našega družbeno-ekonomskega sistema ni ocenjevati samo s številkami. Nemerljivo, vendar izredno važna odlika sistema neposredne demokracije je tudi samoiniciativa delovnih ljudi, zavest o pomenu individual-

Pozdrav tovariša Tita kongresu

(Nadaljevanje s 1. strani) do temeljev, so sindikati, kakor tudi vse naše ljudstvo, imeli najvažnejšo nalogo, da delajo za obnovo države. Sindikati so bili tisti, ki so v vrstah naših delavcev in delovnih ljudi, zlasti pa v vrstah delovnih ljudi, ki so prihajali iz vasi, delali v tej smeri, da mora biti delavski razred na čelu splošnih prizadevanj za obnovo tega, kar je porušenega in za graditev novega. Zares smo lahko ponosni, ker so naše sindikalne organizacije in naš delavski razred častno izpolnili svojo vlogo pri obnovi naše države.

V današnji fazi sindikalna organizacija ni izgubila svojega pomena. Nasprotno, njen pomen je še povečan. Delo v sindikatih je sedaj mnogo bolj zapleteno, kakor je bil v predvojni Jugoslaviji, ko se je bil boj proti buržoaziji, ker je sedaj bolj vestransko in bolj ustvarjalno. Sindikati morajo ne le vzgajati nove generacije delavcev, ki prihajajo iz vasi v naše tovarne in podjetja, ni treba, da so samo kulturni vzgojitelji in razredni prosvetitelji, temveč morajo delati tudi mnogo drugega.

Delavski kolektivi imajo sedaj možnost, da sami upravljajo to-

varne. S tehnološkim procesom, planiranjem in podobnim, se morajo ukvarjati delovni kolektivi in delavski sveti; odnosi v podjetjih, odnosi med podjetji in celo odnosi med vsemi podjetji v Jugoslaviji pa so stvar sindikatov. Pravilno vzgajanje novih delavcev, ki se stekajo v tovarne, je prav tako stvar sindikatov. Da bi sindikati lahko uspešno opravljali to svojo funkcijo, zlasti pa, da bi ljudska oblast, da bi organi ljudske oblasti, všteti tudi najvišje, lahko pravilno izvajali razne ukrepe in izdajali pravilne zakone, predpise in uredbe, morajo imeti najmočnejšo in najpopolnejšo podporo prav pri sindikatih. Sindikati morajo na terenu, v podjetjih in drugod proučevati splošni razvoj in odnose, ugotavljati razne pomanjkljivosti in dati svoje predloge državnim organom. Sindikati imajo tudi pravico, da se bore za te predloge, namreč, da dokažejo, da imajo prav, naša oblast pa ne bo nikdar gluha za upravičene zahteve sindikatov, s katerimi nastopajo v imenu delavskega razreda, in sindikati bodo tako vedno zelo lahko dosegli, da bodo take upravičene zahteve zadovoljene. To je seveda tudi naša dolžnost, nam-

reč dolžnost nas, ki smo na vodilnih mestih, da to ne samo sprejmemo, temveč se prav tako tudi sami zanimamo za življenje in delo naših ljudi, ker je to v korist naše skupnosti.

Razen tega, tovariši in tovarišice, imajo sindikati posebno važno vlogo glede na pravilno nagrajevanje delavcev. Pri nas je spodaj (sicer ne v sindikatih) zavladala za nekaj časa psihosa uravnolovke. Seveda smo se po sindikalnih morali borili proti takemu napačnemu stališču, kajti v začetku graditve socializma mora veljati načelo nagrajevanja po zaslugi. Uravnolovka bi bila v škodo vsem delavcem. V sedanjih fazi je nagrajevanje po sposobnostih in po tem, kar se daje družbi, pogonska sila, ki razvija iniciativnost ljudi. Kakor sem že rekel, so seveda sindikati važni regulatorji v odnosih med različnimi podjetji in morajo pobijati lokalistične težnje, ki se pojavljajo ponekod, zlasti pa v sistemu decentralizacije upravljanja. Posebno je važno, da bodo sindikati v sistemu komun regulatorji, kajti v komunah, v katerih ne sede samo delavci, temveč tudi drugi delovni ljudje, so tudi različna naziranja. Tako na primer bi ne-

kateri želeli, da bi imeli cesto, drugi lepo poslopje za upravo itd., tretji pa zopet mislijo, da je predvsem treba zgraditi šolo. V spopadih mnenj in koristi, ki tako nastajajo, morajo sindikati vsklajevati težnje in interese, kajti različnih interesov ne sme biti.

Koristi ljudi, ki žive v skupnosti, morajo biti enotne. Zato morajo razne anomalije in napake, ki so nastajale v škodo proizvajalcev, sindikati popravljati ob podpori višjih državnih organov, ako je potrebno. Ne bi hotel dolgo govoriti o tem, ker se v referatu, ki ga vam bo podal tovariš Vukmanović in v drugem gradivu, govori zelo izčrpno o vseh teh problemih, toda hotel bi, da slišite tudi moje mnenje: da imajo sindikalne organizacije Jugoslavije v današnji fazi razvoja, v tem silnem ustvarjalnem poletu, v graditvi naše socialistične države, ogromno vlogo in da lahko mnogo prispevajo k temu, da bo ves proces našega razvoja šel v pravilni in pozitivni smeri.

Tovariši in tovarišice! To sem vam hotel na kratko povedati. Želim, da bi ta vaš kongres uspešno delal in sprejel koristne rezultate.

Kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije

V uspehah delavskega samoupravljanja se odraža moč sistema, ki ga je ustvaril delavski razred

negi proizvajalca in njegovega svobodnega združevanja, globoko notranje prepričanje in gotovost, da je osebnih položaj čedalje bolj odvisen od osebnih sposobnosti in da je v rokah delavskega razreda. Za neposredne proizvajalce je v naši deželi nenehno in naglo naraščanje proizvodnje dejstvo, ki so nanj po pravici ponosni. Prav tako pa so ponosni tudi zato, ker

so se notranji odnosi in podjetjih demokratizirali, ker ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga bilo moč sprejeti brez samih proizvajalcev, ker je praksa delavskih svetov pokazala, da znajo delavci uspešno in sposobno upravljati podjetja, ker tako važne in občutljive sklepe, kakor je sprejemanje in odpuščanje delavcev z dela, izvajajo organi samoupravljanja itd.

večja usmeritev na cenejšo rekonstrukcijo, razvijanje proizvodnih in drugih kooperacij, specializacije in v zvezi s tem prehod na množično serijsko proizvodnjo. Sistem kooperacije in specializacije še ni zajel širšega obsega po možnosti, ki jih imamo v tem oziru in za kar imamo več razlogov. Nadaljnja rajsširitev notranjega trga, na primer, bo ustvarila ugodnejše družbene pogoje za hitrejši prehod na množično serijsko proizvodnjo. Pri tem je ena izmed možnosti za rajsširitev tega trga tudi bolj produktivna zaposlitev obstoječe delovne sile. Ta problem bomo čedalje bolj razvozlati z boljšo organizacijo proizvodnje, predvsem pa s prehodom na čim obsežnejše nagrajevanje po delovnem učinku.

Za nadaljnje naraščanje proizvodne delovne storilnosti pred-

skupno izkoriščanje tudi drugih sredstev, s katerimi razpolagajo (amortizacija i. p.).

Pri združevanju sredstev smo videli tudi nekatere negativne težnje. Pri vertikalnem združevanju lahko pridejo te negativne težnje do izraza, če podjetja ne uporabijo tega združevanja predvsem za povečanje proizvodnje in družbene delovne storilnosti. Pri teritorialnem združevanju se lahko negativne težnje pojavijo v obliki pritiska komunne na delovne kolektive, da združijo svoja sredstva znotraj komunne in tako preprečijo način združevanja po vrstni liniji, čeprav bi to drugo združevanje rodilo bolj pozitivne sadove z vidika tistih podjetij. Vsak takšen pritisk, posreden ali neposreden, zožuje pravice delovnih kolektivov, da opravljajo svojo družbeno funkcijo

se dezinteresirajo za politiko podjetij kot celote.

Zato mora biti dejavnost sindikalnih organizacij usmerjena na odpravljanje vseh mogočih odklonov, ki utegnejo nastati v medsebojnem povezovanju posameznih podjetij in konkretnem podpiranju delovnega kolektiva, da bi le-ta lahko dalje spoznal lastno korist, kadar gre za odločanje o uporabi sredstev njegovih skladov (tako neposredno materialno korist v danem trenutku kakor tudi učinke, ki jih je moč doseči v naslednjem obdobju).

Naši sindikati so bili tudi doslej zelo aktivni v boju za povečanje proizvodnje in družbene storilnosti, ker so se zavedali, da so v tem tudi največje možnosti za zboljšanje življenjskega standarda. Toda v tej smeri bo treba delati še mnogo bolj intenzivno

bili največ sredstev za zadovoljevanje potreb domačega trga? Kako preprečiti, da posamezne gospodarske panoge, ki znatno zaostajajo v delovni storilnosti, ne bi z lahkoto prišle v favoriziran položaj glede na druge panoge, ki so že dosegle visoko stopnjo storilnosti, tako da so njihove rezerve za povečanje zasluga sorazmerno manjše? Kako doseči, da bi bolj razvite visoko akumulativne panoge z določnim delom svojega dohodka podprle razvoj zaostalih, a nujno potrebnih panog gospodarske dejavnosti?

Svetozar Vukmanović je nadalje rekel, da bi v primeru, če bi iz dohodka izločili vpliv splošnih gospodarskih in naravnih pogojev, bržčas lahko uporabili proporcionalno razdelitev med podjetji in skupnostjo, vsekakor pa bi lahko družbeno v znatno manjši meri zajeli tisti del dohodka, ki je sad delovnega učinka in ki izvira iz vneme delovnih kolektivov. Tako bi bil glavni smisel nadaljnega razvoja nagrajevanja po delu: naraščanje delovne storilnosti naj spremlja povečanje zasluga; vsakemu delovnemu kolektivu naj bo zagotovljeno, da bo s povečanjem delovne storilnosti v ustreznih meri tudi več zaslužil. Določitev ravni delovne storilnosti kot kriterija za formiranje zasluga je ena izmed neposrednih nalog. To postaja toliko važnejše, kolikor bomo kot elemente delovne storilnosti tretirali vse tiste činitelje, ki vplivajo na storilnost in ki v njej sodelujejo z razliko od sedanjega enostranskega in nenostavljivega primerjanja proizvodnje in števila zaposlenih.

V praksi je nastal tudi problem določanja družbenih meril v razdelitvi dohodka. Veliko je vprašanje, ali je lahko na primer število zaposlenih kriterij razdelitve dohodka med podjetjem in skupnostjo, ko imamo mnogo važnejše elemente za oceno deleža podjetij v družbenem dohodku in pogojev, v katerih podjetje polajuje. Vzporedno s tem nastaja tudi vprašanje, ali je lahko kvalifikacijska sestava zaposlenih eden izmed kriterijev za razdelitev med družbo in podjetjem, oziroma ali naj pusti družba večja sredstva podjetjem z višjo strukturo delovne sile, ne glede na to, ali so spričo kvalifikacijske strukture delovna storilnost in ekonomičnost poslovanja na višji ravni. V sodobnem gospodarstvu večje število kvalificiranih ni v vsakem primeru pogoj ali dokaz večje storilnosti.

Vprašanje je, ali naj skupnost prek mehanizma razdelitve spodbuja zboljšanje kvalifikacij ali pa naj bo to stvar delovnih kolektivov, da svoj kader oblikujejo v skladu s tako kvalifikacijsko strukturo, ki bo največ prispevala k ekonomični in visoko produktivni proizvodnji.

V glavnem gre torej za nadaljnje iskanje poti, kako urediti dvoje kompleksnih vprašanj: prvič, da bodo sredstva, ki ostanejo na razpolago gospodarskim organizacijam, odvisna od celotnih uspehov podjetja in sorazmerna doseženi delovni storilnosti, tako da se boj sindikatov za večje zasluge bije prek boja za povečanje storilnosti, ne pa prek zahtev po linearnem povečanju zaslužkov, h kateremu se je treba zateči samo, da izločimo morebitne negativne vplive na življenjski standard in plače delavcev zaradi zvišanja cen;

in drugič, da so instrumenti razdelitve čimbolj stimulativni glede na del dohodka, ki ga doseže podjetje z vnemo kolektiva in večjo delovno storilnostjo, ostrijeji pa glede na dohodek, ki ga doseže z ugodnejšimi pogoji poslovanja, da bi pospešili naraščanje delovne storilnosti in omogočili pravičnejše nagrajevanje.

V zvezi s tem je treba poudariti, da je nujno potrebna stabilizacija gospodarskih instrumentov, ker spričo pogostih sprememb delovni kolektivi ne morejo zanesljivo računati z uporabo doseženih sredstev in tudi ne morejo predvideti, v kakšnih pogojih bodo poslovali jutri in na kateri ravni se bodo formirali zasluzki v primerjavi z doseženo storilnostjo.

Nadaljnji razvoj gospodarstva in vloga sindikatov

Razvoj delavskega in družbenega samoupravljanja je nujno privedel do novih odnosov v razdelitvi družbenih sredstev — v smislu krepitve materialne osnove organov samoupravljanja v podjetjih in komunah. Dejstvo je, da pripada zdaj od skupnega zneska družbenega proizvoda (dohodek in amortizacija), doseženega v družbenem gospodarstvu, delovnim

kolektivom v osnovno primarni razdelitvi na samostojno razpolaganje in trošenje nad 40%, organom komunne kakih 30%, samo ostalih 30% pa služi potrebam centralnih zveznih in republiških državnih organov.

Zlasti je treba opozoriti na zelo pomembno naraščanje sredstev, s katerimi so razpolagali delovni kolektivi v minulem obdobju.

Kongres je z enominutnim molkom počastil spomin na pokojne sindikalne delavce

Delež gospodarske organizacije v družbenem proizvodu

	skupni druž. proizvod znesek		v milijardah (tekoče cene)		del. v % 31
	1	2	3	4	
1954	861	100	309	100	36
1958	1405	163	617	200	36

Takšna porazdelitev družbenih dohodkov pomeni ne samo rajsširitev pravic in odgovornosti krajevne skupnosti in podjetij, marveč hkrati zagotavlja tudi bolj racionalno uporabo sredstev, bolj rentabilno investiranje, hitrejšo opravljanje investicijskih del itd., ustvarja torej najugodnejše pogoje za nadaljnji razvoj gospodarstva in standarda, ker daje določene materialne in druge spodbude za čedalje večjo ustvarjalnost našega delavskega razreda.

V zvezi z uporabo družbenih sredstev za potrebe gospodarskega razvoja in standarda je treba opozoriti na to, da se v obdobju administrativnega upravljanja gospodarstva pojavlja težnja, da bi forsirani gospodarski razvoj zagotovili predvsem z zvišanjem stopnje akumulacije v škodo standarda.

Materialna spodbuda delavcev (da z večjim delovnim učinkom dosežejo tudi večje osebne dohodka) pa lahko mnogo več prispeva k povečanju splošne gospodarske dejavnosti kakor samo zvišanje stopnje akumulacije nad določeno raven. Iluzorno je torej misliti, da bi lahko zapostavljanje materialne koristi milijonov delavcev uspešno nadomestili z nekakšnimi daljnimi perspektivami izgradnje socialistične družbe. Politika »pospešitve«
gospodarskega razvoja z dolgotrajnejšim dviganjem stopnje akumulacije od stagnacij življenjskega standarda in druž-

bene delovne storilnosti ne more roditi večjih sadov, ker začne tempo gospodarske dejavnosti hitro pojemati.

Posamezni pojavi, ki kažejo na protislovja med splošnimi in posameznimi koristmi (izgradnja podjetij iz krajevnih sredstev, ki iz vidika splošnih jugoslovanskih koristi niso bila upravičena ali razvijanje neracionalne, v osnovi obrtne proizvodnje v posameznih podjetjih in pod.), terjajo tudi intervencijo sindikatov. Sindikati imajo nalogo, da pomagajo delovnim kolektivom odkrivati tiste ovire v gospodarskih instrumentih ali gospodarski politiki, ki pačijo njihove koristi in včasih tudi onemogočajo, da bi se pravilno orientirali. Hkrati lahko sindikati vplivajo tudi v smeri takšnega trošenja skladov pri podjetjih ali komunah, ki je dejansko v korist razvoja proizvodnje in naraščanja standarda delavcev.

Sindikati so po svojem položaju in po svojih možnostih tista družbena sila, ki lahko najuspešneje pomaga delavcem, da doumejo celoto gospodarskega razvoja, da uveljavljajo politiko svojih podjetij v skladu s splošnimi gospodarskimi koristmi dežele, kakor tudi, da odstranjujejo izolacionistične pojave v posameznih delovnih kolektivih, da opravljajo svojo važno družbeno funkcijo in služijo »hkrati tudi osebnim interesom članov in splošnim interesom skupnosti«.

vsem prek specializacije in kooperacije pa je zlasti važno tudi združevanje sredstev gospodarskih organizacij. Doslej sta se izkristalizirala dva posebna tipa združevanja (združevanje po teritorialnem načelu in tako imenovano vertikalno združevanje). Če pa gre tu za posebne oblike združevanja sredstev, jih ne smemo obravnavati ločeno, še manj pa postavljati drugo proti drugo, ker je cilj obeh oblik, ustvariti čimugodnejše pogoje za naraščanje proizvodne in družbene delovne storilnosti. Delovni kolektiv naj v vsakem konkretnem primeru na podlagi predhodne skrbne analize ugotovi vse učinke, ki jih je moč doseči s posameznimi oblikami združevanja sredstev, in se odloči za takšne ukrepe, ki pomenijo najbolj rentabilno uporabo sredstev v danem momentu in ki bodo omogočili najhitrejšo povečanje delovne storilnosti, oziroma najhitrejšo povečanje njihovih zaslužkov in njihovega standarda nasploh. Za sleherno podjetje je najvažnejše zagotoviti serijsko proizvodnjo in polno izkoriščanje njegovih zmogljivosti, česar dostikrat ni moč doseči samo z razvijanjem lastne proizvodnje, marveč z razvijanjem proizvodnje surovin, z razvijanjem njem kooperacij itd. Nadalje je bilo treba omogočiti, da bi gospodarskim organizacijam dovolili

upravljanja podjetja ter jih tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zaslužek, za tarifne postavke in pod., oziroma jih usmerjajo, da

tudi v prihodnjih letih, z več si usmerjajo predvsem na skrb za zasluž

Poročilo Svetozara Vukmanovića na četrtm NAŠ DELAVSKI RAZRED RAZPOLAGA Z IZKUŠNJAMI in sposobnostjo, da ustvari socialistične družbene odnose

(Nadaljevanje s 3. strani)

povečanjem števila zaposlenih in z manjšo storilnostjo, kakor z veliko delovno storilnostjo brez proporcionalnega povečanja števila zaposlenih. Če so torej podjetja čedalje bolj zainteresirana na povečanju storilnosti, je nujno, da pridejo njihove koristi navskriž s koristimi in težnjami znotraj komunalnih skupnosti. S tem je najtesneje povezan tudi problem zaposlitve odvedne delovne sile, ki jo imamo zdaj po naših podjetjih.

Kje je treba iskati ureditev tega problema?

Nadaljnje in še bolj intenzivno naraščanje materialne proizvodnje v prihodnjem obdobju bo seveda nudilo najbolj realne možnosti za zaposlitev nove delovne sile.

Znano je dejstvo, da čutilimo zadnje čase čedalje bolj izrazito pomanjkanje v uslugah vseh vrst (obrtnih, servisnih in pod.) in zato vsaka razdelitev deficitarnih zmogljivosti omogoča zaposliti znatno število novih delavcev, ki

postanejo zaradi prehoda na serijsko proizvodnjo morda potrebni v podjetjih, kjer so delali.

Da bi komune lahko bolje urejale te probleme, bi moral mehanizem v razdelitvi dohodka bolj upoštevati obveznosti komun glede skrbi za brezposelne in sodelovanje komun v povečanju delovne storilnosti. Na drugi strani pospeševanje kmetijstva in njegova mehanizacija zmanjšujeta odvedno delovno silo na vasi, toda intenzifikacija kmetijstva pomeni večjo zaposlitev in manjši pritisk nove delovne sile z vasi.

K temu lahko dodamo, da bi določene spremembe v strukturi investicij (ceste, komunalne potrebe itd.) absorbirale del nezaposlenih in jim omogočile, da ne bi ostali niti začasno brez zaposlitve.

Kolikor pa vsi ti ukrepi ne bi rodili zaželenih sadov, je dolžnost naše socialistične skupnosti in izraz pripravljenosti našega delavskega razreda, da pomaga tistim delavcem, ki brez svoje krivde ne morejo dobiti zaposlitve.

razpolaga, naj bo tarifna politika v načelu stvar samih delavcev. Zato sta družbena intervencija pa tudi vpliv sindikalnih vodstev v principu omejena na splošno in globalno vsklajanje tarifnih odnosov, na določene osnovne orientacije, na izgrajevanje družbenih meril in kriterijev gospodarskih organizacij ter delovnih kolektivov. Vloga sindikalnih podružnic v podjetjih pa se povečuje, ker so dolžne vplivati na oblikovanje čimbolj realnih in čimbolj stimulativnih odnosov med tarifnimi postavkami, pomagati delavskim svetom pri določanju razpona med posameznimi zasluzki, preprečevati težnje po prevelikih ali premajhnih razlikah

Sovjetski delegat Prohonov pozdravlja kongres

med tarifnimi postavkami in prejemki nasploh, odstranjevati pojave protekcionizma ob dodeljevanju delovnih mest, sprejemanja in odpuščanja z dela, določanja tarifnih postavk, norm, premij itd.

S takšnim delom bodo sindikati najbolj uspešno vplivali na krepitev stimulacije delavcev in na povečanje zasluzka, na oblikovanje čimbolj zdravih in ekonomsko čimbolj upravičenih odnosov v proizvodnji, na razvoj notranje demokratičnosti v podjetjih, na razvoj proizvodne in delovne storilnosti, na razvoj podjetij v celoti in pridobivanje sredstev za razne potrebe družbenega in življenjskega standarda.

IV. Življenjski in delovni pogoji delavcev

Nastale spremembe v družbenih odnosih so opredelile tudi novo vlogo sindikatov v vprašanju življenjskih pogojev delavcev. V pogojih decentralizacije gospodarskega upravljanja so namreč življenjski pogoji delavcev odvisni od več činiteljev: od višine nominalnih zasluzkov, ki se v naših pogojih formirajo v podjetju, od celotnega gospodarskega gibanja in od odnosov v razdelitvi narodnega dohodka na posamezne oblike potrošnje (na investicijsko, splošno in osebno potrošnje), od višine gospodarske in družbene dejavnosti znotraj vsake posamezne komune ter od politike razdelitve skladov, ki jo samostojno določijo naši delovni

Formiranje realnih zasluzkov

Ni dvoma, da je življenjski standard delavskega razreda odvisen predvsem od višine realne zasluzka, ne pa predvsem od nominalnega zasluzka. Čeprav mora gospodarstvo kot celota razpolagati z ustreznimi rezervami, da prepreči naraščanje cen v primerih hitrejšega povečanja nominalnih zasluzkov, se morajo sindikati boriti za stabilnost realnih zasluzkov znotraj delovnih kolektivov in za čimskladnejši odnos med gibanjem nominalnih zasluzkov ter doseženo delovno storilnostjo. Sindikati morajo nadalje spremljati in analizirati, kako se uresničujejo splošna gospodarska gibanja, zlasti pa kako se razdeljuje narodni dohodek na investicijsko, osebno in splošno potrošnje, kajti v primeru, da nastanejo bodisi motnje v gospodarskih gibanjih bodisi motnje v globalni razdelitvi (prekoračenje investicijske ali splošne potrošnje na primer), tedaj mora biti neogibno ogrožen tudi realni zasluzek delavcev.

V naših družbenih pogojih je višina realnih zasluzkov delavcev odvisna tudi od gospodarskih gibanj, naj bo tarifna politika v načelu stvar samih delavcev. Zato sta družbena intervencija pa tudi vpliv sindikalnih vodstev v principu omejena na splošno in globalno vsklajanje tarifnih odnosov, na določene osnovne orientacije, na izgrajevanje družbenih meril in kriterijev gospodarskih organizacij ter delovnih kolektivov. Vloga sindikalnih podružnic v podjetjih pa se povečuje, ker so dolžne vplivati na oblikovanje čimbolj realnih in čimbolj stimulativnih odnosov med tarifnimi postavkami, pomagati delavskim svetom pri določanju razpona med posameznimi zasluzki, preprečevati težnje po prevelikih ali premajhnih razlikah

med tarifnimi postavkami in prejemki nasploh, odstranjevati pojave protekcionizma ob dodeljevanju delovnih mest, sprejemanja in odpuščanja z dela, določanja tarifnih postavk, norm, premij itd.

pospeševanjem kmetijstva v okolici velikih potrošnih središč (da bi zagotovili čimugodnejšo preskrbo delovnih ljudi). K reševanju teh problemov bo prispevalo znižanje stroškov dovoza teh proizvodov, zgraditev cest, nakup prometnih vozil in podobno, pa tudi povečanje skladišnega prostora, predelovalnih zmogljivosti itd., zgraditev cenejših restavracij za družbeno prehrano po mestih in industrijskih središčih, ki bi imele status gospodinjestev, preskrba cenejših toplih obrokov za delavce po podjetjih, ustanovitve čimvečjega števila okrevališč za delovne kolektive, ki ne bi bila organizirana na komercialnem načelu. Vse to lahko zelo pozitivno vpliva na zboljšanje življenjskih pogojev delovnih ljudi. V naslednjem obdobju bomo imeli vse pogoje, da bodo ti uspehi izrazitejši kakor doslej. Izhod iz položaja nenehnega naraščanja cen obrtnih, komunalnih in podobnih uslug lahko iščemo samo v razširitvi teh zmogljivosti, in sicer ne samo za zboljšanje standarda državljanov, marveč tudi za to, da lahko z razširitvijo teh uslužnostnih zmogljivosti zelo učinkovito urejamo vprašanja zaposlitve nove delovne sile.

In naposled, formiranje realnega zasluzka delavcev je odvisno tudi od tega, kako bodo delovni kolektivi uporabili sredstva iz skladov, s katerimi razpolagajo.

Nekateri problemi družbenega standarda

Kakor vemo, življenjski standard delavcev ni odvisen samo od gibanja realnih zasluzkov, marveč tudi od pogojev na torišču družbenega standarda. Tu bomo govorili o nekaterih vprašanjih s tega področja.

V deželi s socialistično družbeno ureditvijo procesa modernizacije gospodinjstva na primer ni moč prepustiti izključno skrbi posameznih družin, marveč postaja urejanje teh problemov splošna družbena naloga.

Stanovanjske skupnosti so prav takšna specifična oblika družbenega samoupravljanja, ki povezuje in združuje individualne družine ter družbene činiteleje za bolj praktično in dostopnejše urejanje posameznih vprašanj. Zato imajo sindikati tudi na tem torišču važne naloge.

Dejstvo pa je, da vpliva sindikalnih organizacij in organov delavskega samoupravljanja na delo stanovanjskih skupnosti ni samo čutili v zadostni meri. Dostikrat tu ni bilo potrebne in mozne materialne podpore gospodarskih organizacij za delo stanovanjske skupnosti.

Na drugi strani je treba opozoriti tudi na pojave administrativnega smonjanja nekaterih stanovanjskih skupnosti, predvsem posameznih servisov znotraj teh skupnosti. Sleherni umetno forsiranje urejanja teh problemov, češ da za to ni materialnih in drugih pogojev, privede navadno od tega, da lahko samo ožji krog gospodinjestev uporablja usluge servisov in drugih ustanov v okviru stanovanjske skupnosti, oziroma za znatnemu delu delovnih ljudi te usluge niso dostopne. Pri tem je treba omeniti, da imamo znatne možnosti za povenitev uslug, ki jih servisi nujno gospodinjestvom.

Življenjska raven delovnih ljudi je v marsičem odvisna od tega, ali bomo trošili tista zelo znatna družbena sredstva, s katerimi razpolagajo naše komunalne skupnosti (proračuni, skladi in podobno).

Pri tem je za življenje državljanov zlasti važna investicijska politika, ki jo uveljavljajo posamezne komune. Na področju gospodarskih investicij morajo komune vsa sredstva usmeriti v glavnem na investicije, ki omogočajo razvoj in razširitev zmogljivosti tistih gospodarskih področij, ki so v neposredni zvezi s standardom. V tem oziru so zlasti važne investicije v pospeševanju kmetijstva, za izgradnjo objektov na področju trgovine, gostinstva, obrti, komunalnih in drugih podobnih zmogljivosti, ker lahko tako preprečimo tudi morebitno naraščanje cen. Vsekakor bomo s krepitevjo družbene kontrole glede uporabe teh sredstev ustvarili bolj homogene in bolj enotne materialne osnove komunalnih skupnosti, kar bo omogočilo sleherni komuni, da bo prelevala sredstva iz enega gospodarskega sklada v drugega v skladu s potrebami gospodarskega

in kako bodo v okviru komune usmerili ta sredstva podjetij in sredstva komune, da bi dosegli stabilnost v gibanju cen in gibanju realnih zasluzkov. Mnoge probleme v zvezi z višino realnih prejemkov delavcev je moč uspešno urediti z združevanjem sredstev skladov podjetij in ustreznih skladov, s katerimi razpolagajo komune.

Osnovo vodilno načelo, ki ga je treba sprejeti glede formiranja realnih zasluzkov, je v tem, da bo naraščanje realnih zasluzkov odvisno od povečanja delovne storilnosti. Če pa ne dosežemo stabilnosti cen, oziroma če pride do navskrižja med gibanjem realnih zasluzkov in delovno storilnostjo, je moč to navskrižje odstraniti s formiranjem ustreznih blagovnih rezerv. Ob pomoči teh rezerv (pri federaciji in komunah) bi lahko dosegli določene intervencije na trgu, da bi preprečili naraščanje življenjskih stroškov. pri čemer bi blagovne rezerve federacije uporabili v primeri motenj v splošnih gospodarskih bilancah dežele, vtem ko bi te rezerve v komuni uporabili za odstranitev morebitnega naraščanja cen nekaterih potrošnih dobrin in uslug, katerih cene se formirajo na ravni komune. Naravno je, da bi se morale za formiranje teh blagovnih rezerv, zlasti pa za njihovo uporabo, zelo aktivno angažirati tudi ustrezne sindikalne organizacije.

Treba je poudariti, da proces izgrajevanja naše komunalne družbene ureditve še ni zaključen in da je lahko pomoč sindikatov dragocena, kadar gre za ugotavljanje in odstranjevanje različnih pomanjkljivosti, ki so se v dosedanjih naših praksah občasno pojavljale. Izredno važno je, da v prihodnjih letih znotraj komun dosežemo višjo stopnjo medsebojnega sodelovanja in dogovora med ustreznimi organi samoupravljanja, kajti samo tako lahko politika komunalnih družbenih skupnosti ustrezno potrebam standarda prebivalcev ter potrebam gospodarskega razvoja na njenem področju.

Nastane vprašanje, koliko je treba izločiti iz osebnih dohodkov za proračunske in druge potrebe družbenega standarda. Prizadevati bi si morali, da bi bilo to prelivanje osebnih dohodkov v proračune in druge sklade po-

Stanovanjske razmere v mestih

Osnovne probleme, ki jih opazimo glede stanovanjskega vprašanja v mestih, je moč v glavnem zajeti takole: prvič, dosedanja tempo stanovanjske izgradnje ne ustreza nenehnemu naraščanju potreb v mestih in industrijskih središčih in zato je čutili stalno pomanjkanje stanovanjskega prostora; drugič, razdelitev sredstev za izgradnjo stanovanj iz skladov za stanovanjsko izgradnjo, kakor tudi razdeljevanje zgrajenih stanovanj naletita dostikrat na upravičene ugovore delovnih ljudi po podjetjih tako zaradi veljavnih kriterijev, po katerih se dodeljujejo krediti iz stanovanjskih skladov, kakor tudi zaradi pogostih nepravilnosti v dodeljevanju stanovanj; tretjič, čeprav je ustanavljanje hišnih svetov kot organov družbenega upravljanja hiš v družbeni lastni rodilo v minulnem obdobju zelo pomembne sode, je treba poudariti tudi nekatere negativne težnje in pojave v smislu nezadostne skrbi za čuvanje in racionalno izkoriščanje tega družbenega premoženja.

Vzroki dosedanjega zaostajanja v stanovanjski izgradnji so v naši intenzivni industrializaciji in reševanju dežele iz gospodarske zaostalosti, kar bo v prihodnosti terjalo še zmerom znatne investicije za aktiviranje naše gospodarske zmogljivosti. Zdjaj ne moremo postaviti zahteve in tudi ne najti družbenega opravičila za večje izločanje sredstev iz narodnega dohodka za stanovanjsko izgradnjo, ker bi sleherni nadaljnje povečanje stopnje prispevka iz dohodka za potrebe stanovanjske izgradnje objektivno zaviralo nadaljnji gospodarski razvoj ker bi moralo iti v breme znižanja nekaterih drugih družbenih izdatkov (predvsem na račun gospodarskih investicij). To bi neogibno zavrla tempo naraščanja vseh oblik družbene potrošnje, pa tudi potrošnje v korist razširitve stanovanjskega prostora.

In naposled, ena izmed najvažnejših možnosti za naglo povečanje stanovanjskega prostora je povenitev stanovanjske izgradnje. Kakor vemo, se giblje povprečna cena dvosobnega stanovanja med 2 in 3 milijoni, čeprav so danj realni pogoji, da bi bila ta cena znatno nižja. Če bi opustili izgradnjo luksuznih in prevelikih stanovanj, razna urbanistična pretiravanja, obrtni način izgrad-

gojno vezano na potrebe državljanov po zadovoljivi njihovega standarda, pojmovanega v širšem pomenu besede. Zato je znotraj komun potreben tudi boj sindikatov (sindikalnih svetov) za takšno konkretno razdelitev med osebne in druge oblike družbene potrošnje, ki najbolj ustreza neposrednim potrebam delavcev in državljanov na določenem področju.

Mnoge probleme standarda je moč uspešno urediti samo z združevanje znatnejših sredstev skladov skupne potrošnje in ustreznih skladov komunalnih skupnosti. Zato je tudi naloga sindikatov, da pomagajo organom delavskega samoupravljanja, da kar najbolj koristno razdele sredstva podjetij na sklade za gospodarski razvoj in sklade za razvoj standarda, da uporabijo sredstva, namenjena potrebam standarda, kakor tudi da se aktivno zavzamejo za formiranje politike raznih komunalnih skladov. Sindikat naj razen tega pazljivo spremlja gibanje porabe teh skladov, pravočasno signalizira ustreznim samoupravnim organom morebitne odklone in se bori za njihovo odstranjevanje, deluje v smeri koordinacije in formiranja enotne politike na področju komunalnih družbenih skupnosti, predlaga združevanje sredstev, kolikor je moč po tej poti doseči z vidika standarda delavcev največje uspehe.

Treba je poudariti, da proces izgrajevanja naše komunalne družbene ureditve še ni zaključen in da je lahko pomoč sindikatov dragocena, kadar gre za ugotavljanje in odstranjevanje različnih pomanjkljivosti, ki so se v dosedanjih naših praksah občasno pojavljale. Izredno važno je, da v prihodnjih letih znotraj komun dosežemo višjo stopnjo medsebojnega sodelovanja in dogovora med ustreznimi organi samoupravljanja, kajti samo tako lahko politika komunalnih družbenih skupnosti ustrezno potrebam standarda prebivalcev ter potrebam gospodarskega razvoja na njenem področju.

Ko je govoril o sistemu razdelitve kreditov in stanovanj, je tovariš Vukmanović rekel, da spravlja samo načelo, po katerem je treba sredstva iz stanovanjskega sklada razdeljevati med podjetja in ustanove, po stopnji mobilizacije sredstev investitorjev, ne pa po stvarnih potrebah podjetij in ustanov po stanovanjih, posamezne investitorje v zelo težaven položaj, ker ne razpolagajo s potrebnimi sredstvi za svoje sodelovanje. Treba bi bilo omogočiti, da bi s sredstvi, namenjenimi stanovanjski izgradnji, zadovoljili najnujnejše potrebe posameznih delovnih kolektivov. Nadalje, najvažnejši vzroki protekcionizma in birokratizma v razdelitvi stanovanj so v pomanjkanju stanovanjskega prostora, v nezadostnih sredstvih in v tem, da spričo nizkih namernin ni moč te razdelitve zagotoviti po ekonomski poti. To bo moč odstraniti šele v daljšem obdobju. Zdjaj pa se moramo proti vsem tem pojavom boriti tako, da bomo v vsaki ustanovi in podjetju določili kriterije, po katerih bomo dodeljevali stanovanja, in da bomo na podlagi teh kriterijev dodeljevali stanovanja po demokratičnem postopku, da bo dodeljevanje javno in podvrženo kontroli celotnih delovnih kolektivov.

Zlasti je treba proučiti problem stanovanjskih pogojev za samce. To vprašanje je v glavnem omejeno na problem stanovanjskih pogojev za mladi, ki prihaja v mesto, da se uči in zaposli.

Spričo pomena, ki ga imajo stanovanjski pogoji za delovno sposobnost, za družbeno uveljav-

kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije

Sindikati lahko najbolj uspešno pomagajo delavcem, da vodijo politiko podjetij v skladu z gospodarskimi koristmi vse dežele

lanje in dokončno izoblikovanje lika delavcev kot aktivnih borcev za nove socialistične odnose, sta izredno važna vna in vpliv sindikalnih organizacij v vseh teh vprašanjih.

Socialno zavarovanje in zaščita pri delu

Potem ko je navedel nekaj podatkov in ugotovitev o obsežnosti pravic do socialnega zavarovanja in sredstev, ki jih za to dajemo, je tovariš Vukmanović rekel, da se v zvezi temu glavni problemi na področju socialnega zavarovanja, zdravstvene zaščite in zaščite pri delu zrcalijo v neskladnosti med velikimi sredstvi, ki jih dajemo za zdravstveno zaščito in njeno neučinkovitostjo, med velikimi pravicami zavarovancev in težavami v njihovem uveljavljanju, med nenehnim naraščanjem izdatkov in nezadostno stimulacijo za njihovo bolj racionalno uporabo, med nenehnim naraščanjem sredstev za varnost pri delu in še zmeraj velikim številom obratnih nesreč.

Eden izmed glavnih problemov je neracionalno in neučinkovito trošenje sredstev, delavski razred pa je na tem zelo zainteresiran. Veliko je zlasti naraščanje stroškov zdravstvene zaščite, cen bolnišnic in ambulantnih storitev, zdravil itd. Sodeč po vsem tem moramo poiskati način, da bomo podjetja bolj neposredno in v večji meri spodbujali, da bodo preprečevala nesreče pri delu in zboljševala higienske pogoje. Ustvarjati moramo tudi materialno zainteresiranost podjetij in komun za učinkovitejše sadove zdravstvene službe, kakor tudi za razvijanje preventivne ne samo zato, ker je to bolj učinkovito, marveč zato, ker je to najbolj humana oblika zdravstvene zaščite delovnih ljudi.

V najtesnejši zvezi s tem je tudi vprašanje, ali je moč doseči posamezno zainteresiranost za zmanjšanje izdatkov socialnega zavarovanja. Čeprav je verjetno, da bi se s sodelovanjem zavarovancev pri izdatkih na primer za zdravila ali zdravniške preglede zmanjšali stroški socialnega zavarovanja, bi utegnili posploševanje tega načela sprožiti vrsto neugodnih posledic za zdravje in za standard življenja delavcev in njihovih družin. Zato morebitno iskanje izhoda po tej poti ne more biti odvisno od politike zvišanja realnega zaslužka ter od vrste materialnih in družbenih pogojev, ki se prepletajo v vsem tem kompleksu. Razpisnost je nevarno odpraviti, ki ga je treba vztrajno odstranjati tako z idejno-političnim in vzgojnim bojem zoper brezvestnost in egoizem posameznih zavarovancev kakor tudi s spremembami v sistemu financiranja v smeri večje zainteresiranosti posameznikov za varčevanje v socialnem zavarovanju. Ni dvoma, da bi tudi tesnejša povezava med volivcem in samoupravnimi organi socialnega zavarovanja oziroma večja in stalnejša odgovornost pred volivci pozitivno vplivala, da bi se zboljšali odnosi zavarovancev do skupnih sredstev.

Potem ko je govoril o pomani-

kljivosti službe higiensko-tehnične zaščite, je Vukmanović nadalje rekel, da so glavni vzroki počasnega, nepopolnega in težavnega uveljavljanja zajamčenih pravic nezadostna zmogljivost zdravstvenih in socialnih ustanov, nepoznavanje pravic zavarovancev, birokratizem, počasnost pri ukrepanju, nehumanost v raznih ustanovah in službah, katerih edini cilj bi moral biti pravočasni humani in učinkoviti boj za človeka. Čeprav so se splošni pogoji za uveljavljanje pravic v minulem obdobju zboljšali, vendar vsakdanja praksa kaže, da je mnogo pojavov birokratskega in formalističnega odnosa do zavarovancev, da nekaterim zavarovancem okrnejo pravice, kar vzbuja upravičeno kritiko in negotovanje posameznikov. Zamočanost postopka za uveljavljanje posameznih pravic, kopičenje dokumentov in zdravniških sprejemov, zavlačevanje ali protekcioniz-

Japonski delegati na kongresu v razgovoru z Vojom Lekovićem in Mišom Pavičevićem

stično izdajanje odlokov, izgubljanje dokumentov in tratenje časa pred okenci zavodov in zdravstvenih ustanov itd. so mnogo pogostejši pojavi, kakor bi smeli to trpeti, ti pojavi pa ne le hudo prizadenejo zavarovance, marveč povzročajo tudi izgubo stotisočev delovnih dni in najbrž milijarde dinarjev.

Področje dejavnosti sindikatov je torej tudi na tem torišču zelo veliko. Čaka nas naloga, da odkrivamo vzroke dosedanje neučinkovite in neracionalne uporabe sredstev, kakor tudi ukrepe, da se v prihodnje to ne bo več dogajalo. Hkrati pa morajo sindikati prav na tem področju biti dolgotrajni in zelo zamočan boj proti raznolikim škodljivim nazorom in ukrepom tako v vrstah samih zavarovancev kakor tudi pri tistih, ki imajo v rokah funkcioniranje socialnih in zdravstvenih ustanov.

V.

Vzgoja in izobrazba delavcev

Izobrazba in vzgoja delavcev sta bili v vseh obdobjih razvoja sindikatov ena njihovih glavnih nalog, imata pa tudi pomembno mesto v dejavnosti sindikatov v najrazličnejših družbeno-politič-

nih in ekonomskih pogojih. In vendar imamo v naši deželi posebne pogoje, ki zahtevajo, da se na nov način lotimo tudi problemov izobrazbe in vzgoje delavcev.

nov znanstvenega socializma, socialistične teorije in pod, kakor tudi ne praktičistično pojmovanja perečih in tekočih nalog. Na Programu Zveze komunistov, ki povezuje v sebi osnovne postavke znanstvenega socializma, naše pogoje boja za socializem in smer bodoče družbene akcije, je moč ne le razviti idejno vzgojno delo, marveč ga tudi obogatiti z novimi problemi in idejami. Prvi gram ZKJ naj postane idejno orodje vsega našega delavskega razreda. Seveda bo to možno samo, če bomo proučevanje idej iz Programa najtesneje povezali s perečimi gospodarskimi in družbenimi vprašanji, če ga bomo dopolnili s tekočimi problemi, če ga bomo prilagodili pogojem in potrebam slehernega delovnega kolektiva in komun. Razširitev pravic delavskih svetov in dru-

gih samoupravnih organov terja tudi višjo raven družbene zavesti in višjo raven ekonomske pismenosti in kulture. Čeprav je praksa upravljanja najboljša šola, vendar bi bilo škodljivo posploševati tako samo prakso kakor tudi vlogo družbeno-gospodarske izobrazbe zlasti, ker s sistematično ekonomsko izobrazbo zajamemo letno samo kakih 25 % članov delavskih svetov. V naši deželi mora postati pridobivanje ekonomske kulture sestavni del celotnega šolanja in izobrazbe. Tudi fakultete bi morale visokostrokovne kadre bolj pripravljati na sodelovanje v raznih organih samoupravljanja. Razen tega vedno večja družbena vloga državljanov čedalje bolj zahteva, da odstranimo dosedanja skoraj izključno usmeritev na delavske svete ter skoraj popolno zanemarjanje izobrazbe za komunal-

Strokovna in splošna vzgoja

V našem sistemu izobrazbe je strokovna izobrazba ena najšibkejših komponent. Strokovna izobrazba je pri nas neracionalna, počasna in draga, tako da ne ustreza ne perspektivnim potre-

lavcev in uslužbencev pa je končalo samo osnovno šolo, kar pomeni, da je nezadostna splošna izobrazba ena izmed ovir večje strokovnosti. Osnovna naloga naše strokovne izobrazbe — množično usposabljanje delavcev za delovno mesto — je moč najuspešneje izpolniti z organiziranjem omrežja središč za strokovno izobrazbo v vseh večjih podjetjih, kakor tudi s pospeševanjem drugih podobnih oblik in metod hitrejšega in bolj praktičnega strokovnega šolanja. Z organiziranjem omrežja izobraževalnih središč v podjetjih, naslonjenih na republiška ali krajevna središča za strokovno izobrazbo, dobivajo delavske univerze dodatno instruktorsko in organizatorsko vlogo, da se izobrazbena središča usposobijo metodološko-pedagoško in organizacijsko-tehnično za množično strokovno šolanje.

Vukmanović je nadalje rekel, da je pri nas premalo osebne zainteresiranosti za nenehno širjenje strokovne izobrazbe, za prekvallifikacijo, kadar je to potrebno, za dodatno usposabljanje za delo na novem stroju, za nov tehnološki proces, za izpolnjevanje spretnosti ter tehnike dela in podobno. Izkušnje nekaterih industrijskih središč kažejo, da je lahko eden izmed najučinkovitejših prispevkov delavskih univerz prav v tej smeri.

Usposabljanje delavcev za vodilne funkcije

Svetozar Vukmanović je rekel, da nam socialistični značaj naše dežele in globina naše revolucionarne preobrazbe nalagata, da vsestransko in nenehoma šolamo in izobražujemo vodilne kadre iz vrst delavskega razreda. Vzoredno s tem terja sodobni tehnični razvoj usposabljanje visokokvalificiranih delavcev, tehnikov in visokostrokovnih tehničnih kadrov, tesno povezanih s proizvodnjo in neposredno iz proizvodnje. Vse šole, katerih naloga je šolati delavski razred, bi morale izvirati iz potreb delovnih kolektivov, njihovih slušatelji pa, kjerkoli je možno, sodelovati v proizvodnji ter na razne načine kombinirati delo in učenje. Novo socialistično inteligenco je moč izšolati ne samo prek socialistične vsebine izobrazbe in večjega dotoka študentov iz delavskih družin, marveč še bolj s šolanjem ljudi iz proizvodnje, z ustanavljanjem šol in posebnih središč za šolanje delavskih kadrov iz proizvodnje za vodilne organizatorske in specialistične posle, s širšim dajanjem stipendij in olajšav pri delu sposobnim in talentiranim delavcem, ki se šolajo itd.

Izpolnitev vseh teh nalog zahteva, da se sindikalna vodstva in organizacije bolj sistematično ukvarjajo s problemi izobrazbe, da bolj organizirano de-

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

lajo za prenašanje najboljših izkušenj, da pospešujejo vse oblike in smeri delavske izobrazbe in da

njegovih lastnih sil oziroma pretežno stvar samo organiziranja kulturnega in zabavnega življenja. V celotnem kulturnem življenju naših komun, v dejavnosti in usmeritvi naših radijskih postaj, televizije, gledališč, kinematografov, letovišč, zdravilišč, športnih društev, zabavnega tiska in založniške dejavnosti bi morale priti koristi in potrebe delavskega razreda oziroma delovnih ljudi nasploh bolj in močnejše do izraza. Če zdej ni zmerom tako, če ponekod bolj mislijo na okus, miselnost in nazore drugih družbenih slojev, če potrebe in koristi delovnega človeka niso v središču pozornosti, tedaj gre v takih primerih predvsem za pomanjkljivosti v organih družbenega samoupravljanja, ki so prišli po pozornosti, ki jo posvečajo potrebam delovnih ljudi, po počitku in kulturnem razvedrilo ponekod navzkriž s smernicami in cilji naše kulturne politike.

Vukmanović je nadalje rekel, da moramo tudi ob razdelitvi sredstev bolj upoštevati potrebe tistih ustanov, ki najbolj učinkovito koristijo kulturnemu napredu in kulturnemu razvedrilo širokih slojev delovnih ljudi. Podariti je treba zlasti zapostavljene predmestij velikih mest in delavski naselij, neupravičeno zanemarjanje bolj oddaljenih industrijskih in rudarskih središč, počasno izgradnjo delavskih domov in klubov v komunah in podjetjih, nadalje neskladnost nedeljski počitek najvažnejša med graditvijo luksuznih hotelov

ter cenejših okrevališč in izletniških objektov, neskladnost med reprezentativnimi stadioni in majhnimi športnimi igrišči, ki dejansko služijo množičnemu športu in razvedrilo itd.

V podjetjih in stanovanjskih naseljih, na deloviščih in gradbiščih, po rudnikih in kmetijskih posestvih bi bilo treba organizirati mnogo bolj intenzivno in raznoliko zabavno življenje. Od naših umetniških in kulturnih ustanov je treba pravzaprav zahtevati, da posvetijo pozornost proizvajalcem in da se bolj približajo širokim slojem nove publike.

Aktivni počitek, ukvarjanje s umetniško samodejavnostjo, športom, tehniko in podobnim, to je seveda še zmerom in bo tudi v prihodnje ena važnih oblik uporabe prostega časa.

Tudi pogoji za počitek zahtevajo nenehno skrb sindikalnih organizacij. Zadnja leta smo na tem torišču napredovali. Število domačih gostov v primorskih, planinskih in drugih turističnih krajih je naraslo od 1.168.000 v letu 1955 na dobrih 1.500.000 lani. Samo delavska okrevališča, ki smo jih imeli lani že 620, so sprejela 120.000 domačih obiskovalcev s povprečnim bivanjem 11 dni. Precej velika pa je še neskladnost med naraščanjem skrbi za letni počitek in zanemarjanjem dnevnega in tedenskega pomov in klubov v komunah in podjetjih, nadalje neskladnost nedeljski počitek najvažnejša med graditvijo luksuznih hotelov

VI.

Nekateri organizacijski problemi

Ker smo doslej govorili o vse-

ne probleme je treba obravnavati delo Zveze sindikatov, bi ti, da bi lahko sindikati izpolnili svoje družbeno vlogo. tranje organizacijske in metodič-

Razvijanje družbenega samoupravljanja

V vrsti dejavnosti sindikatov je zlasti važna dejavnost, katere cilj je usposobiti delavski razred, da bo kar najbolj smotno odločal in kar najbolj uspešno uporabljal družbeno-politični mehanizem, ki ga ima na razpolago.

Stoječ na stališču, da imamo vse pogoje za zavestno disciplino, imajo sindikalne organizacije velike možnosti, da negujejo kulturo dela ter razvijajo disciplino in vestnost pri delu. Samoupravljanje in zavest o discipliniranem izpolnjevanju lastnih sklepov in nalog se morata razvijati skupno.

Demokratizacija notranjih odnosov v delovnih kolektivih je postala neločljiv sestavni del iz življenja našega delavskega razreda, njegova neodtujljiva pridobitev. To potrjuje dejstvo, da pridejo družbena zavest, zrelost in odgovornost ter sposobnosti naj-

bolj do izraza vzporedno z naraščanjem neposrednih pravic in doležnosti do skupnosti. Kolikor pa nastajajo negativni pojavi, je bilo treba z njimi vnaprej računati, ker tako globoke demokratizacije ob sodelovanju 100 000 delovnih ljudi v neposrednem odločanju ni moč uresničiti brez pomanjkljivosti in negativnih pojavov.

Prav zato sindikati ne smejo obravnavati problemov samo znotraj sindikalnih vodstev, marveč morajo dobro spoznati razpoloženo in mnenje delovnih kolektivov ter se boriti za to, da bodo mnenja delavcev in uslužbencev upoštevali v organih samoupravljanja našega delavskega razreda, da se bodo organi delavskega samoupravljanja krepili in da bodo res dosegli množično sodelovanje delovnih ljudi v upravljanju.

Vsklajanje dela sindikalnih organizacij

Prenašanje sredstev in odgovornosti za skrb za realne zasluge delavcev in za družbeni standard delovnih ljudi v celoti na komunne čedalje bolj krepiti vlogo teritorialnih organov sindikatov. Prenašanje odgovornosti in sredstev za formiranje zasluga delavcev in za razvoj podjetij na same delovne kolektive krepiti vlogo sindikalne podružnice. Boj za vsklajevanje zasluga in storilnosti oziroma konec koncev delovnih pogojev in produktivnosti dela prinaša vodstvom sindikatov posameznih gospodarskih panog nove naloge.

V načelu naj bi organi posameznih sindikatov delovali v soglasju in v osnovi prek teritorialnih organov v vseh vprašanjih, v katerih je treba vskladiti koristi vsega delavskega razreda s koristmi pokameznih njegovih delov. Politično nastaja tu problem izrivanja ozkih cehovskih gledišč posameznih strok, pa tudi potreba, da problemi posameznih panog ne bodo zapostavljeni, marveč da jih bomo obravnavali v skladu s koristmi gospodarskega in družbenega razvoja ter delavskega razreda v celoti.

Vsa teritorialna vodstva Zveze sindikatov, začeni od občinskega do centralnega sveta bi morala posvetiti več pozornosti organizacijam ter vsem gospodarskim panogam in družbenim službam. Od teritorialnih vodstev je v veliki meri odvisna krepitev enotnosti delavskega razreda, pri- vlačnost Zveze sindikatov kot ene

izmed najbolj množičnih družbeno-političnih organizacij naše dežele za vse ljudi v delovnem razmerju, za proizvajalce in proizvajalce, za delavce, uslužbence in izobražence, ki imajo v Zvezi sindikatov Jugoslavije svoje enotno organizacijo, v kateri morejo in morajo obravnavati vse svoje probleme, si medsebojno pomagati in v medsebojno sodelovanju razvijati kot enoten delovni kolektiv naše dežele.

Metode dela sindikatov

Vloga sindikatov postaja čedalje bolj kompletna, da pa bi lahko sindikalne organizacije izpolnile svojo vlogo, morajo imeti popoln vpogled v stanje in možnosti, imeti morajo zanesljive kriterije in oporišča za primerjanje, za zahteve, predlaganje, spodbujanje in kritiziranje.

Sindikati so dolžni spremljati, poznati in analizirati razne pojave v delovnih kolektivih ter nazore delavcev in uslužbencev. Sindikati morajo dobro poznati tudi razpoloženje delavcev, s polnim razumevanjem upoštevati njihove predloge in mnenja ob odkrivanju vzrokov političnega vzdušja, razpoloženja in nazorov, da bodo lahko z analizo vzrokov prešli bodi na predlaganje ukrepov državnim in družbenim orga-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Četrti kongres Zveze sindikatov Jugoslavije

Sindikati se morajo boriti za najširše sodelovanje delovnih ljudi v družbenem upravljanju

(Nadaljevanje s 3. strani)

Takšne dejavnosti sindikatov ne more biti brez temeljite in redne informiranosti vsega delavskega razreda o vsem, kar se dogaja v naši deželi.

Ženske v delovnem razmerju in delavska mladina

Potem ko je opozoril na važnost problema zaposlenih žensk, ki smo ga z mnogimi predpisi in praktično dejavnostjo delavskih svetov ugodneje uredili, je Vukmanović rekel, da je še zmerom mnogo ovir, spričo katerih ženske ne morejo do kraja uresničiti svoje enakopravnosti.

Ni dvoma, da bodo ženske z razvojem stanovanjskih skupnosti in usmeritvijo na družbeno organizacijo raznih služb, potrebnih gospodinjstvu in družini, deležne večje pomoči, prav tako pa je tudi nesporno, da bi lahko s posploševanjem te poti demobilizirali delovne kolektive v obravnavanju tistih številnih proble-

mov, ki jih morajo v podjetjih in ustanovah z vsakdanjo dejavnostjo urejati. Položaj ženske je tem težavnejši, ker imamo vrsto neurejenih materialnih vprašanj: domovi učencev v gospodarstvu so dostikrat v slabem stanju, brez zadostnih sredstev in brez skrbi komune, učenci v gospodarstvu in učenci industrijskih sol v mnogih primerih čutijo posledice kršitve delovnih odnosov, njihovi materialni prejemki so dostikrat pod minimalnimi potrebami itd. Ne smemo dopustiti takšnega odnosa ne do mladih delavcev, ne do pogojev, v katerih se šolajo in oblikujejo bodoča pokolenja delavskega razreda naše dežele.

Boj za organiziranje delavcev

Vpliv sindikatov je v veliki meri odvisen od zaupanja delavcev v njihovo sindikalno organizacijo ali njihovo krajevno sindikalno vodstvo. To zaupanje si pridobimo z vsakdanjim delom, s konkretnimi sadovi in z neposredno dejavnostjo sindikatov oziroma s prepričevanjem članstva, da njihova sindikalna organizacija pozitivno in praktično sodeluje v urejanju gospodarskih, družbenih in komunalnih vprašanj. To zaupanje si pridobi sindikalna organizacija tembolj, čim močnejši je njen odpor proti še neodstranjenim ostankom birokratizma, proti nedemokratskim metodam v upravljanju, proti brezbrzičnosti in malomarnosti, proti samovolji posameznikov in podcenjevanju delavcev-proizvajalcev, organizatorjev proizvodnje in upravljalcev.

Od vsega tega so odvisni moč, ugled in privlačnost naših sindikatov. Od tega je odvisna tudi vključitev doslej neorganiziranih delavcev v sindikate, kakor tudi tistih, ki se bodo zaposlili v prihodnjih letih. V pogojih popolne prostovoljnosti, ko članstvo v sindikatih ne daje nobenih materialnih prednosti, je sicer razumljivo, da je vključevanje delavcev v sindikate postopen proces. Vendar pa s sedanjim stanjem ne moremo biti zadovoljni, čeprav se je med tretjim in četrtem kongresom število organiziranih delavcev povečalo za dobrih 600.020, odstotek organiziranih pa je narasel glede na zaposlene delavce in uslužbence od 63,8 na 72,7%, ker je še zmerom nad 700.000 delavcev in uslužbencev zunaj sindikatov. Te sindikalne podružnice je treba aktivirati.

VII.

Razvijanje in poglobljanje mednarodnih vezi

Zveza sindikatov Jugoslavije je razvijala vso svojo dejavnost misleč, da ima določene obveznosti ne samo do delavskega razreda Jugoslavije, marveč tudi do mednarodnega delavskega gibanja, oziroma stoječ na stališču, da so vse nacionalne in internacionalne organizacije bolj ali manj odgovorne za zboljšanje sedanjega stanja v mednarodnem sindikalnem gibanju.

Sedanja razcepljenost in razdeljenost sindikatov v mednarodnem obsegu, pa tudi v nacionalnih okvirih vrste dežel je nam-

reč pritisnila svoj pečat tako medsebojnemu stikom sindikalnih organizacij kakor tudi udarni moči delavskega razreda in učinkovitosti njegove vloge v sodobnem dogajanju oziroma v družbenem razvoju. Hkrati določeni konservativizem in nesmelost v spoznavanju novih problemov, ki jih prinašajo življenje ter razvoj gospodarstva in družbe, vsiljujejo sindikatom vrsto zastarelih in preživelih kriterijev v odnosu na nove pojave v vlogi in funkcijah sindikatov, ovirajo njihov hitrejši in uspešnejši razvoj.

Ko je govoril nadalje o mednarodnem sodelovanju sindikatov, je tovariš Vukmanović rekel, da življenje terja od sindikalnih organizacij, da svojo dejavnost vskladijo s pogoji tiste dežele, toda sodelovanje sindikalnih organizacij ne bi moglo in ne bi smelo biti odvisno od vprašanj, v katerih so nastala neogibna trenja, marveč od tistih številnih problemov, ki so skupni, katerih ureditev je v skupnem interesu in za ureditev katerih imamo dostikrat sorodna gledišča. Na tej podlagi se lahko razvija zelo plodno in konstruktivno sodelovanje, zlasti ker je očitno tudi praksa potrdila, da se lahko vsaka dežela nekaj nauči od druge.

»Na drugi strani,« je nadaljeval Vukmanović, »vplivajo na mednarodno sodelovanje sindikatov mednarodni politični odnosi in osnovna protislovja med deželami. Kakor je človeštvo zainteresirano na višji stopnji sodelovanja in razumevanja za ohranitev miru in za napredek v razorožitvi, tako je delavski razred še bolj zainteresiran na tem, da premeta sedanja protislovja in da se združeni bori za svoje neposredne in daljne cilje. Zveza sindikatov Jugoslavije je tudi doslej prispevala svoj delež k odstranjevanju razcepljenosti in ljubo- sumnosti v mednarodnem sindikalnem gibanju in mi smo prepričani, da je bila politika razvijanja sodelovanja jugoslovanskih sindikatov z organizacijami širom po svetu ne glede na njihovo narodno pripadnost ali idejno usmeritev ne le uspešna in koristna, marveč da je bila tudi načelno uveljavljena in potrjena.«

Dejstvo, da smo imeli zadnja leta stike s sindikati 37 dežel, da se je mednarodno sodelovanje bogatilo vsebinsko in po oblikah, da smo nenehoma širili svoje vezi z novimi organizacijami, da se udeležujejo tega kongresa predstavniki mnogih nacionalnih sindikalnih organizacij, tako tistih, s katerimi smo doslej sodelovali, kakor tudi novih, s katerimi smo prvokrat navezali stike, kaže na uspešno razvojno pot v naših mednarodnih vezeh. Mi bomo tudi v prihodnje razvijali najširše možno sodelovanje ne glede na ideološke in druge razlike, oziroma kljub razlikam v glediščih o posameznih problemih, ker lahko s tem največ pripomoremo k premagovanju škodljive razcepljenosti in razdrojenosti sindikatov v mednarodnem obsegu.

Tovariš Vukmanović je izrazil pripravljenost glede nadaljnega sodelovanja in rekel, da je naše mednarodno sodelovanje rodilo že zadovoljive sadove. V zvezi s tem in motnjam v navezovanju medsebojnih stikov pa vendarle dozorevajo in se zboljšujejo pogoji, da bo mednarodno sodelovanje delavskih organizacij še boljše in plodnejše. Jugoslovanski sindikati so zainteresirani na tem, da spoznajo izkušnje sindi-

katov iz dežel z različno družbeno-ekonomsko ureditvijo.

V mednarodnem obsegu so delavski razred in sindikati pomembna sila v boju za mir in razorožitev, za uporabo jedrske energije v mirnodobne namene, za gospodarsko pomoč razvitih dežel nerazvitim. Doslej pa je bila stvarna dejavnost na tej liniji daleč pod objektivnimi možnostmi in potrebami. Delavski razred mora biti zainteresiran ne samo na miru, marveč pripravljen, da aktivno dela proti vojni in jedrskemu orožju.

Cedalje več je problemov, ki so skupni in sorodni sindikalnim organizacijam v raznih delih sveta ter raznih družbenih in ekonomskih sistemih in zato Zveza sindikatov Jugoslavije meni, da lahko na tistem, kar je skupnega in sorodnega, gradimo bogato in plodno mednarodno sodelovanje. Zato je zdaj čimdalje večja potreba, da izmenjavamo pridobljene izkušnje ne samo dvostransko in ne samo med organizacijami, ki delujejo v podobnih pogojih. Nasprotno, naše izkušnje z delavskimi sveti in zbori proizvajalcev nam omogočajo, da se sporazumno z vsemi tistimi ljudmi na svetu, ki teže za odstranjevanjem birokratizma in tehnokratizma, za krepitvijo vloge individualnega proizvajalca in humanizacijo dela nasploh.

Tudi pripravljenost naših sindikatov, da moralno in materialno podpro borbene akcije delavskega razreda in sindikatov drugih dežel, je krepila prijateljske stike naših in tujih delavskih organizacij. Takšno dejavnost moramo razvijati tudi v prihodnje še širše, močnejše in raznovrstnejše. Mi smo za najširšo mednarodno solidarnost, čeprav terja napore z naše strani, kakor tudi menimo, da zahteva mednarodna solidarnost, da tudi druge organizacije v vrsti vprašanj sprejme svoje gledišče o naši deželi in naših sindikatih.

Z nadaljevanjem svoje mednarodne politike, z razvijanjem in širjenjem mednarodnega sodelovanja bo Zveza sindikatov Jugoslavije tudi v prihodnje prispevala k izmenjavi izkušenj in b krepitvi vloge delavskih organizacij, k blažitvi sedanjih protislovij v mednarodnem sindikalnem gibanju in k zblizjevanju delavskega razreda na svetu.

Na koncu je tovariš Vukmanović rekel:

Tovariši in tovarišice: ta referat naj zaključim z globokim prepričanjem, da imajo delavski razred in naši sindikati izkušnje, moč, samozavest in pripravljenost, da izpolnijo vse tiste naloge, ki nas čakajo v uresničevanju svobodnih, socialističnih družbenih odnosov in v izgradnji socialistične družbe, po kateri so težili rodovi najboljših borcev delavskega razreda in za katero teže zdaj napredne sile sodobnega človeštva.

jetij tako daleč, ker so v teh sredstvih viri za zboljšanje standarda.

DELAVCI LAHKO LETOS VEČ ZASLUŽIJO

V letu 1950 si je načelo nagrajevanja po storjenem delu priborilo svoje mesto. Izkušnje iz Slovenije na primer kažejo, da imajo podjetja letos več sredstev in da lahko delavci več zaslužijo. V razpravi o sistemu nagrajevanja v Sloveniji je bilo slišati dvoje mnenj: malenkostno zvišati plače ali uveljaviti sistem na-

lone v vseh teh komunah prevladuje mnenje, da je ureditev mnogih problemov glede zboljšanja standarda in uveljavljanja popolne rentabilnosti poslovanja komunalnih služb.

Treba pa je razčistiti pojave, ali bi bilo iz politično-vzgojnih razlogov oportuno storiti to zdaj. Odločiti se moramo za drugi izhod in sindikat naj posreduje in pokaže, da ni moč povsod gledati na popolno rentabilnost. Podobno je tudi pri uvajanju dodatnih materialnih obveznosti državljanov. Federacija na primer predpiše 4-odstotni dodatni davek, ko pa pride tak odlok v občino, tedaj se ta odstotek včas poveča tudi do 10.

V pogojih, ko imajo podjetja in komunne velika sredstva, ki jih lahko usmerjajo na pospeševanje raznih področij komunalnega življenja, mora priti do boja mnenj o tem, kje je najbolj koristno porabiti nove investicije. Od takšnega boja mnenj ne smemo bežati, ker je težko odločiti, ali komuni zdaj bolj ustreza zgraditev nove tovarniške dvorane ali šole. Tu naj sindikati tudi politično delujejo, vsklajajo ta mnenja, kajti v enem kraju je to boj za nove stroje, v drugem boj proti novim investicijam v industrijo, obe mnenji pa sta lahko pravilni.

Zatem je član predsedstva Republiškega sveta Zveze sindikatov Srbije Bora Pavlović govoril o sistemu vzgoje delavcev, delegat iz Tuzle Šefket Kunosi pa o potrebi večje izgradnje stanovanj v bližini podjetij. Predsednik sindikata Srbije Dragi Stamenković, ki je govoril o vlogi sindikatov v izgradnji socialistične demokracije, je poudaril, da je to ena izmed stalnih nalog sindikata.

ZE 907 POZDRAVNIH BRZOJAVK

Predsedujoči Ljuba Mijatović je zatem obvestil delegate in goste, da je kongres do popoldneva prejel 907 pozdravnih brzojavk od sindikalnih podružnic, delovnih kolektivov, občinskih in krajevnih svetov ter drugih sindikalnih forumov. V imenu delovnega predsedstva in udeležencev kongresa se je toplo zahvalil za sprejete pozdrave. Obvestil je tudi prisotne, da je na kongresu prispele še delegacija grških rudarjev, ki so jih vsi prisrčno pozdravili.

Potem, ko je kongres sprejel predlog o sestavi komisij, v katerih bo kongres nadaljeval delo, so sledili pozdravni govori delegacij tujih sindikalnih organizacij, nakar je ob 14.15 predsedujoči Ljuba Mijatović zaključil dopoldansko plenarno zasedanje kongresa.

Kongres je popoldne nadaljeval delo v treh komisijah, in sicer v komisiji za organizacijsko politično izgradnjo sindikatov, za praprana življenjske ravni in za vzgojo delavskega kadra.

Komisija za življenjski standard je zasedala v veliki dvorani Doma sindikatov. V delu te komisije sodeluje nekaj sto delegatov in gostov. Uvodno poročilo je imel podpredsednik Centralnega sveta ZSJ Mika Spiljak. Zatem je predsednik sindikalnega sveta Ljubljane Uroš Rupreht razpravljal o vlaganju investicij v ljubljanskem okraju, o združevanju sredstev komunalne skupnosti in podjetij za urejanje vprašanj družbenega standarda ter o potrjevanju tarifnih pravilnikov, predsednik okrajnega sindikalnega sveta Bihač Milan Bosnić pa je govoril o potrebi za pomoč nerazvitim okrajem.

Komisija za organizacijsko politično izgradnjo sindikatov je delala v poslojpu Zvezne ljudske skupščine. V tej komisiji je imel poročilo podpredsednik Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Žan Božičević.

Komisija za vzgojo delavskega razreda je zasedala v dvorani Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Srbije. V tej komisiji je imel uvodno poročilo sekretar Centralnega sveta ZSJ Miša Pavličević.

Vse komisije bodo jutri dopoldne nadaljevale delo.

Naša udeležba na kongresu Zveze sindikatov Mongolije

Beograd, 24. aprila (Tanjug). Kongresu Zveze sindikatov Mongolije, ki se bo začel 25. aprila, bo prisostvoval tudi član predsedstva Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Djordjo Pavlović.

Stane Kavčič

grajevanja po delovnem učinku. Praksa je pokazala, da je drugo koristnejše za podjetja, za komunne, za skupnost in za same delavce. Zato že zdaj kaže, da bo število delavcev, nagrajevanih po učinku dela v letošnjem letu znašalo 60 do 70% vseh zaposlenih. To bo neogibno povečalo i produktivnost i sklad plač za več milijard.

V uveljavljanju sistema nagrajevanja po delovnem učinku so nastale motnje administrativno-centralistične narave. Tako je ob pripravljanih tarifnih sporazumov nastala cela akcija okrog tega, kakšne šablone je to ali ono podjetje uporabilo pri sestavljanju teh sporazumov. Kaj je v bistvu ta sporazum? Po Kavčičevem mnenju je to konec koncev uredba, v kateri so že vnaprej predvidene vse postavke in vse podrobnosti in prav spričo takšnih šablon se ti sporazumi ne morejo obdržati. Akcije je treba usmeriti prav na to, da bomo videli, kakšna so merila dela, da bomo izmenjavali izkušnje med kolektivni in strokovnimi združenji, da bomo videli, katera mesta je moč normirati, kako zasnovati delovni proces. K tem in takšnim akcijam je treba pritegniti strokovnjake, pripraviti referate, ne pa razpisati sile in čas okrog brezplodnih razprav. Zdaj ni bistveno vnaprej določiti, kakšna enota bo merilo za nagrajevanje, ker bo praksa pokazala in spravila na dan nove in raznovrstne oblike nagrajevanja po delovnem učinku. Dolžnost sindikatov je, da aktivno sodelujejo v koristni izmenjavi izkušenj in da še naprej razvijajo sistem nagrajevanja po delovnem učinku.

Nastane vprašanje, kaj bo s strokovnjaki in operativnim kadrom v sistemu nagrajevanja po delovnem učinku. Dokler ta sistem ni deloval, delavec ni bil toliko zainteresiran na izgubljenem delovnem času, ker je stroj stal ali ker delovni proces ni bil dobro postavljen. Zdaj delavec ne bo trpel niti najmanjšega pojave, ki vpliva na njegovo storilnost. Tudi ta vodilni in operativni kader bo moral zdaj bolj sodelovati v proizvodnem procesu. Zato je treba tudi tem ljudem pokazati, da so v večjem učinku delavca tudi gmotne koristi zanje. Imamo tudi možnosti, da za strokovni in operativni kader določimo premije in nagrade in da se ta kader bolj neposredno vključi v sistem nagrajevanja po delovnem učinku.

KOMUNALNE SLUŽBE NE MOREJO BITI POVSOD POPOLNOMA RENTABILNE

Stane Kavčič je potem govoril o zboljšanju družbenega standarda v 157 naših komunah, kjer prebiva največ proizvajalcev. Ma-

Iz razprave: ŠE NAPREJ RAZVIJATI nagrajevanje po delovnem učinku

Danes je IV. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije nadaljeval delo z razpravo o poročilu Svetozarja Vukmanovića in o poročilu Centralnega sveta.

V razpravi je najprej sodelo-

val Milutin Djurašković, ki je govoril predvsem o načinu nagrajevanja v gospodarstvu in pri tem omenil naloge sindikata o tem vprašanju. Drugi diskutant, pred-

sednik sindikata metalurgov, ru-

darjev in kemikov Jugoslavije Stevo Bevanđić je razpravljal o higijensko-tehnični zaščiti pri delu.

O nagrajevanju v gospodarstvu je obširno razpravljal tudi

predsednik republiškega sveta sindikatov Slovenije Stane Kavčič. Razvil je dve tezi, navedeni v referatu Svetozarja Vukmanovića, da je nagrajevanje po delu največji prispevek k zboljšanju družbenega standarda prebivalcev in da boj za zboljšanje standarda v naših pogojih ne trpi nobene šablone, marveč naj se komunna, gospodarske organizacije in sindikat ravna po konkretnih pogojih, možnostih in potrebah svojega področja.

V zadnjih desetih letih je proizvodnja v naši deželi narasla povprečno za 10% letno. Za to sta značilni dve obdobji: prvo, v katerem je bila večja proizvodnja sad investicij skupnosti v nova sredstva, in drugo, ki nastaja prav zdaj, da je večja proizvodnja sad samega, individualnega dela in produktivnosti gospodarskih organizacij. V novi organizacijski sestavi gospodarstva ostane podjetjem za samostojno razpolaganje kakih 44% sredstev, doseženih z večjo proizvodnjo. Nekateri menijo, da je na tej stopnji razvoja proizvajalnih sil morda tudi nevarno pustiti proizvajalce, da samostojno razpolagajo s tolikimi sredstvi. Kavčič pa meni, da je naravnost dobro, da smo šli v politiki krepitve samostojnih skladov pod-

Delegacija iz poljskega mesta Krakow s predsednikom OLO Ljubljana dr. Marijanom Dermastlo pred spomenikom NOB na Urhu, kjer je delegacija položila vence

S TISKOVNE KONFERENCE V SEKRETARIATU IZVRŠNEGA SVETA ZA KMETIJSTVO

Iz zgodovine delavskega gibanja

25. Djuro Djaković april organizacijski sekretar KPJ

Dne 25. aprila 1. 1929 ponoči so blizu vasi Sv. Duh na avstrijsko-jugoslovanski meji zločinski ubili organizacijskega sekretarja CK KPJ in kandidata za izvršni komite Kominterne Djura Djakovića ter sekretarja Rdeče pomoči Jugoslavije Nikolo Hečimovića. Djakovića in Hečimovića so aretirali v neki raji v Zagrebu 20. aprila 1929. Nekaj dni so ju zverinsko mučili na zagrebški policiji, potem pa so ju pod pretvazo, da je treba na kraju samem preveriti nekatere stvari, v spremstvu orožnikov odpeljali na mejo in ju ondi zahrbtno ubili. Policija je objavila poročilo, da sta bila ubita, ko sta skušala pobegniti čez mejo, obdukcija trupel pa je pokazala, da sta bila ustreljena v prsi iz neposredne bližine.

Pred prvo svetovno vojno in med njo se je Djaković vtrajno boril proti socialno-šovinističnemu in oportunističnemu početju dela partijskega in sindikalnega vodstva ter smelo nastopal proti imperialistični vojni. Zato so ga aretirali in obsodili na smrt, pozneje pa so mu smrtno kazen zamenjali za prisilno delo. Ko so ga leta 1917 izpustili, se je aktivno vključil v delo obnovljene partije in Glavne delavske zveze.

Kljub brezobzirnemu preganjanju je Djaković nadaljeval boj i proti reakcionarnemu režimu i proti cepitvi in oportunistom v vrstah delavskega gibanja. Hkrati se je zavzemal za likvidacijo frakcijskega boja v vrstah KPJ, ki je takrat zelo škodoval Partiji in revolucionarnemu gibanju. Na IV. kongresu KPJ leta 1928 v Dresdenu, na katerem so obsodili obe frakciji v Partiji, je bil Djaković kljub nasprotovanju nekaterih oportunistov izvoljen za organizacijskega sekretarja CK KPJ.

Kmalu po kongresu se je vrnil v domovino in začel zelo vneto delati za oživiljanje partijskih in sindikalnih organizacij ter za likvidacijo škodljivih posledic frakcijskih bojev. Kljub strašnemu terorju, ki ga je takrat uveljavljal režim šestojanuarske monarhofske diktature proti komunistom, je Djaković neutrudljivo obiskoval organizacije in delal z njimi do nenaadne aretacije v Zagrebu.

Z ubojem Djura Djakovića je zadal monarhofske režim Komunistični partiji Jugoslavije in našemu revolucionarnemu delavskemu gibanju enega najhujših udarcev. V njem je Partija izgubila navdušenega revolucionarja, odličnega organizatorja, priljubljenega voditelja ter prekaljenega in vdanega borca za čistost in enotnost partijskih vrst.

Začeli bomo izvajati uredbo O PREPOVEDI KLANJA TELET

S predvidenimi ukrepi bomo lahko v najkrajšem času zagotovili dovolj govejega mesa

Ljubljana, 24. aprila. Danes je bila na sekretariatu Izvršnega sveta za kmetijstvo LRS tiskovna konferenca. Pomočnik sekretarja ing. Tine Mastnak je zbranim novinarjem povedal, kako je glede izvajanja uredbe o prepovedi klanja telet ter o nekaterih ukrepih, ki so s tem v zvezi predvideni za zagotovitev zadostnih količin govejega mesa za povečano potrebo.

Ze pred meseci je bila objavljena zvezna uredba, ki prepoveduje klanje telet ženskega spola pred 6 meseci starosti in telet moškega spola, mlajših od treh mesecev. Tege predpisa v Sloveniji doslej skoraj nismo upoštevali. Današnji zakol goveje živine kaže veliko zaostalost v proizvodnji mesa. Na tržišče prihaja preveč štiritedenskih telet s povprečno težo 68 kg. Letno zakoljemo okrog 140.000 telet, ali dve tretjini vsega prirastka. Od teh zaklanih telet pridobimo okrog 9500 ton mesa. Če bi se držali predpisov, bi od istega števila telet, ki bi ob zakolu tehtala najmanj še enkrat toliko, pridobili nadaljnjih 9000 ton mesa.

Klanje telet pred predpisano starostjo je posledica naravnega gospodarstva. V bistvu je naša živinorejska proizvodnja doslej bila namenjena le samooskrbi zasebnih kmetijskih gospodarstev.

Živinorejci so na nedavnem zborovanju osvojili ukrepe, ki so predvideni za izvajanje rajonizacije v živinorejski proizvodnji. Po osnovah rajonizacije so predvideni v posameznih predelih glavni živinorejski proizvodi za posamezen predel. Tako imamo mlečne, vzrejno-mlečne, kombinirane in klavne rajone.

Edino v mlečnem rajonu je gospodarsko smiselno, da koljemo teleta čimprej. Bilo bi pa seveda

zelo koristno, da teleta iz mlečnega rajona, ki imajo dobro rodovniško poreklo, rešimo pred zakolom in poskrbimo za njihovo nadaljnjo rejo izven mlečnega rajona. V mlečnem rajonu je na leto okrog 40.000 telet, dejansko pa bi jih bilo na razpolago za pitanje okrog 30.000, ker bi morali najboljša ženska teleta dati v nadaljnjo rejo v druge rajone. Omeniti moramo še, da je v Sloveniji okrog 40.000 kmečkih gospodarstev, ki imajo po eno kravo ter so dostikrat v težavah, da ne morejo rediti telet. Kmetijske zadruge naj bi prvenstveno od ta-

kih gospodarstev odkupovale teleta ter jih dajale v rejo drugim.

AKCIJA ZA PITANJE TELET DO 200 kg ŽIVE TEŽE

Vzporedno z izvajanjem uredbe o prepovedi klanja telet vodijo na Glavni zadrudni zvezi akcijo za pitanje telet do 200 kg žive teže. S tem se bo znatno povečala proizvodnja mesa. Ta akcija ne zahteva nobenih novih investicij in dopušta, da kasneje taka teleta prevzamejo farme za pitanje do »baby beef«, to je do 400 kg žive teže.

Vse te akcije bodo uspeli, ker so v zadnjih dneh bile v Uradnem listu objavljene nove cene za pitana teleta, ki so zelo ugodne za rejce.

Pitanje telet bo že takoj prišlo predvsem v poštev v tistih krajih, kamor ne sežejo mlekarne za konsumno mleko. To so pred-

vsem področja: Idrinja, Poljanska dolina, Kočevje, Bela Krajina, Zassavje, Posavje, Kozjansko, Dravinski rajon, Slovenske gorice, Pomurje, Pohorski rajon, Dolenjska brez okolice Novega mesta. V teh krajih bi lahko zajeli okrog 50.000 telet za pitanje. Če bomo uspeli to akcijo takoj izvesti, bi lahko že letošnje turistično sezono proizvedli toliko blaga, da bi zadostili vsem potrebam.

Za prepoved klanja telet in za pitanje telet do 200 kg teže, oziroma za »baby beef« se zavzemajo vsi slovenski živinorejci. To zahtevo so zlasti odločno postavili na nedavni konferenci v Ljubljani. Na tej konferenci so tudi sprejeli ustrezne sklepe za izvajanje ukrepov, ki so potrebni, da dosežemo tudi v živinoreji znatno večjo proizvodnjo kot doslej.

Z OBČNEGA ZBORA GORENJSKE TURISTIČNE ZVEZE

Naravne lepote Gorenjske še premalo izkoriščamo

Z zboljšanjem turističnih uslug bi lahko znatno povečali gospodarski učinek turizma

Kranj, 24. aprila. — Danes dopoldne je bil v sejni dvorani OLO Kranj drugi občni zbor Gorenjske turistične zveze. Delegati so kritično pregledali svoje dosedanje delo ter sprejeli program bodočega dela. Zbora se je razen delegatov in gostov drugih turističnih zvez udeležil tudi predsednik Okrajnega ljudskega odbora Kranj Vinko Hafner.

Gorenjska je s svojimi prirodnimi lepotami bogato področje turističnega življenja, kamor se radi zatekajo tako domači, kakor inozemski turisti. Vedno bolj se tudi vključujejo v turistično življenje novi turistični kraji, kot Gorenja vas, Železniki in drugi. Vendar lahko ugotovimo, da doslej teh prirodnih lepot na Gorenjskem še nismo znali izkoristiti. Turistu nudimo največkrat le občudovanje lepe narave ter pensionsko oskrbo in ničesar drugega, kar seveda ne da tistega gospodarskega učinka, ki ga želimo. Vzlic temu, da turizem na Gorenjskem narašča, saj je bilo v preteklem letu na Gorenjskem 4% vseh nočnin v Jugoslaviji, ali 31% vseh nočnin v Sloveniji. Ekonomski rezultati turizma pa niso v sorazmerju s takim povečanjem. Ti namreč močno zaostajajo, saj se je v primerjavi z letom 1955 do lani povečal devizni promet samo za 21%. Nizka potrošnja inozemskih turistov (pri nas odpade na osebo 5,08 dolarja, v Avstriji pa kar 8,65 dolarja), je sicer vprašanje splošnega turizma in ugodnih pogojev za plačevanje inozemcev pri nas. Vendar bi z izboljšanjem turističnih uslug lahko mnogo izboljšali tudi gospodarski učinek turizma. Zanimivo je, da inozemski turist potroši za gostinske usluge le 60%, medtem ko se 40% preljuje v druge usluge.

V bodočem razvoju turizma na Gorenjskem bo treba gledati, da predvsem izkoristimo že ob-

stoječe zmogljivosti ter da vlagamo investicije predvsem v tiste objekte, ki lahko tako ali drugače vplivajo na podaljšanje turistične sezone. Bolje bo treba v bodoče izkoristiti tudi Gorenjske zimsko-sportne centre, prav tako pa bo treba približati turistu tudi druge turistično zanimive kraje, zlasti naš gorski svet. Mnogo tega se da narediti z majhnimi, toda smotrnimi investicijami, ki morajo imeti svoj gospodarski račun, ne glede na to, da se seveda

rezultati drugače prikazujejo kot v gospodarskih organizacijah. Za bodoče delo naj bi posamezna turistična društva izdelala svoje regionalne plane za posamezne kraje, pri čemer naj bi upoštevala enoten razvoj celotnega gorenjskega turizma. Pri tem morajo društva sodelovati in vsklajevati svoje načrte s komuno, kot osnovno enoto družbene dejavnosti. Oblastveni organi naj bi v bodoče močneje pomagali prizadevanjem za razvoj turizma, zavedajoč se, da je turizem zelo rentabilna gospodarska investicija. Turistična zveza pa naj bi dajala v bodoče še več pobud za razvoj tistih gospodarskih panog, ki vplivajo na turizem. M. G.

Z OKRAJNE KONFERENCE SZDL V MURSKI SOBOTI

Socialistična zveza za odpravo zaostalosti v kmetijstvu

Murska Sobota, 24. aprila. — Okrajna konferenca Socialistične zveze, ki je bila danes v Murski Soboti, je proučila dve najvažnejši vprašanji v Pomurju: vlogo organizacije v razvijanju gospodarstva na vasi, predvsem kmetijstva, in izvajanje šolske reforme.

Na konferenci so sodelovali tudi: podpredsednica Glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije Vida Tomšič in član tega odbora Julij Beltram ter zvezna ljudska poslanca Janez Hribar in Ivan Kreft.

Po izčrpnem poročilu o obeh navedenih vprašanjih, ki ga je prebral predsednik Okrajnega odbora Socialistične zveze Ivan

Ros, so delegati razpravljali ločeno v dveh skupinah. Eno je razpravljala o vlogi Socialistične zveze v gospodarstvu in pri uveljavljanju socialističnih odnosov na vasi, druga pa o izvajanju šolske reforme in z njo povezanih materialnih vprašanj. Tovaršica Vida Tomšič je omenila, da je konferenca pokazala doleden napredek na vasi in v okraju sploh. Razprave o konkretnih vprašanjih v komisijah dejajo upanje, da bo razvoj krenil še hitreje naprej. Nadalje je tov. Tomšič omenila, kako je treba pridobivati nove člane, govorila je o kooperaciji, za katero je treba zainteresirati tudi ženske in drugo. P.

LJUBLJANA, 24. aprila. — Danes je bila pred spomenikom na Zaloški cesti v Ljubljani ko memorativna svečanost. V prisotnosti velikega števila Ljubljančanov so predstavniki delovnih kolektivov železničarjev in družbenih organizacij položili vence pred spomenik žrtvam, ki so jih orožniki ubili dne 24. aprila 1920. leta, v času velike stavke železničarjev in transportnih delavcev

RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM GLAVNEGA ODBORA LJUDSKE TEHNIKE MILKO GORŠIČEM

Potrebe so začrtale našo pot

V Klubu ljudskih poslancev v Ljubljani se bo danes začel III. kongres Ljudske tehnike Slovenije. Poročilo o delu in razvoju organizacije med 1954. in letošnjim letom bo podal sekretar glavnega odbora Lojze Prvinšek, medtem ko bo predsednik glavnega odbora Milko Goršič govoril o vlogi Ljudske tehnike v tehničnem izobraževanju. V zvezi s tem smo tovariša Goršiča zaprosili, naj nam odgovori na vprašanje, kakšna je sedaj in kakšna naj bi bila v prihodnje vloga Ljudske tehnike v splošnem tovrstnem izobraževanju. Na zastavljeno vprašanje nam je tovariš Goršič takole odgovoril:

tehnika je ob reformi šolstva najbolj jasno sprožila vprašanje tehničnega pouka v obvezni šoli. Od 1954. leta naprej je v 159 tečajih izšolala 2232 učiteljev in inštruktorjev tehnične vzgoje in tako praktično poskrbela za tiste moči, ki so šolah poučujejo tehnično-gospodarski pouk. Menim pa, da je čas, ko bo šolanje novih moči morala prevzeti prosveta. Tako si na primer že dlje časa prizadevamo, da bi na učiteljskih in Višji pedagogski šoli uvedli tudi »tehnični« pouk.

področjih; ne glede na to, če je kdo član Ljudske tehnike ali ne. Tokrat se bomo morali pogovoriti, kako omogočiti tudi splošno tehnično izobraževanje na višji stopnji. Če pomislimo, da naše gospodarstvo zahteva strokovno dobro podkovane moči, da je 40% sredstev skladov za kadre po podjetjih namenjeno predvsem za dvig kvalifikacije članov delovnih kolektivov, potem je jasno, da je ta korak naprej precej olajšan. Z raznimi tečajji, ki jih naše organizacije prirejajo po tovarnah, je v dobrušni meri že uspelo dvigniti strokovno raven zaposlenih. Sicer naj bi bila Ljudska tehnika organizator vseh tovrstnih nadaljnjih prizadevanj. Brez so-

delovanja podjetij, Društva inženirjev in tehnikov in morda še koga, kajpak ne bo šlo. Vedeti je pač treba, da je področje poškolskega izobraževanja pri nas precej zastopljeno, čeprav je nujno čimprej zaostriti in ledino. Tudi Ljudska tehnika bo morala pomagati, da bo ta problem na nek način rešen. Imed drugih oblik dela Ljudske tehnike, kjer je tudi izven podjetij omogočeno tehnično izobraževanje na višji stopnji, velja omeniti pred kratkim ustanovljeni ljubljanski Tehnični klub, za mariborsko Tehnično univerzo in »celjski« primer. Tamkaj so pripravili vrsto tečajev, da bi delavcem in drugim omogočili dokončati srednjo tehnično šolo. Naj izzveni kakorkoli — potreben je bil tudi tečaj matematike. Organizirala ga je Ljudska tehnika... V tem je tizgoma ob upoštevanju potrebe po višji strokovni izobrazbi tudi v okviru organizacij Ljudske tehnike omogočilo višjo strokovnost pa tudi specializacijo zaposlenih.

Kot zelo dobra oblika dela

se je izkazalo ustanavljanje društev Ljudske tehnike po podjetjih. Kot takšna so društva zrasla s podjetji in so se med drugim lotila tudi racionalizatorskega in novatorskega dela. Najbolj znani primeri so nekateri celjske in mariborske tovarne. Kar pa zadeva čisto organizacijsko delo, novosti in problematiko, še tole:

Uspehi, ki jih je Ljudska tehnika dosegla v zadnjih letih, so znatni in pomembni, vendar ne takšni, da bi bili lahko z njimi povsem zadovoljni. Organizacijsko delo se odvija v dveh smereh. V ožjem pomenu dobivajo v zadnjem času vse večji pomen občinski odbori Ljudske tehnike, ki so že ustanovljeni v malone polovici slovenskih občin. Obstajajo prav vsi pogoji, da se bodo ti odbori razvili v resnične voditelje splošne tehnične dejavnosti na terenu. Tako bi prebrodili razcepjenost sil, ki izvira iz bolj ali manj strokovnega značaja organizacije. Pri Glavnem odboru LT za Slovenijo so namreč štiri strokovne zveze (Radioamaterska, Foto-kinó, Pomorsko-brodarska

in Avto-moto zveza), Zveza izumiteljev ter komisija za tehnično vzgojo mladine, elektrostrojna ter kmetijsko-tehnična komisija. Da bi delo v organizaciji izboljšali, bomo — tako vsaj kaže — sedanje komisije ukinili in osnovali nove. Delo organizacij Ljudske tehnike v industriji bi spremljala komisija za industrijo, kmetijska komisija bi reševala vsa vprašanja, ki zadevajo našo vas (vključno Društva traktoristov), tretja komisija pa bi se naprej spremljala delo Ljudske tehnike med mladino. S temi spremembami bo Ljudska tehnika prav gotovo svoje poslanstvo v prihodnje izpolnjevala še z večjimi uspehi, kakor sedaj.

»Naposled še to: Ljudska tehnika je družbena organizacija, brez večjih lastnih sredstev. Svojeje dela ne more opravljati drugače, kakor v sodelovanju z drugimi organizacijami; tako je tudi prav. Samo od tega, kako bo organizacija prisluhnila potrebam življenja, sta v nemali meri odvisna njeno nadaljnje delo in razvoj. Najbolj značilen primer, ki zasluzi, da ga omenim, je lankolna akcija »Tehniko mladini in pionirjem!«, ko je bilo po šolah s sodelovanjem in pomočjo organizacij Ljudske tehnike ustanovljeno 300 šolskih delavnic in tehničnih kotičkov,« je zaključil tovariš Goršič. —mG

»Današnji razvoj tehnike ter vrednost in pomembnost izobrazbe naravnost terjajo tudi redno poškolsko tehnično izobraževanje. Pravijo, da Janez zna tisto, kar se je Janezek naučil. Res, tudi s tehničnim izobraževanjem je treba začeti v zgodnji mladosti. Tako tudi pri nas že imamo tehnično-gospodarski pouk v okviru osemletnega obveznega šolanja. Prav tako je odraslemu človeku-proizvajalcu naknadno izobraževanje, izpopolnjevanje nujno potrebno, sicer bi ga čas pustil ob strani, za seboj. Vendar to ne pomeni, da je Ljudska tehnika skrbela in mora skrbeti zgolj za izvenšolsko izobraževanje. Tovrstna dejavnost je tesno naslonjena na delo po šolah. Prav Ljudska

Sporočamo žalostno vest, da je dotrpela naša draga mama in žena
ALOJZIJA GABRIELČIČ
iz Anhovega

Pogreb drage pokojnice bo v nedeljo, 26. aprila 1959 ob 16. uri izpred hiše žalosti na pokopališče na Gorenje polje.

Anhovo, dne 24. aprila 1959.

Zaluzjoči: mož in otroci
Cvetka, Zlatka in Oskar.

NOVINARJI V DRŽAVNEM SEKRETARIATU ZA ZUNANJE ZADEVE

Zlonamerno vmešavanje v naše zadeve in napad na koeksistenco

Vprašanje našega sodelovanja v urejanju nemškega vprašanja — Naši gospodarski stiki z deželami v Zahodni Afriki — Jedrsko in raketno oboroževanje je spričo prizadevanj za pomirjenje prav zdaj najmanj na mestu

Beograd, 24. apr. (Tanjug). Na današnjem sestanku z novinarji je bilo predstavniku državnega sekretariata za zunanje Dragu Kuncu postavljeno tole vprašanje: »Na otvoritvi vsekidskega kongresa v Pekingu 18. aprila je ministriški predsednik Ču En Laf napadel Jugoslavijo. Kaj bi lahko povedali o tem?«

Drago Kunc je odgovoril: »Omenjeni Ču En Laf napad na Jugoslavijo pomeni vmešavanje v notranje zadeve naše dežele ter zlonamerno in neresnično prikazovanje naše zunanje politike. Prav tako pomeni napad na politiko aktivne in miroljubne koeksistence. To očito kaže, da vlada LR Kitajske premissižno še nadalje zaostre meddržavne stike z Jugoslavijo.«

Novinarji so potem vprašali, ali bo v zvezi z bližnjo konferenco

v Zenevi jugoslovanska vlada napravila kake nove korake, da bi dosegla sodelovanje Jugoslavije v urejanju nemškega vprašanja.

»Nimam kaj dodati k našim prejšnjim izjavam, da bi bilo sodelovanje Jugoslavije na pogajanjih o ureditvi nemškega vprašanja upravičeno in koristno,« je izjavil Drago Kunc.

Potem so ga novinarji vprašali, ali lahko potrdi vest »Ekonomske politike«, da je Jugoslavija zahtevala, da bi bila sprejeta kot opazovalka v SEV (Ekonomski svet vzhodnih dežel). Na to vprašanje je Drago Kunc odgovoril pritrdilno.

»V želji, da bi razvijali naše gospodarske stike s članicami Ekonomskega sveta,« je izjavil, »smo zahtevali status opazovalca. Toda od tega smo dobili negativen od-

govor, v katerem je rečeno, da v sedanjem položaju ne vidi možnosti, da nas sprejme za opazovalca.« Drago Kunc je izrazil obžalovanje zaradi tega sklepa.

O rezultatih obiska jugoslovanske trgovinske delegacije v deželah Zahodne Afrike je Kunc dejal, da je naša delegacija zaključila obisk v Gani, s katero so bili navezani prvi stiki. Rezultat obiska je bila medsebojna seznanitev z možnostmi za gospodarsko sodelovanje obeh dežel. »Zdaj je stvar gospodarskih organizacij, da to realizirajo s konkretnimi pogodbami.« Delegacija je bila tudi v Nigeriji in zdaj potuje še v druge dežele.

Na vprašanje o sovjetski notri Zvezni republiki Nemčiji z dne 21. aprila v zvezi z oborožitvijo zahodnonemške vojske z jedrskim orožjem ter v zvezi s tujimi oporišči na nemških tleh, je Kunc izjavil, da je že znano stališče jugoslovanske vlade do jedrskega oboroževanja sploh, posebej še zahodnonemške vojske. Pripomnil je, da jedrsko oboroževanje zahodnonemške vojske v sedanjem položaju, ko se pripravljajo na pogajanja o nemškem vprašanju in evropski varnosti, vsekakor otežuje ureditev teh vprašanj.

Na vprašanje, ali namerava jugoslovanska vlada napraviti kake korake v zvezi z oporišči v Italiji, je dejal:

»Za zdaj nimam kaj dodati k izjavi državnega sekretarja Koče Popovića v Zvezni ljudski skupščini.«

Na koncu je še potrdil vest agencije Reuter, da je bil ob obisku indonezijske vojnne delegacije v Beogradu dosežen sporazum o prodaji določene količine streliva Indoneziji.

Trgovinska pogajanja s Cejlonom

Beograd, 24. apr. (Tanjug). — Tu so se začela pogajanja za večjo menjavo blaga in tesnejše gospodarsko sodelovanje s Cejlonom. Na prvem sestanku delegacij obeh dežel so ustanovili dva ožja delovna odbora, za ladjedelstvo, ribištvo in kmetijsko opremo ter za industrijsko opremo. Pogajanja se nadaljujejo v teh ožjih odborih.

Danes je bila cejlonska delegacija v tovarni motorjev v Rakovici in v tovarni orodnih strojev »Ivo Lola-Ribar« v Železniku. Zanimala se je za proizvodni program in delavsko samoupravljanje v obeh podjetjih.

V četrtek je podpredsednik Zveznega izvršnega sveta in predsednik zvezne komisije za jedrsko energijo Aleksander Ranković sprejel ravnatelja zavodov Maxa Plancka Nobelovega nagajenca profesorja Wernerja Heisenberga

Miroljubno sodelovanje naših in göttingenskih jedrskih inštitutov in znanstvenikov

Beograd, 24. apr. (Tanjug). — Predsednik zvezne komisije za jedrsko energijo Aleksander Ranković je včeraj sprejel Nobelovega nagajenca prof. W. Heisenberga in se z njim dalj časa razgovarjal. Na sprejemu sta bila tudi sekretar Zvezne komisije za jedrsko energijo Slobodan Nakčević in vseučiliški profesor Ivan Supek. Aleksander Ranković in prof. Heisenberg sta izmenjala misli o razvoju mednarodnega sodelovanja na področju jedrske energije, o nadaljnjem razvoju jedrskih ved in mirnodobnega iz-

koriščanju jedrske energije ter o sodelovanju inštituta »Max Planck«, katerega ravnatelj je prof. Heisenberg, z našimi jedrskimi inštituti. Prof. Heisenberg je izrazil pripravljenost na sodelovanje z našimi znanstvenimi delavci, zlasti na področju razbijanja atomov.

Na koncu je prof. Heisenberg izjavil, da so v naši deželi dosegli lepe uspehe na področju jedrske energije, zlasti glede povzdige znanstvenega kadra.

Kakor je znano, je prof. Heisenberg podpisal göttingensko deklaracijo, v kateri se je skupina nemških znanstvenikov izrekla proti uporabi jedrske energije v vojne namene in proti jedrski oborožitvi Zahodne Nemčije.

Nadaljnje olajšave v obmejnem prometu na Primorskem

Koper, 24. apr. (Tanjug). — V Vidmu je bilo zaključeno zasedanje jugoslovansko-italijanske komisije za mali obmejni promet. Proučila je ukrepe za olajšanje prometa z živili ter za boljše avtobusne zveze in avtomobilski promet čez mejo.

Po uradnem poročilu o delu komisije je bilo v zadnjih 18 mesecih 10 milijonov prehodov čez mejo v obe smeri, kar potrjuje, da je videmski sporazum v korist obmejnemu prebivalstvu. Delo komisije je potekalo v duhu dobrega medsebojnega razumevanja.

NERESNO PREDAVANJE AVSTRIJSKEGA ZNANSTVENIKA

Avstrijsko pojmovanje človečanskih pravic na Koroškem in Južnem Tirolskem

(Od našega stalnega dopisnika)

Celovec, 24. aprila. Današnji »Slovenski vestnik«, glasilo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, objavlja občirna poročila z občnega zbora Zveze slovenskih izseljencev in o gostovanju Slovenskega narodnega predsedstva iz Trsta. Objavlja tudi nadaljevanje razprave o argumentih avstrijskih vladnih strank na seji Zveznega zbora dne 19. marca, ko so sprejeli oba kritična manjšinska zakona. O govoru socialističnega poslanca dr. Neugebauerja je v razpravi rečeno, da je poim pravištvil, ker na eni strani priznava vse pridržke in argumente koroških Slovencev o novih zakonih, obenem pa jim ta zakona vsiljuje. Posebno zanimivo pa je poročilo o predavanju znanega avstrijskega strokovnjaka za državno pravo profesorja v Innsbrucku dr. Felixa Ermacora, ki ga je imel 18. aprila v Gradcu o »Koroškem manjšinskem vprašanju kot pravnem problemu. Predavatelj, ki je poudaril, da je Koroško in da bo poskušal obravnava vprašanje objektivno, je v dotičnem uvodu prikazal zapletenost problema: glede na ustavno pravo, na zakone, na povezanost z interesom in zamestnost, na Južno Tirolsko in končno glede na šlovesko problematiko sploh. Nato je dr. Ermacora podal

kratak, zelo enostranski in pomanjkljiv zgodovinski razvoj koroškega vprašanja in prišel končno do načel, ki privedo do izraza v novih manjšinskih zakonih.

Ze to, da je v začetku (v znanstvenem predavanju) citiral razne sovinsitinske propagandne spise, je dovolj značilno in kaže, iz kakšnih virov je zajemal snov za svoja izvajanja. Zato je tudi razumljivo, da se je izognil vsej problematiki in da si je končno privoščil vrsto spodrajšavej in lažnih trditvej: da so koroški Slovenci leta 1927 »zavrnilli ponujeno avtonomijo, da je šolska stavka nova oblika pravice odpora, da je Avstrija po 2. členu dodatnega protokola k evropski konvenciji o človečanskih pravicah osvobodena obveznosti, ki jih nalaga državna pogodba, in končno, da je Italija, sicer zavezana, da ne le varuje, temveč tudi pospešuje razvoj manjšine, da pa Avstrija takih obveznosti nima.

Mora je zaščititi interese posameznika, če ta takšno zahteva... »Slovenski vestnik« ugotavlja o temi »Ob teh nevdružnih postavkah je skoraž nepotrebno, da bi se dotikali še drugih vprašanj in trditvej, ki so vse stonole na mnenju, da so novi zakoni neoporečni. Omeniti pa je treba, da je dr. Ermacora sam v svojih prejšnjih spisih tolažil posameznika določila 7. člena državne pogodbe povsem drugače, kot pa je to izraženo v novih zakonih. Zato se ne bote vprašamo, ali ni bilo to predavanje naročeno, posebno spričo »uitemeljive« pravice staršev in ugotavljanja manjšine. Tu se je predavatelj zavzemal za obe načeli, tako za subjektivno kakor tudi za objektivno, se pravi teritorialno in je v tej zvezi omenjal hitvo cono A.«

»Slovenski vestnik« opozarja na skillevanje dr. Ermacora na 2. člen dodatnega protokola k evropski konvenciji o človečanskih pravicah in ugotavlja, da nikakor ni v skladu z avstrijskim razlaganjem načela o »pravici staršev«. Kajti evropska konvencija govori le o pravici staršev do vsakega otroka, ki ustreza njihovim vsemim in filozofskim načelom, nikjer pa ne govori o pravici staršev do izbirne šole po političnih ali narodnostnih vidikih. Nasprotno, človečanske pravice načelno terjajo vzgojo v materinem jeziku tudi proti volji staršev. S. F.

Južnotirolsko vprašanje pred OZN?

Dunaj, 24. apr. (Tanjug). Podpredsednik vlade in predsednik Socialistične stranke dr. Pittermann je v predvolilnem govoru v Innsbrucku izjavil, da bi morala nova vlada vprašanje Južne Tirolske predložiti OZN, če ne bo kmalu dosežen sporazum v pogajanjih z italijansko vlado.

SOLOHOV V LONDONU

London, 24. aprila (Reuter). Znanj sovjetski pisatelj Mihail Aleksandrovič Solohov je prišel v London. V Veliki Britaniji bo ostal teden dni.

PRVI KORAKI

Kairo, 24. aprila. Prav za prvi maj je delavski razred Sirije in Egipta dosegel zmago, ki pomeni korak naprej v uveljavljanju njegovih elementarnih pravic. Nedavno je bil uveljavljen splošni zakon o delu, enak za oba dela ZAR. Zakon vsebuje vrsto določb, kakršnih prej v Egiptu in Siriji niso poznali.

Istčasno mladi delavski razred, ki se postopoma, toda močno razvija, zmeraj bolj čuti potrebo po čedalje boljšem organiziranju in enakopravnem sodelovanju v življenju dežele. To velja zlasti za Egipt, kjer sindikati odpravljajo ozke cehovske okvire, ustvarjajo sodobne zveze in utrjujejo enotnost z delavstvom v Siriji.

Pet let je moralo poteci, da so premagali velike težave in priprave, da so sprejeli in objavili, čeprav še nepopoln, zakon o delu. Zakon je pomemben zato, ker uvaja za razmere zaostale dežele važne novosti in je nekakšna prva kodifikacija delavske zakonodaje, enotna za Sirijo in Egipt. Vse bistvene napredne določbe iz prejšnjih zakonov obeh delov so prišle v novi zakon. Po mnenju nekaterih strokovnjakov zakon ustreza vsaj tistim elementarnim kriterijem, ki jih vsebujejo konvencije Mednarodne organizacije dela.

Ena najvažnejših postavk je osemurni delavnik in dan počitka v tednu, ki so jo povzeli iz sirske zakonodaje. V Egiptu so imeli doslej deveturni delovni dan brez počitka v tednu, razen v trgovini. Iz sirske zakonodaje so prevzeli tudi določbo o pravici nosečih delavk do 50 dni dopusta ali 20 dni več, kakor so ga imele doslej v Egiptu. Zakon je načel težavno vprašanje izkoriščanja otrok in prepoveduje zaposlitev le-teh v starosti do 12 let v obrtnih in do 15 let v mehaničnih industrijah.

PRVI KORAKI v urejanju delovnih odnosov in tudi organiziranju delavstva v Združeni arabski republikli

Glede na dosežena razmere je morda eden najbolj revolucionarnih ukrepov odstranitev in prepoved sramotne institucije »kupovanja delovne sile«. Gre za ljudi, ki so na račun podjetnikov kupovali delovno silo in dobivali za to nekatere plačevane nagrade za vsakega »kupljenega« človeka. Ta sistem je bil doslej tako razširjen, zlasti v kmetijstvu ob Nilu, da je lahko šla ista skupina delavcev skozi roke sedetih nakupovalcev. Posledica je bila nečloveško izkoriščanje in skrajna beda mnogih kmetijskih delavcev. Nakupovalci živih ljudi so po svojem sramotnem početju tako snaj kakor pri nas oderuhi na vasi pred agrarno reformo.

Važno je tudi to, da bo novi zakon enako veljal tako za industrijske, prometne in trgovinske kakor za kmetijske delavce, ki jih je 3 do 4 milijone, pa so bili do leta 1952 povsem brezpravnji. Šele tisto leto so dobili pravico do organizacije, ki pa je še zmerom samo formalna. Zakon pa ne zajema velike množice hlapcev in dekel, ki živijo v Egiptu približno milijon in ki žive sila bedno življenje, saj so povsem nezaščiteni. Šele zadnje čase je začel zakonodajalec predpisovati, da bodo vsaj nekatere zakonske določbe v prihodnje veljale tudi za hlapce in dekle. Največja novost so posvetovalni mešani odbori delavcev in delodajalcev (veščidel zasebnikov) v podjetjih. Od 1. avgusta dalje naj bi ti odbori delovali

Nehru za sporazum med dalaj lamo ter pančen lamo in Kitajci

Masuri, 24. apr. (Reuter). Indijski ministriški predsednik Nehru se je danes v Masuriji sestel z dalaj lamo. To je bil njun prvi sestanek, odkar je dalaj lama prispel v Indijo.

Pred sestankom je Nehru v razgovoru z novinarji demantiral nedavne kitajske trditve, da ima Indija osvajaalne namere glede Tibeta. »Indijski interesi v Tibetu,« je dejal Nehru, »so predvsem zgodovinskega in verskega, ne pa političnega značaja.«

Na vprašanje, ali optimistično glede na ureditev tibetanskega vprašanja, je Nehru odgovoril pritrdilno, vendar je pripomnil, da to vprašanje nemara ne bo tako kmalu urejeno. Izrazil je tudi upanje, da se bo dalaj lama vrnil v Tibet. Hkrati je želel, da bi pančen lama prispel v Indijo in se pogovoril s dalaj lamo. Tu di vsak drug kitajski odposlanec bo lahko obiskal dalaj lamo.

Kitajci na tibetskih južnih mejah

Lhaasa, 24. apr. Agencija Nova Kitajska poroča, da so vsi ključni položaji na obmejnem področju Lok in na severnih dobodih k Himalaji pod popolnim nadzorstvom kitajske vojske. Kitajske čete so v desetdnevni bojih na tem področju, med reko Cangpo (Bramaputro) in Himalaji, »zasedle nad 30 okrožij in mnogo vasi.« V bojih je bilo ubitih ali ujetih nad 2000 upornikov. Del upornikov, pravi poročilo, je pobegnil v Indijo, medtem ko se »samo nekaj preostalih tolovajev umaknilo v težko dostopne gore«.

Ustanovljena komaj pred letom dni mora mlada federacija najprej urediti lastno organizacijo. V Egiptu je namreč ta čas 1500 sindikatov. Praktično je vsako podjetje sindikat zase. Zato je federacija organizacijsko zelo šibka in nima pregleda nad položajem, kaj šele nad akcijo. Zato se tudi akcije delavcev dostikrat omejeje na samo podjetje in tako še vnaprej obojene na neuspeh.

Zato so na nedavnem drugem kongresu federacije in na prejšnjih konferencah sklenili organizirati sindikate v močne strokovne zveze, ki jih bo 20 ali 30, tako da bodo delavskemu razredu lahko pripomogle do veljave in uspehov. Reorganizacija se je že začela in zaključiti jo hočejo v dveh ali treh mesecih. Takoj potem se bodo sindikati Sirije in Egipta združili, o čemer so se že dogovorili in je tudi država v to privolila.

Federacijo čakajo zelo težavne naloge, začeti s organizacijo, ki je v mnogih krajih niti v teoriji ni. Tako je n.p. od kakih 4 milijonov kmetijskih delavcev organiziranih komaj 50.000. Urediti bo morala tudi druge probleme, kakor so izpopolnitev delavske zakonodaje, izboljšanje življenjskih pogojev delavcev, poglabitev njihove zavesti in delavska prosveta.

OB KONGRESU NAŠIH SINDIKATOV Spoznavanje in dobri stiki

Težnja Generalne konfederacije dela v Italiji po tesnejših stikih z našimi sindikati — Prizadevanja indijskih sindikatov

Beograd, 24. apr. — Sekretar Generalne konfederacije dela Italije Rinaldo Scheda je v pogovoru z urednikom Tanjuga izjavil, da je delegacija konfederacije CGIL prispela v Beograd ne samo, da se udeleži kongresa naših sindikatov, marveč da se dogovori tudi o načrtu za tesnejše sodelovanje med obema sindikalnima organizacijama. Schadda meni, da so dani pogoji in možnost za takšno sodelovanje in za širše medsebojno spoznavanje. Dosedajni stiki in izmenjava izkušenj so rodili pozitivne sadove. Scheda tudi meni, da je prišlo zadnje čase do nove pobude v stikih med obema sindikalnima organizacijama.

Ko je govoril o prvih vtisih s kongresa ZSJ, je Scheda izjavil, da jasno vidi prizadevanje za neposredno ureditev problemov in izpolnitev nalog, ki jih ima sindikat v novih pogojih v naši deželi. Po njegovem mnenju so mladi kadri, ki posredujejo kongresu svežino, zanesljiva opora v delu Zveze sindikatov Jugoslavije.

Generalna konfederacija dela Italije ima kake 3 milijone članov in Scheda je rekel, da zadnje čase utrjuje svoj vpliv med delavskim razredom. Svoje delo je usmerila na krepitve pozicij v tovarniških notranjih komisijah ter na zvišanje plač in izboljšanje živ-

ljenjskih pogojev. Hkrati se bori proti brezposelnosti in nadaljnemu odpustu delavcev z dela.

Sodelavec »Borbe« pa je govoril z delegatom Hind Maždur Sale (socialističnih sindikatov v Indiji) Ogalom. O položaju v indijskem sindikalnem gibanju je Ogal dejal, da se deli na štiri organizacije — na Nacionalni kongres indijskih Trade unionov, Hind Maždur Sale, Kongres indijskih Trade unionov in Kongres združenih Trade unionov. Prve tri organizacije so splošnoindijske, v četrti pa so manjše skupine delavcev v posameznih pokrajinah.

Ogale je dejal, da sindikati v Indiji niso politične organizacije, čeprav imajo politične stranke vpliv v njih. Kljub razcepljenosti pa so bolj ali manj vse sindikalne organizacije sprejele socialistični program. Borijo se za boljše položaj delavskega razreda v gospodarskem in socialnem, pa tudi političnem oziru. Zavzemajo se za nacionalizacijo glavnih industrijskih panog. V nekem smislu so vplivali na vlado, da je nekatere temeljne industrijske panoge že vključila v javni sektor.

Nadalje je indijski gost poudaril, da se zelo zanima za jugoslovanski sistem gospodarskega samoupravljanja. Tudi indijski socialisti sodijo, da mora oblast po odpravi kapitalističnega sistema dejansko preiti v roke proizvajalcev in ljudstva.

Tu, pri vas v Jugoslaviji, vidimo, je dejal, da delavci neposredno sodelujejo v uveljavljanju podjetij in drugih državnih poslih. Zato bi radi proučili vaš sistem. Tudi v Indiji bo treba napraviti nekaj v tem smislu, toda na svoj način in v skladu s lastnimi političnimi, gospodarskimi in drugimi pogoji.

Stiki z Norveško

Oslo, 24. apr. (Tanjug). Delegacija jugoslovanskih gospodarstvenikov pod vodstvom dr. Milana Aleksića, ki se je mudila na Norveškem od 18. aprila, je odpotovala v Kjöbenhavn. Na Norveškem je imela razgovore o možnosti razširitve blagovne menjave med obema deželama, predvsem pa povečanja našega izvoza. Imela je vrsto stikov z norveškimi uvozniki in izvozniki. Vladni krogi so izrazili željo, da bi se menjava blaga z našo deželo razširila. Minister za trgovino Arne Skaug je delegaciji priredil kosilo. Sprejel jo je tudi župan Osla Stranger.

ETZLA NE MARAJO

Bonn, 24. aprila (Reuter). Po rezultatih ankete, ki jo je razpisala »Die Welt«, je najpopularnejši kandidat za zahodnonemškega kanclerja gospodarski minister Erhard. Zanj se je izreklo 32% anketirancev. Socialnodemokratski kandidat Karlo Schmid je dobil 10% glasov, finančni minister Etzel pa samo 2%, čeprav je razen Erharda veljal za najresnejšega kandidata.

Kanal ob Soči

S SEJE OKRAJNEGA LJUDSKEGA ODBORA MARIBOR

OBČINO RAČE PRIKLJUČITI K NARAVNEMU SREDIŠČU

Okrajni ljudski odbor Maribor je na četrtkovi seji poslušal poročilo o delu Okrajnega javnega pravobranilstva v lanskem letu ter dal priznanje za opravljene naloge. Poslušal je tudi poročilo o delu okrajnega sodnika in senata ter občinskih sodnikov za prekrške v upravno kazenskih zadevah ter o tem razpravljali. Na isti seji je tudi sklenil, da bo predlagal Ljudski skupščini LR Slovenije, naj priključi vse kraje sedanje občine Rače k sosednji občini Maribor-Tezno.

Občina Rače je med najmanjšimi občini in gospodarsko slaba, zato ne bi mogla izpolnjevati vseh nalog. Ima sicer 8400 prebivalcev, a v gospodarskih organizacijah na njenem ozemlju je zaposlenih le 356 ljudi, več kot dvakrat toliko pa jih dela v podjetjih mestnih občin Maribor. V

Maribor se pripelje vsak dan iz občine Rače na delo in v različne šole okrog 1200 ljudi. Tudi s trgovskim blagom se njeni prebivalci oskrbujejo v mnogo večji meri v Mariboru kot v domačih trgovinah. Kmetijsko področje preskrbuje mestno prebivalstvo z živili, oziroma ga bo lahko še v večji meri kot doslej. Navedene okoliščine in dobre prometne zveze so vzpodbudile Občinski ljudski odbor Rače, da je že sklenil in predlagal, naj vse njegove kraje priključi k občini Tezno. Predlog podpirajo tudi politične organizacije in volivci ter pričakujejo, da bodo imeli že dober mesec že skupno občino.

Sporno je bilo le področje katastrske občine Gorica, ker so nekateri tamkajšnji volivci menili, da bi bila za njih bolj ugodna priključenost k občini Slovenska Bistrica, ki jim je bližje kot Maribor. Ker takšna želja ni prevladala v vsej katastrski občini, deliti pa je ni moč, takšni želji ne morejo ugoditi.

Po površini je občina Rače le za polovico manjša kot občina

Tezno — prva meri 7200, druga pa 14.200 ha. Prebivalcev ima le 8400, vtem ko Tezno 33.000. Se večja je razlika v narodnem dohodku — prva ga ustvari le 503 milijonov dinarjev, druga pa 10.766 milijonov dinarjev, na prebivalca pa 59.000, oziroma 323.000 dinarjev. Teh nekaj številik kaže, da dve tako različno razviti gospodarski področji ne moreta dolgo ostati pregrajeni z neko upravno mejo. Če prebivalci račke občine ustvarjajo dobrine v sosednji občini, zakaj ne bi tudi odločili o njihovi delitvi? Takšno sodelovanje jim bo omogočila predlagana priključenost. J. P.

MRAZ POVZROČIL PREČEJSNJO ŠKODO V OSREDNJIH HALOZAH

Zadnje dni je nenaden mraz povzročil precejšno škodo vinogradom in sadovnjakom v osrednjih halozah in tudi drugih področjih pujske občine. To pot je poseba posebno prizdeala višje ležeče kraje, v dolinah pa ni bila tako hudo. Po poročilih, ki jih dobiva kmetijski inšpektorat pri pujski občini je v osrednjih halozah povprečno uničila vinograde 40 odstotno. V Leskovcu so nekateri vinogradi in sadovnjaki uničeni popolnoma in letos ne bodo rodili. Kmetijsko gospodarstvo »Pujske polje« je zabeležilo v svojih vinogradih v Podgorcih 90 odstotno škodo. Deloma je nenaden mraz poškodoval tudi druge kmetijske kulture, predvsem povzročil in rani krompir. Čepav kmetijski strokovnjak računa, da se bo dodatno še popravilo. Tudi pri rži je nekaj škode, ker pa še ni cvetela, mraz ni povzročil večje nesreče. —mr

Jablane cvetijo — ali bodo dale jabolka?

V prvi polovici tega tedna je bila v severovzhodni Sloveniji slana, predvsem po nižinah. Sedaj je še težko oceniti škodo, ki jo je naredila, ker je na sadnem drevu, ki je razcvetelo, ni moč opaziti. Le brstje orehovitih dreves je takoj počrnelo, pozna pa se tudi na akacijevih in brastovitih listih.

Ob tej priložnosti smo vprašali agronoma Sitarja na Okrajni združbi in sadovnjakom v osrednjih halozah in tudi drugih področjih pujske občine. To pot je poseba posebno prizdeala višje ležeče kraje, v dolinah pa ni bila tako hudo. Po poročilih, ki jih dobiva kmetijski inšpektorat pri pujski občini je v osrednjih halozah povprečno uničila vinograde 40 odstotno. V Leskovcu so nekateri vinogradi in sadovnjaki uničeni popolnoma in letos ne bodo rodili. Kmetijsko gospodarstvo »Pujske polje« je zabeležilo v svojih vinogradih v Podgorcih 90 odstotno škodo. Deloma je nenaden mraz poškodoval tudi druge kmetijske kulture, predvsem povzročil in rani krompir. Čepav kmetijski strokovnjak računa, da se bo dodatno še popravilo. Tudi pri rži je nekaj škode, ker pa še ni cvetela, mraz ni povzročil večje nesreče. —mr

vnanju sadovnjakov se ni razvil, ker stari sadovnjaki ne ustrezajo za to. Stare sadovnjake so delali njihovi lastniki brez gospodarskega načrta in namena, da bi pridelovali sadje za trg. Takšni sadovnjaki so majhni, mnogo sadnega drevesja pa je posajena tudi v neustreznih razvidih. V njih so mlade podsaenje nasadov razvili, pa tudi izrojenih dreves. V nekaterih sadovnjakih je tak nered kot v gozdu: med jablanami in hruskami najrazličnejših sort so pomešane še slive, češnje, višnje in drugo drešje. V takšnih sadovnjakih sodelovanje kmetijske zadrage ne more roditi večjega uspeha, dokler lastnik ni pripravljen nasadov ustrezno urediti. To pa bo nekje trajalo precej let. J. P.

VAŽNO OPOZORILO GOJITELJEM MALIN!

Obveščamo gojitelje malin, da so se v malinovitih nasadih pojavile nevarne malinove mušice, ki lahko povzročijo veliko škodo na malinah, če se jih pravočasno ne zatira. Zato opozarjamo na to, da naj se malinjski takoj temeljito poskropijo z 1% LINDAN oljem. Še boljše z 1% LINDAN-olja in 1% PANTAKANA. Skropitve je temeljito tudi zemljo med malinovitimi grmi ter prizemne dele rastlin, dočim vrhove cvetnih pooganjkov ni treba škropiti. Skropitve se tudi lahko primeša 2% BAKRENO APNO proti glivičnim boleznim. Mesto škropljenja se malinjski tudi lahko temeljito zapraščajo s LINDAN PRAHOM ali PANTAKANOM. V tem primeru pa je treba izvršiti škropljenje z 2% BAKRENO APNO posebej. Za tim sigurnejši uspeh pripravimo dvakratno škropljenje ali pršenje malinjakov v presledku 5-8 dni. Kmetijski inštitut Slovenije Ljubljana

V meziških rudnikih svinca — za obračunavanje po enoti proizvoda

V rudnikih svinca v Mežici se zavedajo, da bo obračunavanje po enoti proizvoda spet korak naprej v ekonomski gospodarstvenosti. Tu bo zaveda jasno steklo, saj imajo že dve leti decentralizirano knjigovodstvo na 9 obratov. Nedavno so o namestitvi obračunavanja po enoti proizvoda odn. po ekonomskih enotah govorili med aktivnim komunistov in na strokovnem kolegiju. Za začetna razprava je nakazala, da bo tako obračunavanje rodilo prav poseben odmev. Prinesli zna še boljše korišćenje notranjih rezerv podjetja. Za dosedanje obračunavanje po teh devetih ekonomskih enotah daje znaten uspeh zlasti pri notranji organizaciji dela in celotni proizvodnji. —dv

TELESNA KULTURA

PO OBČNEM ZBORU PROLETARCA V ZAGORJU OB SAVI

Težko pričakovana prelomnica

Čepav občni zbor osrednjega zagorskega športnega društva Proletarcev pred dnevi ni dosegel svojega namena v celoti, lahko mirno trdimo, da pomeni prelomnico v zagorskem športnem življenju. Na občnem zboru so sprejeli pomembne sklepe za njegov razvoj.

Za zadnje smo zapisali, da je občinski odbor SZDL v Zagorju ob Savi — zaradi tega, da se izvede letni občni zbor in da se odpravijo razne celo nepravilne govornice o dvomljivih primanjkljajih, namigovanje na osebna okoriščenja posameznikov in druge nepravilnosti, ki naj bi se v starem upravnem odboru SD Proletarcev dogajale — imenoval pripravljani odbor za izvedbo občnega zbora SD Proletarcev in s tem izrekli dejansko nezaupnico staremu upravnemu vodstvu društva. Finančni organi občinskega ljudskega odbora Zagorje ob Savi so opravili kontrolni pregled društvenega poslovanja, še predvsem pa gostišča v športnem domu. Vendar kontrolni organi niso mogli ugotoviti dejanskega stanja, zlasti do meseca oktobra 1958. Čepav zaradi objektivnih okoliščin poročilo inšpekcijskih organov ni popolno, pa je kazno, da poslovanje ni bilo tako, kakor zahtevajo predpisi. Pri tem gre torej ob vsem tem za zaupanje odgovornim tovarštem, ki so tam delali.

SAMOVOLJA POSAMEZNIKOV
Vzrok za tako neredno poslovanje je iskati v nepravilnem sistemu dela upravnega odbora, v preماجنيem ali

SAMO NEKAJ DNI JE ŠE DO ZREBANJA SREČK

skoraj ničnem čutu odgovornosti tovarštev v društveni upravi, v samovolji posameznikov itd. Upravni odbor društva bi moral pri urejanju vseh vprašanih nastopati bolj odločno in zahtevati, da se vskladi poslovanje. Razni nezdavi pojavi so bili tudi med društvenim članstvom samim. Izsiljevanja posameznikov zaradi so bila na dnevnem redu. Zakaj tega so bila v sporu vodstva posameznih sekcij. Vse to je hromilo delovanje društva, upravni odbor pa ni bil sposoben ali odločen.

Razen gostišča, ki kaže primanjkljaj 468.242 dinarjev, tudi ostala društvena dejavnost ne daje boljše slike. Upravni odbor kot celota ni predstavljal tistega organa, ki bi moral biti pobudnik za vsestransko društveno dejavnost. Po izjavah nekaterih članov prejšnjega upravnega odbora Proletarcev, le-ta ni niti enkrat veljavno sklepal.

DRUŠTVO BREZ EVIDENCE
Problem zase je tudi evidenca nad društvenim članstvom. Danes je namreč težko ugotoviti, koliko članov šteje »Proletarcev«, ker evidenca, kolikor sploh je, ni točna. Prav tako ni plačana društvena članarina za leto 1958. Upravni odbor tudi ni reagiral na razpravo in zaključke izrednega občnega zbora košarkarskega kluba, ki je bil prvo znamenje, da v vodstvu društva nekaj ni v redu.

GOSTIŠČE JE BILO GLAVNA SKRB
Pri upravnem odboru je obstajal gospodarski odbor. Delo tega odbora pa se je vrtele okoli gostišča, ki je bilo blagajna za društvene sekcije. Skratka: društvena dejavnost se je odvijala v gostišču, organizaciji plesov in veselic ter šele nato v tekmovalni posameznih sekcij. Nikogar pa ni bilo, ki bi se zanimal za druga društvena vprašanja. Sekcijski odbori so bili prepušteni samim sebi. Na

pravno vodstvo društva jih je vezal le športni dom in pa sredstva, ki so jih sekcije in klubi dobivali po načelu: kakor se je kdo znašel. Prišlo pa je celo do fizičnih obračunavanj, ki so bila sploh izraz nenapravih in predvsem osebnih trend v društvu. Zato je bilo nujno nekaj ukreniti, da se stanje v tem osrednjem zagorskem športnem društvu izboljša. Ko je občinski odbor SZDL Zagorje ob Savi postavil pripravljani odbor za izvedbo občnega zbora, pa je večina članov SD Proletarcev ta ukrep za izboljšanje razmer pozdravila. Treba pa je poudariti, da SD Proletarcev ni bilo brez uspehov.

Zaradi ureditve društvenih razmer in za nadaljnji razvoj športa v zagorski dolini je težiti za tem, da se odstranijo nasprotja med sekcijami in da se odstrani klubska nestrpnost. Pri tem je iskati čimboljše povezave s TVD »Partizan« Zagorje, SD »Svoboda« Kirovec ter z vsemi drugimi organizacijami in društvenimi organi. Glede na pomanjkanje društvenega strokovnega kadra, trenerjev in inštruktorjev je občni zbor priporočil upravnemu odboru, da prek sveta za telesno vzgojo in šport pri ObLO v Zagorju ob Savi doseže, da študenta Zagorje primerno število učiteljev telesne vzgoje, ki bi se mimo rednega

dela na šolah angažirali za delo tudi v sekcijah športnega društva Proletarcev. Ker je finančno-materialno vprašanje zelo ozko povezano z nemotenim delovanjem društva, je temu posvetiti vso skrb in zainteresirati za rešitev tega problema vse športne forme in odgovorne politične in občinske činitele v zagorski občini. Uspešno poslovanje bo Proletarcu omogočeno z dotacijo v višini 4,5 milijona dinarjev, in to 2.250.000 dinarjev za kritje vseh dosedanjih društvenih dolgov in 2.250.000 dinarjev za nabavo rekvizitov in za kritje stroškov pri organizaciji tekmovalni. M. L.

Tri spremembe v naši reprezentanci

Beograd, 24. aprila. Jugoslovanska nogometna reprezentanca je odpotovala v Svico, kjer se bo v nedeljo srečala v Baslu z najboljšo švicarsko enajstorico. Naše moštvo bo nastopilo v naslednji postavi: Juric, Belin, Crnković, Kalopero-ović, Sijaković, Krstić, Lipošnović, R. Ognjanović, Zebec, Sekularac, Kostić. Rezerve so: Krivokuća, Roganović, Pajević, Veselinović in Petaković.

DRŽAVNO ŠAHOVSKO PRVENSTVO PRED ZAKLJUČKOM

Gligorić pol točke pred Matanovićem

Kragujevac, 24. aprila. V XVI. kolu državnega šahovskega prvenstva so bili doseženi tle rezultati: Milić; Janošević remi (42); Vuković; Trifunović, Smederevac 9,5; Milić, Bertok, Matulović 9; Janošević, Minić 8,5; Sokolov, Stupica 7,5; Lukić, Sofrevski, Djantar 7; Udovičić, Vuković, Ugrinović 6,5; Ivković 4.

Po nepričakovanem izidu Matanović; Djantar ima Gligorić pred zadnjim kolom pol točke prednosti pred velmojštrom Matanovićem in s tem velike obete, da sam osvoji prvo mesto. Precej upa ima tudi mojstrski kandidat Minić, ki potrebuje pol točke v zadnjem kolu (igra z Bertokom) za osvojitve mojstrskega naslova.

PRVOMAJSKE LOTERIJE

Izlet na tekmo Lokomotiva : Olimpija

Prijave za avtobusni izlet na tekmo Lokomotiva : Olimpija, ki ga organizira Olimpija s Sap-Turist birojem, sprejemajo v klubskih prostorih Olimpije (Gradišče 3), od 11.30-14. Odhod iz Ljubljane v nedeljo zjutraj ob 7. uri s Trga revolucije.

Brzojavke

- SANTIAGO DE CHILE, 24. apr. (AP). V III. kolu mednarodnega šahovskega turnirja je Ivkov prekinil partijo s Fischerjem v 43. potezi v boljšem položaju.
- MADRID, 24. aprila (AP). Madridski Real je v prvi polfinalni tekmi za pokal evropskih nogometnih prvakov premagal mestnega rivala, Atletico, z 2:1. Gledalcev je bilo 130.000.
- MOSKVA, 24. aprila (TASS). Na atletskem tekmovalju v Nalčiku je sovjetski atlet Rudenkov vrget klavirja 65,2 m.
- MÜNCHEN, 24. aprila (Reuter). Namiznoteniška reprezentanca Japonske je premagala Zahodno Nemčijo s 5:1.
- BRUSEL, 24. aprila (AP). V četrtfinalu tekmovalja za pokal evropskih velespelejših mest je Bruselj premagal Rim z 2:0 (1:0).

IMATE ŽE SREČKO?

Danes Dinamo : Odred

Danes ob 16.30 bo prijateljska nogometna tekma med Dinamom (Zagreb) in Odredom na stadionu ZNK Ljubljana v Sisku. Vstopnina: 200, 150, 100.

V nedeljo, 26. t. m. bo tale spored: 8.30: miadinol Triglav (Kranj) : Odred; 10: Triglav : Odred B tmn. obe na našem pomožnem igrišču ob Vodovodni cesti. — Vstopnina 50 din enotna.

TEKMOVANJE ZA DAVISOV POKAL

Izžrebani so nasprotniki

Zagreb, 24. aprila. Danes so izžrebali nasprotnike za dvojbo Jugoslavija : Danska v I. kolu Davisovega pokala. Prvi del tekmovalja, 25. aprila, sta na sporedu igra Karičić : Nielsen in Panajotović : Ulrich. Drugi dan, 26. aprila, bosta jugoslovanske barve v dvojicah branila Panajotović in Jovanović, medtem ko danski par še ni določen. 27. aprila pa bosta igrala Panajotović z Nielsenom, Keretić pa z Ulrichom.

PO PRVEM KOLU ZVEZNE KOŠARKARSKELIGE

Igra naključja v nalivu

Nepremišljena poteza Košarkarske zveze Jugoslavije: prezgodnji začetek lige — Starega dobrega derbyja ni več — Drevo »Ljubljana«-»Beograd« (ob 18. uri) z znakom vprašaja

Prizorišče prvega kola košarkarskega prvenstva je bilo sredi neurja, naličev in mrak. V trenutkih, ko je edina prikladna misel poslušalca zvedela, da igralet v prvi zvezni ligi začelofati po vodi in imeti težavnije delo kot ribiči, da bi ujeli in nato ukrotili sploščko žogo. Tako se je 14. prvenstvo, za Estih nekaj gledalcev pod desniko, skorajda tudi za igraice, začelo v smehu in dobri volji. Nesporno je bil 18. april mnogo prezgoden datum, kar si je vredno vsaj zapomniti, ker že ni moč ničesar spremeniti. Košarkarska zveza pa lahko nadaljuje z letošnjo iniciativo in mimo že registrirane košarkarske variante — »košarice« patentira novo, ki se v svetu že igra — na vodi.

Ta odstavek pa je le izraz ogorčenja nad nepremišljenostjo košarkarskega vodstva, ki je navzile vztrajnim in ostrim kritikam vendarle odločilo, da so košarkarji igrali prezgodaj. Tokrat je bilo odveč komentirati vsebinsko tekmo, taktiko in izide. Saj li bilo vse več ali manj naključje. Edini mogoči logični sklep je bil, da imajo prednost moštva z visokimi igralci. Kajti o hitrosti, tehniki in točnem metanju ni bilo govora. Malo je manjkalo, da bi bili pravi zaradi tega prvi dan hkrati tudi najneprijetnejši za slovenska šlagca. Olimpija je v Zrenjaninju vložila v igro tudi zadnji deček svojega znanja, prizadevnosti in premišljenosti. Za vsako točko so se njeni igralci borili po pet ali več minut. Šela proti koncu se jim je nasmehnila sreča in so dobili zadoščenost za neprijetno popotovanje v Zrenjanin. Za, pa se doma »Ljubljana« ni znašla prilagoditi povsem novim okoliščinam. Zaradi tega njenega poraza ne gre jemati preveč skrbno. Zares imajo vsa opravilačila To pa ne more spremeniti dejstva, da bodo posledice lahko naljubje. Ne drznem si skoraj misliti, kakšni podvigi bodo potrebni, da bi »Ljubljana« prebrala ta grob in nepričakovan udarec. V ostalih srečanjih je »Beograd«

z nizko zmago nad »Zadrom« slabo ocenili svojo trenutno formo. Zelezničar iz Karlova pa je z visoko zmago zazdaj je pribli, ne da so sami vrli igraici, temveč da je bil njih nasprotnik povsem nedorasel. Drugo presenečenje I. kola je prišlo prav tako od tam, kjer smo se ga najmanj nadejali. Za Crveno zvezdo ni več starega dobrega derbyja. Deset let so Partizanovi igralci tlačili in sošesčanom z zvezdo na dresu. Nešetokrat se jim je izjalovili nasproti na nesprotnike. Psihološka kompleksa niso razbili v letošnjem prvem kolu je izgini sam. Dodatek k številkam s te tekme je: Crvena zvezda ni več kandidat za prvo mesto. Zakaj izgubljena tekma na svojem igrišču pomeni toliko, kot tekmovalni semomerc favorita.

V II. kolu bomo v Ljubljani videli »Beograd«, košarkarsko moštvo, o katerem je bilo letos največ govora. Evropski pokal, senzacionalni prven kolu je izgini sam. Dodatek k številkam s te tekme je: Crvena zvezda ni več kandidat za prvo mesto. Zakaj izgubljena tekma na svojem igrišču pomeni toliko, kot tekmovalni semomerc favorita. V II. kolu bomo v Ljubljani videli »Beograd«, košarkarsko moštvo, o katerem je bilo letos največ govora. Evropski pokal, senzacionalni prven kolu je izgini sam. Dodatek k številkam s te tekme je: Crvena zvezda ni več kandidat za prvo mesto. Zakaj izgubljena tekma na svojem igrišču pomeni toliko, kot tekmovalni semomerc favorita.

nom iz I. kola, ni nadvse resen tekomec. Preprečiti Koracu protinapad s hitrim, nenahnim, skupnim vračanjem v obrambo. Borbenost in visoka morala vseh 40 minut. In naposled — nekoliko sreča. Za take priložnosti je eden najboljših košarkarskih trenerjev v Evropi, Francoz Busnel, dejal: »Uspešno moštvo in uspešen trener morata imeti vse, o čemer pišejo novinarji in za namerček še dvakrat, toliko srečnih naključij.«

Vsekokor držl, da bomo drevo prisostvovali prvemu izmed dveh najboljših zanimivih srečanj letošnjega prvenstva in da bo le-to za končne izide zelo, zelo pomembno. Olimpija odhaja v Zagreb s številnimi skrbim. Caka jo prerogena in temeljito pripravljena Lokomotiva. In zagrebška sodnika! Toda Olimpija letos še ni izgubila tekme in njeni igralci vedo, kaj vse je potrebno za tako težavno srečanje. Zadar vsekakor ni kraj, kjer bi si Crvena zvezda zacelila rane. Partizan bo ostal pri vrhu z zmago proti Zelezničarju. Proleter bo prvi ligaš v Kragujevcu in skoraj zagledal tudi prvi, ki bo od tam odnesel točki. Še posebej, ker bo Karičić, ki je v menjanju moštev prav tako hiter kot v igri, že lahko nastopal.

Prognoze so torej tale:
»Ljubljana« : »Beograd« 1:2
Lokomotiva : Olimpija 1:2
»Zadar« : Crvena zvezda 1
Partizan : Zelezničar 1
Zastava : Proleter 2
BORIS KRISTANČIĆ

PRVA ŠTEVILKA »DELA« GLASILA NAŠEGA DELOVNEGA ČLOVEKA
bo izšla 30. aprila v povečanem obsegu • Le s pravočasnim naročilom (sisto jutranjik zagotovili!

Mira Miheličeva!

APRIL

Jugoslovanski pesniki
na svojem tretjem kongresu

V zadnjih nekaj letih opažamo razveseljevo prizadevnost v slovenskem romanu. V nekaj primerih so avtorji dosegli nadpovprečne rezultate. Vse večjo skrb je opaziti v iskanjih našemu času ustrežajočega stila, pa tudi v vsebinskem pogledu je slovenski roman čedalje zanimivejši. Tematski razpon obravnavane snovi postaja vse večji, pa tudi sorodne ali celo iste snovi se lotevajo avtorji nekako vse bolj z osebnih perspektiv, kar pomeni tudi vse večjo izvirnost ali vsaj prizadevanje po njej.

V taka ali podobna prizadevanja sodi tudi najnovejši roman pisateljice Mire Miheličeve. Njen »April« je dokaj svojevrstno zasnovan in sega v področje, ki so ga drugi pisatelji obravnavali le bolj mimogrede. Avtorica je namreč posegla v najvišje vrhove ljubljanske trgovske buržoazije v viharjih dneih aprila 1941. leta. Od tod tudi naslov romana.

V romanu bi mogli zaslediti tri osnovne niti, ki se ves čas med seboj prepletajo in so druga drugi vzrok in posledica. Realno dogajanje je sicer točno opredeljeno in označeno že s samim naslovom, v romanu je torej samo to, kar se je zgodilo ali bi se moglo zgoditi v razponu tridesetih dni, kolikor jih pač ima mesec. Vendar se pisateljica s številnimi spominskih retrospektivami ali z dialogi vrača v preteklost, tako da prikazuje v svojem romanu politično in gospodarsko rast slovenske visoke me-

ščanske družbe v času med obema vojnama, oziroma se tega obdobja v že omenjenih spominskih retrospektivah in dialogih vsaj toliko dotakne, da bi bralec mogel razumeti mesto in vlogo, ki ju je ta družbena sredina imela v okviru slovenskih razmer na začetku druge svetovne vojne. Vojna psihiza tik pred izbruhom sovražnosti in prvi dnevi okupacije nudijo pisateljici dovolj možnosti, da pred bralecem postavi na preizkušnjo družbo, ki si jo je izbrala za predmet svojega romana. Ta višja slovenska buržoazija narodnostno seveda ni kaj posebno trdna, po krvi in miljeju je pol nemška pol slovenska, orientirana pa samo na svoje dnevne materialne koristi, ki ji ostanejo glavni namen in smisel tudi v usodnih dneh aprila 1941. Jedro te sredine, kolikor sploh kaj čuti, je nemškutarsko in v tedanjih razmerah petokolonosko. Kdor pa čustvuje in misli drugače, ga ta družba izloči iz svojih vrst, kolikor ne najde sam dovolj poguma, da se ji upre in postavi po robu.

Druga komponenta romana so stvarni, deloma celo dokumentarni vojaški in politični dogodki tistih dni: začetek vojne, ki ni bila prava vojna, razsulo stare jugoslovanske vojske, okupacija Ljubljane od strani italijanskih čet, prve akcije tajnih agentov Gestapa in kot protitež temu: rahla aluzija na prve priprave odporiškega gibanja.

In tretja komponenta: ljube-

zenska zgodba tridesetletne žene, ene »najlepših in najbogatejših« v mestu, ki je zrasla in bila vzgojena v bogati in vplivni trgovski hiši, a se usodno zaljubi v jugoslovanskega oficirja, z gospodarstvenega stališča, se pravi: gledano z očmi njene družbe, nepomembnega človeka, kar jo privede v brezihoden konflikt z družbo, ki ji je dotlej pripadala. Zaradi posebnih političnih in človeških okoliščin se ta mlada žena ne more čisto do kraja odtrgati od starega sveta in živeti v novega, ostane nekako na sredi, čeprav nam pisateljica da slutiti, da bo svojo pravo pot nekako vendarle našla. Ljubzenska in človeška kalvarija te mlade žene je hkrati neke vrste pripodoba za lomljenje in razpadanje starega sveta, iz katerega se le v največjih težavah poraja novo.

Sicer bi pri tej vsekakor nasilni razčlembi romana začeli lahko tudi na drugem koncu, ali z drugimi besedami: osrednja komponenta romana bi prav tako lahko bila tudi ljubzenska zgodba glavne junakinje romana, ki ji družbeno politična podoba časa služi samo za okvir.

Kakor pri marsikaterem od sodobnih slovenskih proznih tekstov je tudi v romanu Mire Miheličeve zasnova zanimivejša kot sama realizacija. Hočem reči, da delo nekako več obeta kot nudi. Zahtevnejšega bralca bo prav gotovo motilo, da se romanu, ki predtendira na dnevnisko, torej neposredno beleženje in presojanje lju-

di in dogodkov, vendarle pozna, da je bil pisan toliko in toliko let pozneje. Glavna junakinja, ki je sicer ujeta v neresljivo mrežo razmer in okolja, jih nekam preveč lucidno spoznava in presoja, tako da se njen lik lomi na dve poltuti: tisto, ki naj bi jo imela kot avtentična, umetniška figura, in tisto, iz katere vse preočito govori avtorica, razumljivo, iz sedanjih perspektive. Tako nastane neke vrste nesoglasje med nameranim neposrednim dnevniskim zapisom, ki bi njegovo iluzijo morali ustvariti predvsem temu primerno izdelani človeški liki v romanu, in med dejansko, naknadno, današnjo ilustracijo tedanjega časa. Isto kot za ljudi velja seveda tudi za družbeno in politično oznako časa v romanu.

Te dni je odbor III. jugoslovanskega festivala poezije razposlal 180 pesnikom in kritikom vabil za festival, ki se bo začel 3. julija letos in bo trajal teden dni. Čeprav bo mogoče sestaviti dokončni program festivala šele potem, ko bo imel odbor v rokah dokončne prijave udeležencev, je vendar sekretariat festivala že zdaj pripravil okvirni spored prireditev.

Festival sam bo posvečen 40-letnici KPJ, namenjen pa bo predvsem mladim graditeljem avto ceste Beograd-Skopje. V teh dveh mestih bodo tudi osrednje prireditve, v Beogradu začetek, v Skoplju pa svečani zaključek festivala. Za predsednika festivalskega odbora je bil izvoljen Josip Vidmar.

Ze pred samim, če naj tako rečem, uradnim začetkom festivala s svečanim nastopom okrog 20 pesni-

kov, kritikov in recitatorjev na večer pred Dnevom borca v veliki dvorani Doma sindikatov v Beogradu, bo v dopoldanskih urah 15 prireditev po beograjskih delovnih kolektivih, domovih kulture, bolnicah in garnizionih JLA, na katerih bo nastopilo okrog 100 pesnikov.

Istega dne pa bodo odprli v Beogradu razstavo poezije, tiskane na straneh predvojnih naprednih literarnih revij in partizanskih listov.

Naslednjega dne, na Dan bora, pa bodo intimne svečanosti s kratkim, primernim programom pred grobnico narodnih herojev in spomenikom osvoboditeljem Beograda, ob enem pa že tudi prvi nastopi na trasi avto ceste.

V celem tednu, kolikor bo trajal festival, je predvidenih preko 100 prireditev, deloma na samem gradbišču, med brigadirji, deloma v krajih, mimo ali v bližini katerih bo tekla nova cesta. Razen literarnih nastopov v ožjem smislu so predvideni tudi številni razgovori z brigadirji o literaturi (takrat bo v brigadah največ srednješolcev in univerzitetne mladine), glavne prireditve pa bo prenašala radijska postaja avto ceste. Literarni nastopi v Leskovcu, Pristini, Prokuplju, Vranju, Titovem Velesu, Nišu in nekaterih drugih manjših krajih 7. julija bodo združeni s proslavami dneva vstaje v Srbiji. V samem Nišu bo pod naslovom »Poezija in muzika« skupen nastop pesnikov in udeležencev festivala pevskih zborov, ki bo takrat zboroval v Nišu.

Na področju LR Makedonije bodo pesniki in skupinami obiskali pravzaprav vse večje kraje te republike, več prireditev, podobno kot v Beogradu, pa bo v samem Skoplju, kjer bo svečan zaključek festivala in kjer bodo odprli razstavo poezije, prevedene iz makedonskega v druge jugoslovanske jezike in nasprotno: poezije drugih jugoslovanskih nacionalnih literatur, prevedene v makedonsko.

Morda bi bilo potrebno pripomniti še to: pesniki, ki bodo večji del časa preživeli na avto cesti, bodo gostje Glavnega štaba mladinskih delovnih brigad. Pa tudi sicer, če ne upoštevamo te na videz formalne podrobnosti, je že samo dejstvo, da bodo pesniki nekaj dni intimitno živeli življenje brigadirjev, pomembno, saj bodo morali pravi kontakti in neprisljeni kontakti ustvariti tedne dni vztrajno in sodobno književnostjo, saj bo med temi brigadirji na stotine bodočih profesorjev, učiteljev in pedagogov sploh.

Za starejše tovaršice, ki bi težko prenesli potovanje po trasi (čeprav bo kolikor mogoče udobno) pa prosti sekretariat, da bi se udeležili vsaj začetnih oziroma zaključnih slavstvenih prireditev v Beogradu oziroma Skoplju. Programska komisija pa bo tudi sicer skrbel, da bo festival tudi drugače, že s samim programom in razporeditvijo posameznih skupin, tako organiziran, da ne bosta tudi za starejše tovaršice udeležba in sodelovanje na njem prenaporna.

Da pa bi se udeležili v čim večjem številu prav starejši pesniki, je odbor še posebno zainteresiran, saj so prav med njimi najvidnejši in najštevilnejši zastopniki naše socialne in revolucionarne poezije, saj je festival posvečen 40-letnici KPJ.

Knjige in revije

Guggisberg C. A. W.: Das Tierleben der Alpen. Bd 1-2. Bern (1954-1955). - (135614)

Henry T. A.: Himna rastlinskih alkoaloidov. Moskva 1956. (cir.) (II 131755)

Histoire de la science. Paris 1957. (Encyclopédie de la Pléiade. 5.) - (F 1 ENC)

Kinsky G.: Das Werk Beethovens. Thematisch-bibliographisches Verzeichnis seiner sämtlichen vollendeten Kompositionen. München (1955). - (M II 131762)

Razstava krhke lepote

STEKLO V NARODNEM MUZEJU V LJUBLJANI

V Narodnem muzeju v Ljubljani je odprta razstava stekla. Prikazuje steklene izdelke iz raznih delavnic sveta, vendar samo

»Kostanjeviški pokal« z gravuro samostana v Kostanjevici po Valvazorju (1749). Pokal je bil izdelan na Češkem, kar kaže na direktna naročila iz Slovenije v tem času

tiste predmete, ki so bili tekom zgodovine najdeni v Sloveniji, bodisi da so prišli k nam kot trgovsko blago, bodisi da so bili izdelani na naših tleh. Razstavljeno gradivo, večinoma last Narodnega muzeja v Ljubljani, povsem zadošča, da lahko prikaže ta razstava v grobih obrisih razvoj steklarstva.

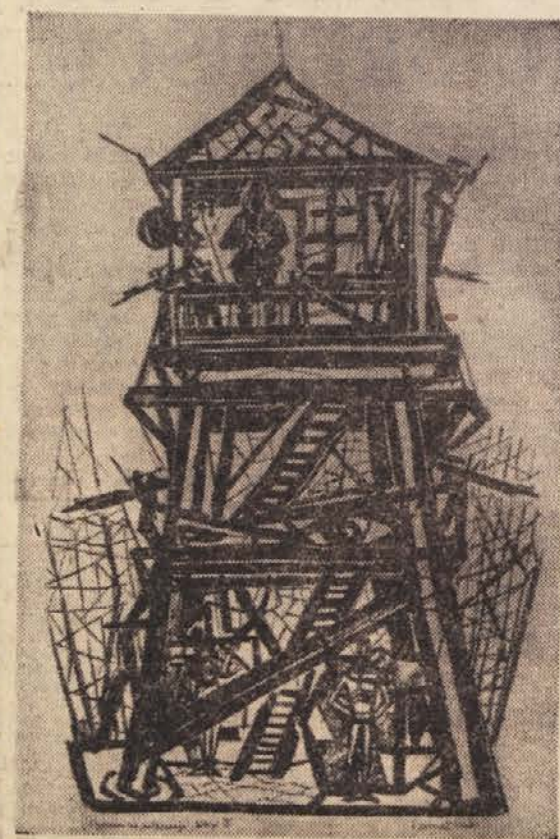
Prvi predmeti, ki sodijo v področje steklarstva, so položene figurice, večinoma egiptovskega izvora, saj je bil prav stari Egipt domovina stekla. Izum stekla pada sicer v četrto tisočletje pred našim štetjem, toda šele po 3000 letih je doživela steklarska obrt svoj prvi večji razcvet. Vse to steklo je bilo še neprozorno, iz njega so izdelovali razne okrasne in uporabne predmete, pa tudi steklene bisere, ki so bili takrat menjalno sredstvo. V tej dobi je prišlo steklo tudi prvič v naše kraje — verjetno v zamenjavo za baltski jantar. Ze v predzgodovinskih najdiščah na našem ozemlju so našli tako množico steklenih predmetov, da nekateri poznavalet iščejo nastanek prvih steklarov na našem ozemlju že davno pred našo ero.

Egiptosko tradicijo so prevzeli Feničani, po krajšem času pa se je spet povrnila v Egipt —

v Aleksandrijo. V teh novih središčih so odkrili tik pred našo ero nov način izdelovanja stekla — pihanje. Ta način se do današnjih dni ni spremenil prav tako, kot se bistveno ni spremenilo orodje in pripomočki. Izdelava stekla se je preselila z alexandrijskimi in sirsksimi steklarji v začetku naše ere v Italijo, od tod pa z rimskimi osvoboditelji v druge dežele in k nam. Srednji vek zavre izdelavo stekla, predvsem pa pomeni propad kvalitete. V tem času v Evropi niso nikjer izdelovali kvalitetnega stekla in edino Srednji vzhod je posredoval preko Carigrada in Benetk bogatejšim naročnikom boljše poslikano steklo. Naši kraji niso od te trgovine ničesar pridobili. V 15. 16. in 17. stoletju vodijo v izdelavi kvalitetnega stekla Benetke, in prav v beneških steklarnah Murana ponovno iznajdejo tudi brezbarvno steklo, ki so ga sicer poznali že Rimljani, a je skrivnost njegove izdelave po propadu rimskega cesarstva zatopilo v pozabo. Po Benetkah

prevzame vodilno vlogo Češka in v 18. stoletju potujejo češki steklarji po vsem svetu kot nekoč beneški, in urejajo steklarne po drugih deželah. Prav v tem času smo dobili tudi na našem ozemlju prve steklarne, ki so se obdržale do druge polovice prejšnjega stoletja, potem pa jih je zatrla vse bolj močna industrijska konkurenca. Na razstavi vidimo tudi nekaj primerov sodobno oblikovanega stekla industrijske izdelave, tako da je razvojni pregled steklarstva na našem ozemlju logično zaključen.

Razstava stekla v Narodnem muzeju, ki jo je pripravila kustos Hanka Štular, je pomembna iz dveh razlogov. Prvič, ker je v Sloveniji to prva razstava te vrste in zelo skrbno pripravljena, drugič pa tudi zato, ker je sama ureditev razstave povsem sodobna in je tako Narodni muzej prvič prikazal občinstvu del svojega gradiva na način, ki ga sodobni muzejski vidiki terjajo, in ki je v drugih deželah že dolgo v uporabi.

Vlado Lamut
»Spomin na internacijo«

IZ KINEMATOGRAFSKIH DVORAN

»Poslednji lov«

Ameriški western »Poslednji lov« vsebuje v svoji vsebinski zasnovi nekaj resnih, psihološko utemeljenih problemov, ki bi lahko privedli film do boljšega uspeha. Na žalost pa so se ustvarjalci tudi tokrat omejili na dokaj površinsko in akcijsko obdelavo snovi, ki jo realizirajo znani in v filmskem svetu priznani igralci, kot so Robert Taylor, Stewart Granger in simpatična Debra Paget. Kljub nekaterim prednostim pa delo ne presega filmske povprečnosti.

V delu so obdelani bolj ali manj znani konflikti, ki jih v tej ali oni obliki ponavljajo skoraj v vseh westernih: konflikt med ameriški ovsalci ter premaganimi in ponižanimi Indijanci, konflikt ljubzenskega

trikota dveh moč in žene ter konflikt nasprotujočih si nrami dveh moč. Konflikt med poštenim lovcom na eni ter lakomnim, sebičnim in patološko obremenjenim zločincem na drugi strani je v delu najrazglednejši. V nasprotjih je dovolj snovi za nekaj filmskih del, v katerih bi lahko bolj sistematično, bolj precizno in bolj prepričljivo obdelali življenjsko tragedijo ljudi in njihove težnje za pravico, obstoj, čast in človeško dostojanstvo. Film pa je nasprotja samo načel ter jih vpletel v glavno dogajanje, v lov na bizone, na divje in krvoločno iztrebljanje živali in hkrati ljudi, prvotnih prebivalcev širnega ameriškega pokrajina

Tudi poljudnoznanstvena knjiga

ODMEV ČASA

Razvoj znanstvene misli in vse dalekosežnejši, vse revolucionarnejši znanstveni dosežki časa, ki ga živimo, nam vsaj po svojih zunanjih manifestacijah po zaslugi sodobnih obveščevalnih služb niso skrivni, čeprav o globljem poznavanju znanstvene problematike ne bi bilo mogoče govoriti. Vsekakor pa velja, da je zanimanje za znanstvene dosežke na tehničnem področju iz dneva v dan večje, pač v skladu z usmerjenostjo sodobnega sveta.

Trežno, z znanstveno natančnostjo, pa vendarle z občutkom za poljudno obravnavo pisane knjige morejo splošnemu interesu v marsikaterem oziru zadostiti.

Kot taki moremo omenjati dve pred nedavnim natisnjeni knjigi, ki ju je poslala med

popolnoma novem znanstvenem področju, kajti tudi naši delovni ljudje bi radi sledili najnovejšim tehničnim in znanstvenim dogodkom. Tekst je prevedel ing. Milutin Zeljeznov, s klicami pa ga je opremil Zvone Zemljic.

V praktičnem življenju bolj otipljiva, na vsa področja človeškega znanstvenega razmišljanja razpredena so dejstva, ki jih je zaobela v svojo razmeroma kratko zgodovinsko kroniko znanost o atomski energiji. Knjiga »Živeli bomo s pomočjo atomov« je izpolnila nalogo, ki sta si jo zadala njena pisca: približati nepoučenemu bralec celotno problematiko v kolikor mogoče opredeljeni obliki, dati celoten pregled čez dosedanje uspehe te znanstvene panoge in končno naznati obilico mož-

človekovih poletih v vseirski prostor precej manj poljudno, vendar še na ravni, ki bo dostopna tudi laiku. Pisecma je uspelo ne le, da sta nakazala vsa obsežna problematika, ki terja rešitve, da bo atomska energija res postala koristna za vse, pač pa sta opredelila in razložila vrsto pojavov, ki so bili razen strokovnjakov znani le malo komu. Ugotoviti je tedaj mogoče, da je pomen knjige za vse tiste, ki se bodisi študijsko bodisi zaradi želje po seznanjenju ukvarjajo s to problematiko, zelo velik. Delo je prva zares tehtna in sistematično napisana razprava s tega področja, ki jo dobivamo v slovenskem jeziku. Vsebinsko bogatemu gradivu pomenijo smotrni prispevek številne fotografije, ki ponazarjajo raziskovalno delo atomskih strokovnjakov. Prevod je opravil Drago Matanović, prebrati pa je mogoče na prvih straneh še spremne besede Nobelovega nagradjenca, dr. Otta Hahna, ki je pred dvajsetimi leti odkril cepitev uranovega jedra in s tem odprl pot vse razsežnejšemu raziskovalnemu delu. Uvodne besede je napisal domači atomski strokovnjak, dr. Anton Peterlin.

K poljudno obarvani znanstveni literaturi zadnjega časa gre prileti še dvoje zvezkov zbirke Mladi geolog, ki ju je izdala Mladinska knjiga v sodelovanju s Slovenskim geološkim društvom. Prva izmed dotedaj izdanih knjig, posvečenih geološkim razpravam, govori o »Geološkem razvoju slovenskega ozemlja«, druga pa začenja serijo »Geoloških izletov po Sloveniji«. Kaj je pravzaprav namen teh izdaj? »Malokdo ve«, preberemo na ščitnem ovitku, »zakaj imajo hribi in gore v Julijskih Alpah, Karavankah in Savinjskih Alpah poseben podoben kot zeleno, kopasto Pohorje. Se teže je marsikomu razvozlati, zakaj so stene v Julijskih večinoma trdne in je na njih korak varen, in zakaj se vse krši, kamor poseže roka, v Grintavcih in drugih vrhovih Savinjskih Alp. Če končno omenimo še naše rudno bogastvo, tudi moramo priznati, da ima večina o njem le medlo podobo. Vsi vemo le to, da si brez rud, premoga in nafte ne moremo misliti današnjega življenja.« Da bi torej mlade bralce kolikor mogoče skienjeno in celovito seznanili s temi vprašanji, se je geološko društvo v dogovoru z Mladinsko knjigo odločilo za te izdaje. Medtem ko je prva omenjena odločila pisana suho znanstveno in bržkone ne bo zanimala širšega kroga bralcev, so kratki geološki potopisi dvanajstih avtorjev v drugi lep poskus, približati geologijo in ji vdihniti življenjski prizvok. Nedvomno gre med knjigami z znanstvenega področja pozdraviti tudi ti dve deli o panogi, ki govori o davnih, pa vendarle s sedanjostjo tesno povezanih milijonletjih.

V. K.

ŠTERNFELD: »OD UMETNIH SATELITOV K MED-PLANETARNIM POLETOM«
HAUSEN IN LOWENTHAL: »ŽIVELI BOMO S POMOCJO ATOMOV«

bralce Državna založba Slovenije. Prva izmed njiju je sovjetskega znanstvenika-astronavta Sternfelda: »Od umetnih satelitov k medplanetarnim poletom«, druga nemških piscev Hausena in Lowenthala »Živeli bomo s pomočjo atomov«.

Sternfeldova knjižica, prvič natisnjena pred nekaj več kot dvema letoma, govori o problematiki kozmičnih poletov. Avtorju, dolgoletnemu praktiku za področje kozmične navigacije, je uspelo, da je v jasno, zares poljudno besedo obrazložil vrsto vprašanj, ki so sama po sebi več kot zapletena. Njegovo pripovedovanje — saj kot njegova razčlemba kompleksnega gradiva, o katerem mora razmišljati človek, ki pripravlja polete v vesolje, kljub odsotnosti sleherne olešpavne izvezi — posega od osnovnih pojmov o konstrukciji umetnih satelitov in kozmičnih ladij do razmišljanja o možnosti človekove poti iz območja zemeljske težnosti in razlagljanja o znanstveni koristnosti kozmičnih poletov na Luno, Mars, Venero in druga nebesna telesa. Avtorjevo izredno poznavanje predmeta je zagotovilo za pomen in tehtno vsebino te knjige, ki bo po prevajalčevem prepričanju »zamašila vrzel na tem danes

nosti, ki jih svetu daje njen nagli in nezadržni razvoj. Knjigo sta pisala avtorja neposredno po zgodovinsko pomembni mednarodni konferenci svetovnih atomskih raziskovalcev leta 1955 v Zenevi; razpravljali so o mirolni uporabi atomske energije in pisca sta izrabila priložnost, da sta si ob srečanjih in razgovorih z njimi ustvarila koncept svojega dela, ki je precejšnjega pomena za popularizacijo te izredno odgovorne znanstvene tvornosti, od katere je v mnogem odvisna tudi bodočnost človeštva. V svojem uvodu k delu sta zapisala besede, ki jih je vredno ponovno zabeležiti. Takole pravi: »Atomska doba se je razvila tako izredno hitro, da bi moral imeti vsak prebivalec tega sveta pojem o njenem razvoju in o njenem ogromnem pomenu. Vsakdo izmed nas bo namreč nekega dne v tej ali oni obliki izkoristil atomsko energijo... Atomska doba more torej postati upanja polna, cvetoča in srečna obdobje, obdobje, v katerem nam bodo atomi pomagali. Na nas je, da to izvedemo.«

Knjiga je razdeljena v enajst poglavij in celo vrsto odstavkov, katerih namen je kolikor mogoče tehtno in dosledno obdelati celoto. Pisana je v primeru s Sternfeldovo razpravo o

V svojem ateljeju v Celju pripravila akademski kipar Ciril Cesar svojevrstno oblikovano in komponirano skulpturo »Kentavri 58«, ki bo stala v novem velenjskem parku. Nova umetnina bo izdelana iz polirane aluminija ter bo 8 m visoka

List za listom — naš prijatelj

Vsak dan so šli po trije vojaki, zadolženi za ta posel, na sošednji grič onstran doline, na katerem je taboril vod čete A, in se vrnili z zabojem, v katerem je bilo deset dnevnih obrokov in dve posodi za vodo po pet galon. Na poti niso nikoli doživeli nič posebnega in se je vojaki niso branili, ker jim je bilo jutro tako manj enolično, pa še govorili so lahko s kom drugim, ne samo s tovariši v vođu.

Zadnjega dne v tednu so se Croft, Red in Gallagher spustili po pobočju hriba navzdol, gazili nato skozi šest čevljev visoko kunaj travo v dolini in stopili v majhen gozdiček. Od tam pa so krenili po stezi, ki je peljala k taborišču čete A. Napolnili so prazne vrče z vodo, jih pritrdili na telečnjake in se še malo razgovarjali z vojaki, preden so krenili nazaj. Croft jih je vodil in ko je prispel do začetka steze, je je ustavil in pomignil Redu in Gallagherju, naj stopita naprej.

«Čujta,» je šepnil. «Kakšen vražji hrup pa uganjata, kadar stopata po hribu navzdol. Misliš si menda, da lahko rogovilita kakor svinje, ker je

ci so ga slišali, s krikom planili pokonci in se začeli neodločno prestopati v ozkem krogu jase sem in tja. Red je opazil izraz groze na obrazu enega izmed vojakov in slišal sikanje ročne bombe. Zvok se je mešal s šumenjem v njegovih ušesih in z razbijanjem srca. Nato pa je Croft zalučal ročno bombo v jaso in Red se je vrgel po tleh. Pograbil je puško in napeto strmel v travno bilko. Preden se je bomba razletela, je utegnil še pomisliti, kako je škoda, da tisto jutro ni bil očistil puške. Zaslišal je grozen krik, se spomnil vojaka s širokim obrazom, nato pa se je zavedel, da je že pokonci, da lomasti in se opoteka skozi goščo.

Vsi trije so se ustavili ob robu globeli in pogledali dol. Stirje Japonci so negibno ležali v kunaj travi. Croft jih je nekaj časa gledal, nato pa olajšano pljunil.

«Pojdi doli in poglej!» je velel Redu. Red je zdrknil po pobočju navzdol v globel, kjer so ležala iztegnjena trupla. Pri priči je videl, da sta dva zadržano mrtva. Eden izmed njih je ležal na hrbtu, roke pa je zagrebel v krvavo kašo, ki je bila nekoč njegov obraz.

sprožile; zalučal je puško proti Japoncu. Zgrešila ga je in oba vojaka sta še dalje buljila drug v drugega, niti tri jarde vsakebdi.

Redu se je Japončev obraz vtisnil za vedno v spomin. Bil je upadel, koža je bila okoli oči, čez lica in ob nosnicah tesno napeta, tako da je imel nekakšen lačen, iščoč izraz. Redu se je zdela, da si še nikoli ni tako temeljito ogledal kakega človeškega obličja; zrl je vanj tako napeto in pozorno, da je opazil sleherno hibo na koži. Videl je ogrce na Japončevem čelu in drobno bradavico ob nosu, potne kaplje v globokih jamah pod očmi. Kake pol sekunde sta tako strmela drug v drugega, nato pa je Japonec potegnil svoj bajonet iz nožnice. Red se je obrnil in spustil v tek. Videl je, kako se je še drugi Japonec zagnal proti njemu in prešinila ga je bedasta misel: grozoten film, nič drugega. Stežka je izdaval iz sebe glas in zavpil preko rame: «Streljaj, STRELJAJ, CROFT!»

Nato se je Red spotaknil in obležal na pol omamljen nepremično na tleh. Skušal se je pripraviti na občutek bliskovite bolečine, ko mu bo bajonet

vzajem Japonca? A nobena stvar se mu ne bi bolj upirala. Se vedno je čutil, da vojaka ne more pogledati.

«Ne,» je dejal Croft. «Kar nama z Gallagherjem ga prepusti.»

Red je začutil, da se v tem hipu s Croftom godi nekaj čudnega. «Lahko ga vzamem jaz,» je rekel.

«Ne, ga bova že midva.»

Red je še enkrat pogledal trupla, ki so mlahavo ležala v globeli. Nad mrličem, ki mu je zdrobilo obraz, je že brenčalo nekaj žuželk. Redu se je spet zazdelo neresnično vse, kar se mu je pripetilo. Pogledal je vojaka, pred katerim je zbežal in njegov obraz je bil videti spet droban in neoseben. Red je zaslišal v sebi glas: kako, da mu nisi mogel pogledati v oči? «Jezus, kako sem zdelan,» je pomislil. Noge so se mu malo tresle, ko je pobiral svojo puško. Preveč je bil truden, da bi bil lahko še kaj rekel. «No, pa na svidenje na hribu,» je zamrmral.

Sam ni vedel, zakaj je imel občutek, da ne bi smel od tod in ko je stopal po stezi, sta ga spet prevzela tisti čudni sram in zavest krivde, ki mu jo je vzbudil japonski vojak. Ta Croft je lopov, je rekel sam pri sebi. Telo mu je bilo težko kakor svinec, tresla ga je mrzlota.

Ko je odšel, je Croft sedel na tla in si prižgal cigareto. Hlastno je vsrkaval vase dim in ni zinil besede. Gallagher se je vsedel poleg njega in gledal ujetnika.

«Iznebiva se ga in kreniva nazaj,» je nenadoma zinil.

Croft je mislil na tisto noč, ko so skušali Japonci prekorati reko. Začutil je, kako ga je spreletel srh in dolgo časa je srepele v ujetnika. Ob pogledu nanj ga je prevzelo tako moč-

1919 Po poteh ZKJ 1959

Pomlad

Skoz droben dež se nam smehlja pomlad. Za našo hišo teče voda nizka, tam z brega zelenega že vriska trobotnica, cvetica naših nad.

Po hribih v belih lisah sneg kopni. Skoz sivi svod blešči se kos jasnine, gnijoče listje pušča v korenine od težkih vej polzeči sok rasti.

Skoz droben dež koraka mlada četa. Po dolgih, po razmočenih poteh gre z njo pomladi blaženi nasmeh:

gre komisarka mlada z njo, razgreta za zadnji, zmagovalni naš napad. — Skoz droben dež se nam smehlja pomlad.

France Kosmač

no razburjenje, da je moral stisniti zobe. Ne bi bil pa mogel povedati, kaj je pravzaprav čutil. Odšel je čutaro in napravil požirek. Ko je pil vodo, je videl, da ga ujetnik opazuje. Prijelo ga je, da je pomolil čutaro ujetniku. «Pij, pij!» je dejal. Nato ga je gledal, kako je srkal vodo z dolgimi, hlastnimi požirki. «Hudič me vzemi,» je dejal Gallagher. «Le kaj te je obsedlo?»

Croft ni odgovoril. Strmel je v ujetnika, ki je bil medtem že nehal piti. Na Japončevem obrazu so se pokazale solze veselja; nenadoma se je nasmehnil in pokazal na prsni žep. Croft je potegnil iz njega listnico in jo odprl. V njej je našel sliko Japonca v civilu, poleg njega je bila še žena z dvema majhnima otrokoma. Otroka sta imela okrogle obraze, kot jih imajo lutke. Japonski vojak je pokazal nase, nato pa dvakrat zaporedoma označil z roko, koliko sta že velika njegova otroka.

Gallagher je pogledal sliko in stisnilo ga je pri srcu. Za hip se je spomnil svoje žene in se vprašal, kakšen bo neki njegov otrok, ko se bo rodil. Presunilo ga je, ko se je zavedel, da leži morda njegova žena ravno zdaj v porodnih bolečinah. Sam ni vedel, zakaj je nenadoma rekel Japoncu: «Čez nekaj dni bom tudi jaz dobil otroka.»

Ujetnik se je vljudno nasmehnil in Gallagher je srdito pokazal nase, nato pa iztegnil roki in ju držal kakih devet palcev vsakebdi. «Jaz,» je dejal, «jaz.»

«Ahhhh,» je dejal ujetnik. «Čisai!»

«Da, čiz-ai,» je dejal Gallagher.

Ujetnik je počasi zmajal z glavo in se spet nasmehnil.

Croft je stopil k njemu in mu dal še eno cigareto. Japonski vojak se je globoko priklonil in vzel vžigalico. «Arigato, arigato, domo arigato,» je dejal.

Croft je začutil, kako mu od razburjenja razbija v sencih. Ujetniku so spet stopile solze v oči in Croft jih je ravnodušno gledal. S pogledom je ošinil globel in videl, kako se plazijo muha enemu izmed mrličev čez usta.

Ujetnik je globoko potegnil vase dim in se naslonil nazaj na drevesno deblo. Zaprl je oči in prvič je dobilo njegovo obličje sanjav izraz. Croft je začutil, kako ga je stisnilo v grlu, usta so mu postala suha, trpka in zahtevna. Dospel mu ni bila šinila v glavo nobena misel, a zdaj je mahoma dvignil puško in jo nameril ujetniku v glavo. Gallagher je začel ugovarjati in Japonec je medtem že odprl oči.

Ujetnik ni več utegnil predrugačiti svojega izraza, strel mu je prejel prebilo lobanjo. Opotekel se je naprej, nato pa se zvalil na stran. Se vedno se je smehljal, a njegov izraz je bil zdaj videti bedast.

Gallagher je spet skušal nekaj reči, a ni spravil besede iz sebe. Lotil se ga je silen strah in za hip je spet pomislil na svojo ženo. «Oh, bog mi obvaruj Mary, bog obvaruj Mary,» je ponavljal sam pri sebi, ne da bi pomislil, kaj te besede pomenijo.

NORMAN MAILER:

KAR NAMA

GA PREPUSTI

pot kratka in imata nekaj teže na hrbtu.»

«Ze prav,» je čemerno zamrmral Gallagher.

«No, pojdmno že,» je zamrmral Red. S Croftom se skoraj ves teden nista spregovorila. Vsi trije so počasi stopali navzdol po stezi, samo po kakih deset jardov narazen. Red je zapazil, da zdaj previdneje hodi ko prej in je bil sam nase hud, ko se je zavedel, da se ravna po Croftovem povelju. Med hojo je skušal dognati, ali je bolj previden iz strahu, da ne bi Crofta ujezil, ali morda zato, ker je pač navajen previdnosti. Se vedno je tuhtal o tem, ko je opazil, da se je Croft nenadoma ustavil in začel plaziti skozi grmovje ob stezi. Croft se je obrnil, pogledal Gallagherja in njega ter jima molče pomignil z roko, naj mu sledita. Red mu je pogledal v obraz; Croftove ustnice in oči niso razodevale ničesar, a v njegovih očeh, v napetosti vsega telesa je bilo nekaj ukazujočega. Red se je sklonil in začel plaziti z njim vstric. Ko so bili vsi trije skupaj, je Croft dvignil prst k ustom, nato pa pokazal skozi rezo v listju. Kakih petindvajset jardov od steze je bilo videti globel. Bila je pravzaprav le majhna jasa, ki jo je okoli in okoli obdajala džungla, a sredi nje so ležali zleknjeni na tleh trije Japonci. Glave so jim počivale na telečnjakih, četrti vojak pa je sedel poleg njih; puško je držal v naročju in si z roko podpiral brado. Croft je dolgo sekundo napeto buljil vanje, nato pa je z divjim izrazom v očeh pogledal Reda in Gallagherja. Stisnil je čeljusti in majhen hrustančasti izrastek pod ušesom mu je enkrat ali dvakrat zadržtel. Zelo previdno je oprostil svoje rame bremena in ga tiho spustil na tla.

«Skozi goščo ne moremo, ne da bi delali hrup,» je zašepetal skoraj neslišno. «Vrgel bom ročno bombo, nato da bomo vsi hkrati planili. Razumeta!»

Molče sta prikimala in tudi sama odložila breme. Nato je Red pokukal skozi nekaj jardov gošče, ki jih je ločila od jase. Če ročna bomba Japoncev ne bi ubila, bi bili vsi trije nezavarovani, ko bi prodirali proti njim. Sicer pa je Red komaj na to pomislil; vse skupaj se mu je upiralo. Zdelo se mu je nekaj neverjetnega. Zmerom je imel takšne občutke, kadarkoli je vedel, da ga čez nekaj trenutkov čaka boj. Vedno se mu je zdela nekako nemogoče, da se bo premaknil ali streljal, tvegaj življenje, pa je vendarle vedno planil v napad. Red je občutil hkrati tudi jezo, ki je vedno spremljala te občutke, jezo zaradi tega, ker je želel odložiti trenutek spopada. Nič manj poguma nimam kot kdorkoli drug, si je zagrizeno dopovedoval. Pogledal je Gallagherja, videl njegov beli obraz in presenečen začutil, da ga prezira, dasi se sam ni prav nič manj bal. Croftu so se razširile nosnice, njegove zenice so bile videti mrzle in zelo temne. Red je Crofta sovražil, ker je ta v boju užival.

Croft je spustil ročno bombo iz svojega pasu in potegnil za varnostno ročico. Red je spet pogledal skozi vejevje in strmel v hrbte japonskih vojakov. Videl je obraz tistega, ki je sedel in vse skupaj se mu je zazdelo še bolj neresnično. Imel je občutek, kot da ga nekaj duši. Japonec je imel čeden, gladek obraz, široko čelo in močno brado. Oči so mu imele kravi podoben izraz, njegove debele roke so bile videti grobe in žuljave. Red je za hip občutil čudno veselje, čisto neprimerno položaju. Izviralo je iz zavesti, da ga nihče ne opazuje. A ta občutek je bil zvezan z grozo in s prepričanjem, da vse to ni nič res. Ni in ni mogel verjeti, da bo vojak s širokim prijetnim obrazom že v kratkem mrtev.

Croft je odprl pest; ročaj bombe je odletel in se sukalo kot vrtavka nekaj čevljev daleč. Vžigalnik je počil in čakajoči hrup je pretrgal tišino. Japon-

Drugi je ležal na strani, zvit v klopčič, na prsni mu je zevala široka rana. Ostala dva sta ležala na trebuhu in njunih ran ni mogel videti.

«Končaj jih!» mu je zavpil Croft. «Mrtvi so že.»

«Končaj jih!»

Reda je pograbila jeza. Ko bi bilo šlo za koga drugega in ne zame, si je mislil, bi bil ta lopov to sam storil. Stal je nad enim izmed negibnih teles in je nameril svojo puško vojaku na tilnik. Zajel je sapo in sprožil. Čutil ni nič drugega kot samo to, kako mu je drhtela in poskakovala puška v roki. Sele potem, ko je že sprožil, je opazil, da je bil to vojak, ki je sedel s puško, položeno čez stegna.

Medtem je doživel trenutek, v katerem se je znašel na robu globoke tesnobe, toda potlačil jo je in stopil k poslednjemu izmed vojakov. Ko ga je Red pogledal, je zaznal, kako so ga za hip preplavili različni, težko opisljivi občutki. Ko bi ga kasneje kdo vprašal, bi morda rekel: prav nič nisem čutil. A tilnik je imel trd in srce mu je naglo utripalo. Silno se mu je upiralo to, kar je moral storiti, a vendar je z nekakšnim prijetnim pričakanjem zrl na truplo in nameril puško

predrl hrbet, in zadržal je dih. Začel je, kako mu je srce udarilo enkrat in nato še enkrat. Budnost se mu je vračala in telo je spet oživel. Srce mu je spet udarilo in nato še in še. Nenadoma se je zavedel, da se mu ne bo zgodilo nič.

Na uho mu je udaril Croftov jasni, hladni glas. «Prekletu, Red, koliko časa pa misliš še ležati na tleh?»

Red se je obrnil in sedel. Stežka se je premagal, da ni zastokal, ves se je tresel od napora. «Bože moj,» je rekel.

«No, kako ti je kaj vseč tvoj prijateljček?» ga je vprašal Croft blago.

Japonec je stal nekaj jardov od njiju z dvignjenimi rokami. Bajonet mu je zdrknil iz rok in je ležal pred njim na tleh. Croft je stopil do njega in brcnil orožje proč.

Red je pogledal japonskega vojaka in za hip so se srečale njune oči. Oba sta se ozrla proč, ko da bi ju kdo zaslišal pri kakem sramotnem dejanju. Red se je nenadoma zavedel slabosti, ki jo je čutil v udih.

A še celo zdaj ni mogel Croftu priznati svoje slabosti. «Kaj pa sta, fanta, počela tako preklete dolgo?» je vprašal.

«Prišla sva tako hitro, kot sva mogla,» je dejal Croft.

Druga svetovna vojna je rodila vrsto pomembnih književnih del, ki z različnih vidikov obravnavajo problematiko in doživlja posameznikov v tem času. V vrsto takšnih del sodi tudi roman «Goli in mrtvi» ameriškega pisatelja Normana Mailerja, ki ga je pred kratkim v slovenskem prevodu Borisa Verbiča in v opremi Uroša Vagaja izdala Državna založba Slovenije. Roman je po vsem svetu vzbudil veliko pozornost. Na današnji strani prinašamo daljši odlomek iz prve knjige.

možu na vrat. S prstom je pritisnil na petelina in z napetostjo čakal na trenutek, ko bo sprožil in bodo krogle zarezale v telo kopic malih, okroglih lukenj, da se bo zdrazilo in stresalo zaradi prodorne moči izstrelkov. Predstavil si je vse te občutke, sprožil... in nič se ni zgodilo. Puška se mu je zaskočila. Začel je preizkušati zaklep, ko se je truplo pod njim mahoma preobrnilo. Red je potreboval skoraj celo sekundo, preden se je zavedel, da je Japonec še živ. Oba moža sta buljila drug v drugega, prazna obraza sta jima trzala, nato pa je Japonec skočil na tle. V odlomku sekunde bi ga bil Red utegnil podreti na tla s puškinim kopitom, a razočaranje nad tem, da mu je bila puška odpovedala in osuplost, ko je dognal, da je vojak še živ, sta ga povsem ohromila. Videl je, kako je vojak vstal, storil korak proti njemu; nato pa so se Redove mišice nenadoma

Nenadoma se je oglasil Gallagher. Obraz je imel bled in ustnice so mu drhtele. «Hotel sem tega psa ustreliti, pa si mi bil ti napoti.»

Croft se je mirno nasmehnil in nato dejal: «Menda se je naju bolj zbal kot tebe, Red. Prekletu, ko naju je zagledal, je takoj nehal teči za teboj.»

Red je začutil, da ga je spet spreletel mraz. Crofta je moral obudovati, dasi mu je nerad priznal, kar mu je šlo in je bil prav jezen, da mu dolga življenje. Hip ali dva je premisljal, kako naj se mu zahvali, a ni našel prave besede.

«Mislim, da zdaj lahko gremo,» je dejal.

Croftov obraz se je pri tem nekako izpremenil. V očeh se mu je posvetilo razburjenje. «Kaj, ko bi nazaj grede hodil ti prvi, Red?» je predlagal. «Z Gallagherjem prideva koj za tabo.»

Red je iztisnil iz sebe: «Naj jaz

DNEVNE NOVICE

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO KINO «KOMUNA»

Vse hišne svete, gospodarske organizacije, ljudske odbore, člane stanovanjskih združenj, lastnike in upravitelje stanovanj opozarjamo, da bo v kratkem izšla v založbi Gospodarskega vestnika v Ljubljani ZBIRKA NOVIH STANOVANJSKIH PREDPISOV. Razen zakonov o stanovanjskih skupnostih, stanovanjskih razmerjih, etažni lastnini, stanovanjskih združenj ter poslovnih zgradbah in poslovnih prostorih bodo v tej zbirki objavljeni še osnutki statuta stanovanjske skupnosti, osnutki pravil za razne servise, navodila za finančno in materialno poslovanje servisov, osnutki pravil stanovanjske zadrage in pogodbe med članom zadrage in zadrugo glede premoženjsko pravnih razmerij.

K vsakemu zakonu bo dodana tudi obrazložitev in ekspozice članice Zveznega izvršnega sveta Lidije Sentjurčeve ter uvodna beseda.

K vsem zakonom bo dodano tudi stvarno kazalo.

Prednaročila sprejema uprava Gospodarskega vestnika, Ljubljana, Beethovnova ul. 10-II. S prednaročili pohitite!

V Moderni galeriji bo od 25. aprila do vključno 1. maja odprta razstava britanske barvne fotografije. Razstava obsega dela najvidnejših angleških ustvarjalcev na področju barvne fotografije. Vjudno vabljeno. DREVI od 20. ure dalje »DANCING« v FESTIVALNI DVORANI JUTRI ob 18. uri »NEDELJSKI PLES«. Igrajo »DIXIES«.

V ponedeljek, dne 27. aprila 1959 dopoldne bo na Inštitutu »Jožef Stefan« prvo jugoslovansko posvetovanje jedrskih fizikov. Posvetovanja se bodo udeležili jedrski fiziki iz Beograda, Zagreba in Ljubljane. Na sporedu je šest predavanj o delu na področju jedrske fizike v Inštitutu »Jožef Stefan«. Posvetovanje se bo začelo ob 9.15 v predavalnici Inštituta »Jožef Stefan«, Vabljeni!

Geološko društvo vabi na ekscurzijo, ki jo bo vodil dr. Maks Wraber, znanstveni sodelavec SAZU, po ljubljanski okolici. Dr. Wraber, naš znanstveni raziskovalec, bo razlagal in prikazoval na terenu odvisnost rastlinske odede od kamninske podlage. Ekscurzija bo v nedeljo, 26. aprila. Zbirališče ob osmih pri črnuškem mostu.

KONCERTI

V počastitev 40-letnice Komunistične partije Jugoslavije prireja Partizanski invalidski pevski zbor ob 15. obletnici ustanovitve slavnosti koncert partizanske pesmi jugoslovanskih narodov. Koncert bo 27. aprila 1959 ob 20. uri v Festivalni dvorani. Predprodaja vstopnic: Zaliča Borec, Titova c. 33 (palaca Slavija) in uro pred koncertom pri blagajni Festivalne dvorane.

Pianistka Erika Frieser bo koncertirala namesto obolevale pianista Hansa Leygrafa v ponedeljek, 24. aprila za modri abonma. Vstopnice v Filharmoniji.

PRVOMAJSKI IZLET

s posebno motorno ladjo v PULJ, MALI LOSINJ in na RAB bo posebno doživljeno za vsakogar. Za udeležence bo posebna prilagoditev izlet na pešeni otok SUSAK. Med vožnjo po severnem Jadranu bo udeležence izleta zabavali na ladji priznani orkester. Odhod iz Ljubljane 1. maja ob 3. uri s posebnim vlakom, povratek v Ljubljano 3. maja. Zahtevajte točne programe in ostale informacije v najbližji poslovalnici PUTNIKA SLOVENIJA.

Delovni kolektivi in sindikalna podružnica! Ne zamudite izredne prilagoditve in omogočite svojim članom za prvomajski praznik prijeten izlet in obilo veselja razpoložena. Tradicionalni prvomajski izlet s posebno ladjo po severnem Jadranu bo zadovoljil vsakogar.

GLEDALIŠČA

DRAMA

Sobota, 25. aprila ob 19.30: Schiller: »Don Karlos«. Abonma F. (Preostale vstopnice so že v prodaji.)

Nedelja, 26. aprila ob 15.30: Miller: »Smrt trgovskega potnika«. Gostovanje ljubljanske Drame v Kopru. ob 20.30: Osborne: »Ozri se v gnevu!«. Gostovanje ljubljanske Drame v Kopru.

Ponedeljek, 27. aprila ob 20: Osborne: »Ozri se v gnevu!«. Gostovanje ljubljanske Drame v Izoli.

Torek, 28. aprila ob 20: Osborne: »Ozri se v gnevu!«. Gostovanje ljubljanske Drame v Piranu.

Drevi bo v Drami predstava Schillerjeve dramske pesnitve »Don Karlos«. Filipa II. igra Stane Sever, markija Pozo Rudi Kosmač. Predstava je za abonma F. Preostale vstopnice so že v prodaji.

Ljubljanska Drama gostuje v okviru »Primorskih prireditelj« v Kopru jutri, v nedeljo, s popoldansko in večerno predstavo, v ponedeljek in izoli z večerno predstavo in v torek v Piranu z večerno predstavo.

OPERA

Sobota, 25. aprila ob 19.30: Smetana: »Prodana nevesta«. Abonma red P. Nedelja, 26. aprila ob 15. Prokofjev: »Pepekka«. Bilet izven in za poželje. (Vstopnice so v prodaji.) Ponedeljek, 27. aprila: zaprti.

MESTNO GLEDALIŠČE

Ljubljana - Gledališka pasaža
Sobota, 25. aprila ob 20: Rattigan: »Ločene mize«. Abonma Kolektivni D. Vstopnice so tudi v prodaji. Ob 20: Torkar: »Delirij«. Gostovanje v Mengšu.
Nedelja, 26. aprila ob 18: Držić: »Tripče de Utole«. Abonma kolektivni E.

tivi E. Vstopnice so tudi v prodaji. (Tripče - France Prešernik.) Ob 20: Rattigan: »Ločene mize«. Izven
Torek, 28. aprila ob 15.30: Rattigan: »Ločene mize«. Abonma red Torek popoldanski. Vstopnice so tudi v prodaji.
Sreda, 29. aprila ob 20: Rattigan: »Ločene mize«. Abonma red Sreda. Vstopnice so tudi v prodaji.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE

Ljubljana - Mestni dom
Sobota, 25. aprila ob 20: Bisson-Carré: »Maškarada«. Veseoligra 25. predstava Zadnjikrat.
Nedelja, 26. aprila, ob 15.30: F. Lipah: »Glavni dobiček«. Veseoligra. Popoldanska predstava. Izven.
ob 19.30: Bisson-Carré: »Maškarada«, veseoligra. Gostovanje v Notranjih gorah. Večerna predstava.
Sobota, 2. maja ob 20: F. Lipah: »Glavni dobiček«, veseoligra. Izven.
Nedelja, 3. maja ob 16: F. Lipah: »Glavni dobiček«, veseoligra. Popoldanska predstava. Izven.
Četrtek, 7. maja ob 19.30: Br. Nušić: »Gospa ministrica«, veseoligra. Gostovanje v Kostanjevici.

Zabavna Bisson-Carréjeva veseoligra »Maškarada« že tretji mesec polni dvorano v Sentjakobskem gledališču. V soboto, 25. aprila ob 20 bo že 25. in poslednja uprizoritev te veseoligre na domačem odru. Na to poslednjo uprizoritev opozarjamo vse obiskovalce. V nedeljo, 26. aprila popoldne ob 15.30 bodo predstavi ustvarjalci. Preostale vstopnice na razpolago pri blagajni. Ob 10 matineja mehiškega filma »Upor obešenih«. Ob 22 predpremera amer. barv. cinemascope filma »20.000 milj pod morjem«.

Predprodaja vstopnic pri gledališki blagajni v Mestnem domu. Vstopnice lahko rezervirate po telefonu na številko 32-860.

OBRTNIŠKO GLEDALIŠČE
Ljubljana, Komenskega 12
Sobota, 25. aprila ob 20: Tot: »Jaz sem pa tak«. Žalostna komedija v premladih likih. Gostovanje v Trzinu. Prodaja vstopnic uro pred začetkom predstave.

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE
MARIONETE
Levstikov (Sentjakobski) trg št. 2
Sobota, 25. aprila ob 17 in 20.30 N. Kuret: »Obuti maček«. Večerna predstava je namenjena odraslim.
Nedelja, 26. aprila, ob 11. in 15: J. Kainar: »Zlatolaska«.

Prodaja vstopnic na upravi. Resljeva c. 36, od 10-12 (razen nedelje) in pol ure pred začetkom predstave pri gledališki blagajni na Levstikovem trgu št. 2. Rezervacije na telefon št. 32-020.

ROČNE LUTKE
Resljeva cesta 36
Nedelja, 26. aprila ob 17: Fr. Milčinski: »Tri udne zgodbe«.

Prodaja vstopnic na upravi, Resljeva c. 36, od 10-12 (razen nedelje) in pol ure pred začetkom predstave pri gledališki blagajni na Resljevi 36. Rezervacije na telefon 32-020.

»KRIK«

Italijanski film
Režija Michelangelo Antonioni. Igrajo Steve Cochran, Alida Valli in Betsy Blair. Film je dobil prvo nagrado na festivalu v Locarnu 1957. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Predprodaja vstopnic od 9-11 in od 14 dalje.

KINO »UNION«: franc. barvni film »Parizanka«. Tednik F. N. 17 in 18. Trojci z meje. Predstavi ob 15 in 17. Ob 19 svečana premiera domačega cinemascope filma »Vlak brez voznega reda«. Po predstavi se bodo predstavi ustvarjalci. Preostale vstopnice na razpolago pri blagajni. Ob 10 matineja mehiškega filma »Upor obešenih«. Ob 22 predpremera amer. barv. cinemascope filma »20.000 milj pod morjem«.

KINO »VIC«: amer. barvni cinem. western »Poslednji lov«. Režija Richard Brooks. Igrajo Robert Taylor, Stewart Granger in Debra Paget. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. KINO »SLOGA«: premiera vzhodnonemškega filma »Zato ker te ljubim«. Tednik F. N. 17. Predstave ob 15, 17, 19 in 21.

KINO »SOCA«: mehiški film »Upor obešenih«. Igrata Pedro Armendariz in Ariadna. Tednik: Pot tovarštvu in spominov. Predstave ob 15, 17, 19 in 21.

KINO »SISKA«: premiera domačega cinemascope filma »Vlak brez voznega reda«. Režija Veikko Bujala. Igrajo Olivera Marković, Lia Barbieri, Inge Lin. Ljubljana Vajlor, Ivica Pajer in Milan Mirošević. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Predprodaja vstopnic v vseh kinematografih od 9-11 in od 14 dalje.

MLADINSKI KINO LM: ob 10 in 15 amer. film »Modri pajčolan«.

KINO »LITOSTROJ«: ob 20 zaprti.

KINO »TRIGLAV«

Ameriški barvni film

»Zgodba o Jolsonu«

Brez tednika. V glavni vlogi Larri Parks, Evelyn Keyes. Predstave ob 18, 18.15 in 20.30. Prodaja vstopnic od 15 dalje.

RTV LJUBLJANA

Sporod za soboto, dne 25. aprila 1959
5.00-6.00 Dobro jutro (pisan glasbeni spored) - 6.30-6.40 Reklame in obvestila - 6.40-6.45 Naš jedilnik - 8.05 »Mladina poje« - 8.30 Od tu in od tam - 9.00 Radijska šola za nižjo stopnjo (ponovitev); Hi, konjiček! - 9.30 Wolfgang Amadeus Mozart: Koncert za klarinet in orkester v A-duru - 10.10 Pesmi tujih narodov - 10.35 Plesni orkestri vam igrajo - 11.00 Od Henryja Purcella do Richarda Straussa - 11.45 Pionirski tednik - 12.00 Poje vokalni kvartet »The four Knights« - 12.15 Kmetijski nasveti - Prof. ing. Vinko Sadar: Organizacija pridelovanja travnega iz deteljnega semena - 12.25 Hammond orgle v ritmu - 12.40 Domači napitki izpod zelenega Pohorja - 13.15 Zabavna glasba, vmes obvestila - 13.20 Popolnoma skladba za violino in klavir - 14.00 Pet pevcev - pet popevk - 14.15 Sportna reportaža - Obiskali smo »Olimpijo« - 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - 15.15 Zabavna glasba, vmes obvestila in reklame - 15.40 S knjižnega trga - 16.00 Majhen glasbeni mozak - 16.45 Alpski zvoki - 17.10 Pred praznikom.

Sporod za soboto, dne 25. aprila 1959
18.00 S sporedom amaterskih zborov in godb za letošnje praznike delovnega ljudstva - IV. - 17.40 Igra orkester Werner Müller - 18.00 Jezikovni pogovori - 18.15 Risto Savin: »Čajna punčka« - 4 odlomci iz baleta - 18.45 Okno v svet; Siločica iz življenja v Sovjetski zvezi - 19.00 Zabavna glasba, vmes obvestila in reklame - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Spoznavajmo svet in domovino

ČESTITKA

TANJI BIZJAKOVI iz Kranja. Čestitka Kokrškega oddrda, vse najlepše za dvajseti pomlad - mamica, očka, Saša, Zdenka in Drago.

21.00 Meledije za prijeten konec tedna - 22.15 Oddaja za naše izseljence - 23.10 v pismenem ritmu do ponoči - 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

LOKALNI PROGRAM

14.00 Koncert orkestra Beograjske filharmonije - 14.45-15.00 Ljubljanska kronika in obvestila.

TELEVIZIJA

18.00 Franc Milčinski: »Brez naslova« - mladinska igra - Ljubljana - ob 20.00 TV Dnevnik - Beograd - 20.30 dalje spored iz Zagreba

VESTI IZ KRANJA

»STORZIC«: ob 16, 18 in 20 amer. barvni film »Pleša na vodi«.

»SVOBODA«: zaprti!

»NAKLO«: ob 19.30 angleški film »Abdulah Večki«.

Z BLEDA

Ameriški barvni cinemascope film »Dirkači«.

Vesti z Jesenic in okolice
Zdravniška dežurna služba: dr. Mihael Sajevec.

GLEDALIŠČE »TONE ČUFAR«
Jesenice
Sobota, 25. aprila ob 19.30: Potrč: »Zločin«. Slavnostna premiera v počastitev KPJ. Za vse organizacije. Predstava velja tudi za premierski abonma.

Nedelja, 26. aprila ob 15: Potrč: »Zločin«. Gostovanje na Lancovem pri Radovljici.
Ob 19.30: Potrč: »Zločin«. Za nedeljski abonma. Režija in scena Bojan Cebuli. Zveze z vlaki ugodne.

KINO

»RADIO«: ameriški barvni cinem. film »Potemni angel«. Predstavi ob 18 in 20.

»PLAVZ«: mehiški film »Upor obešenih«. Predstavi ob 18 in 20.

»ZIROVNICA«: franc.-italijanski vitavision barvni film »Pustočevične Arsema Lupina«. Predstava ob 19.30.

»DOVJE«: italijanski film »Bratrim svojo ljubzen«. - Predstava ob 20.

»KOROSKA BELA«: mehiški film »Divja strast«. Predstava ob 19.

IZ DOMZLA

Dramska sekcija domžalske »Svobode« bo ponovila v nedeljo, 26. aprila ob 15 v Godbenem domu v Domžalah dramo »Dnevnik Ane Frank«. Vstopnice so že v prodaji pri hišniku doma. Vabljeni.

VESTI IZ TRBOVELJ

»DELAVSKE DOM«: francoski barvni film »Neobičajna povest«. »SVOBODA« - TRBOVLJE II: ameriški barvni cinem. film »Džigiskan« - osvajač.

Cankarjeva založba LJUBLJANA

V VSAKO ORGANIZACIJO, V VSAKO KNJIŽNICO, V VSAKO ŠOLO NAŠE NAJNOVEJŠE PUBLIKACIJE!

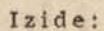

MALA KNJIŽNICA MARKSIZMA-LENINIZMA

Marx-Engels, Manifest Komunistične partije Lenin, O Marxu in marksizmu Lenin, Država in revolucija Lenin, Imperializem kot najvišji štadij kapitalizma Lenin, O pravicah narodov do samoodločbe

SODOBNI PROBLEMI SOCIALIZMA

Mito Hadži-Vasilev, Protislovja v socializmu M. Popović, V. Begović, N. Pašić, L. Marković, Štiri razprave o državnem kapitalizmu J. Goričar, N. Pašić, M. Pečujlić, R. Lukić, O razredni strukturi sodobne družbe Vida Tomšič, O zakonski zvezi, družini in gospodinjstvu v socializmu

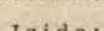
Izide: Boris Zihelr, O nekaterih aktualnih vprašanjih socializma Janez Stanovnik: Enotnost svetovnega gospodarstva N. Branković, Problemi nerazvitih dežel

POLITIČNA KNJIŽNICA

42. Peti plenum zveznega odbora SZDLJ
43. J. B. Tito, Govor na VI. kongresu LMJ
44. J. B. Tito, Govor v Rangunu, govor v Pull, ekspozice v skupščini
45. K. Popović, Ekspozice v zvezni ljudski skupščini o vprašanju razorožitve - Memorandum jugoslovanske vlade podkomiteju za razorožitve
46. Nacionalizacija najemnih zgradb in gradbenih zemljišč
47. Zvezni družbeni plan in plan LRS za l. 1959

POGLAVJA IZ RAZVOJA DELAVSKEGA GIBANJA

J. B. Tito, Poglavitne značilnosti razvoja delavskega gibanja v Jugoslaviji
J. B. Tito, O doseganju delu in nalogah partije - V čem je specifičnost osvobodilnega boja in revolucionarne preobrazbe nove Jugoslavije - Nacionalno vprašanje v luči narodnoosvobodilne borbe

Izide: J. B. Tito, 40 let revolucionarne borbe Komunistične partije Jugoslavije (poročilo na slavnostni seji CK ZKJ ob 40-letnici KPJ)

V kratkem izidejo še naslednje publikacije:

MALA FILOZOFSKA KNJIŽNICA

Aristotel, Poetika
Dr. Jože Goričar, Oris zgodovine političnih teorij

SVETOVNI ROMAN

J. Galsworthy, Zadnje poglavje

SODOBNI ROMAN

R. Vailland, Precep
H. Laxness, Luč sveta

BIOS

Knjiga o Darwinu (M. Prenant, dr. B. Škerlj, dr. M. Zel) F. Hoyle, Na mejah današnjega zvezdoznanstva

NOVA LJUDSKA KNJIŽNICA

S. Zorin, V deželi kraljice iz Sabe
J. Neruda, Malostranske povesti
H. Glaser, Skrivnost človeškega telesa

Boris Kidrič, Zbrano delo, II. knjiga Friedrich Engels, Anti-Dühring (nova pregledana izdaja) Klara Zetkin, Pogovori z Leninom J. P. Eckermann, Pogovori z Goethejem France Prešeren, Poezije (miniaturka) G. Bocaccio, Dekameron

Dokler ne izide celotna zgodovina zveze komunistov, vam bo dobro služil priročnik Pregled zgodovine Zveze komunistov Jugoslavije, ki je izšel pred praznikom štiridesetletnice.

Ker je knjiga VII. kongres ZKJ razprodana, bomo v kratkem izdali Gradivo VII. kongresa ZKJ v enakem formatu in enaki opremi, kakor smo izdali Program in statut ZKJ, ki ga imamo še na zalogi.

Zahtevajte naše publikacije v vsaki knjigarni! Organizacije, društva, knjižnice, šole itd., naročate naše publikacije skupno v knjigarnah ali neposredno pri nas.

CANKARJEVA ZALOŽBA
LJUBLJANA, Kopljarjeva 6

ZAHVALA
Ob nenadni izgubi nepozabnega sina
SILVA PRIHAVCA
se najiskrenejše zahvaljuje vsem, ki ste z nama sočustvovali in spremili dragega pokojnika na njegovi zadnji poti ter darovali vence in naju tolažili ob nenadomestljivi izgubi. Posebno se zahvaljuje upravi in delovnemu kolektivu podjetja »Elektro-Sežana, Občinskemu komiteju ZKS v Sežani, Občinskemu komiteju LMS Sežana in ostalim množičnim organizacijam za ganljive poslovilne besede in za izrazo sožalja ter vsem sorodnikom in prijateljem.
Zalujoča mati in oče

Umrla je naša ljubljena mama, stara mama, sestra, tašča in svakinja
ANKA VONČINA
roj. JANUŠIČ
Pogreb drage pokojnice bo v nedeljo, 26. aprila 1959 ob 15.30 iz Nikolajeve mrliške vežice na Zalah.
Ljubljana, Zagreb, Reka, dne 24. aprila 1959.

Zalujoči: Zdenka por. Furlan, hči; dr. Niko in Ivo, sinova; Zenko, brat; dr. Mira Kuralt-Vončina, Ela Vončina, snahi; ing. Fedor Bleiweiss, France Furlan, zeta; Aleš, Majda, Eva, Mojca, Tatjana, Breda, Jernej, vnuki in vnukinje ter ostalo sorodstvo

Sporočamo žalostno vest, da je preminil naš dobi tovariš
IVO AMBROŽ
uslužbenec trgovskega podjetja »Svila«
Na njegovi zadnji poti ga bomo spremili v nedeljo, dne 26. aprila 1959 ob 16. uri iz Andrejeve mrliške vežice na Zalah.
Dragega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.
Ljubljana, 24. aprila 1959.
Uprava in sindikalna podružnica Trgovskega podjetja »Svila«, Ljubljana

Vesti iz Maribora

Dežurna lekarna
 Sobota, 25. aprila: lekarna »Cen-ter«, Gosposka ul. 12.
 Nedelja, 26. aprila: lekarna »Ta-bor«, Trg revolucije 3.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE
 Sobota, 25. aprila ob 19.30: Fischer: »Prosti dan«, Izven. Zadrnjic.
 Nedelja, 26. aprila ob 19.30: Ponchielli: »Gloconda«, Premiera. Izven in za premierski abonma.

KINO
 »UNION«: ameriški barvni cine-mascope film »Davek za krutost«.
 »PARTIZAN«: francoski film »Ob-zirna vlačuga«.
 »UDARNIK«: mehiški film »Me-hiška serenada«.

Poročili so se: Maksimiljan Turk, 23 let, priučen strugar, in Marija Ha-jek, 29 let, gospodinjska pomočnica; Avgust Godec, 23 let, elektromonter, in Marija Pravid, 17 let, gospodinja; Maksimiljan Horvat, 30 let, pomožni delavec, in Antonija Fras, 30 let, pol-itirka; Alojz Lipovec, 28 let, strugar, in Zlatka Kosi, 23 let, servirka; Jožef Kanduč, 25 let, rezkar, in Doroteja Eferl, 22 let, tkalka; Ludvik Brand-statter, 28 let, brusilec, in Stanislava Godina, 23 let, avtoelektričarka; Jo-žef Verlik, 37 let, orodni ključavni-čar, in Elizabeta Pauko, 27 let, nati-ka; Josip Dornik, 34 let, električar, in Karolina Kmetič, 18 let, nameščen-ka; Janez Ciglar, 23 let, sodar, in Ste-fka Lešnik, 21 let, navjalka; Marijan Gašparin, 28 let, strojni ključavničar, in Ernestina Pohl, 19 let, uslužbenka.

CELJSKE VESTI

SLOV. LJUDSKO GLEDALIŠČE CELJE
 Sobota, 25. aprila ob 20: Shakespeare: »Romeo in Julija«. Sobotni abon-ma in izven.
 Nedelja, 26. aprila ob 19: Shakespeare: »Romeo in Julija«. Nedeljski do-poldanski abonma in izven.
 Ob 15.30: Shakespeare: »Romeo in Julija«. Nedeljski popoldanski abo-nma in izven.

Poročili so se: Stanislav Polenik, delovodja, in Elizabeta Voh, gosp. pomočnica, oba iz Pečovnika; Leo-pold Smon, kemični laborant, in Ire-na Siter, uslužbenka, oba iz Celja; Martin Pilih, zasebnik, in Marija Plesnik, kuharica, oba iz Celja; Edvard Persolja, krojaški pomočnik, in Franciška Weisenbach, gospodinja, oba iz Celja; Anton Krajnc, uslužbe-nec, in Ana Marija Kozole, računovodkinja, oba iz Celja; Franjo Hoh-njec, delavec, in Marija Traver, ku-čirka, oba iz Celja; Alojzij Zibret, de-lavec, in Kristina Galuf, delavka, oba iz Štor; Bernard Tratnik, fotografski mojster, in Ana Godlar, natakarica, oba iz Celja; Ladislav Hacc, krojač iz Celja, in Zofija Dimec, delavka iz Strmca; Franc Novak, delavec, in Ma-rija Novinek, kuharica, oba iz Celja.

IZ PTUJA

»MESTNI KINO«: amer. filmaka komedija v barvah »Yanke na dvor-cu kralja Arturja«. Tednik! Pred-stava ob 19 in 20.

17 MURSKA SOBOTE

»PARK«: amer. barv. film »Kjer reka zavije«. Predstava ob 20.

ZAGREB

Prodajalna »Jugoton«, Ljubljana, Copova 30

EPY-3015 45 obratov

MARKO NOVOSOL

poje italijanske melodije v našem jeziku.

DROBNI OGLASI

ISCEM enosobno stanovanje v Ljubljani ali bližnji okolici. Dam 50.000 dinarjev nagrade. Naslov v oglas-nem oddelku.
 ZAMENJAM lepo trinpolosobno stanovanje v Celju za enako v Ljubljani. Naslov v podružnici Ljudske pravice v Celju.
 DVA GRADBENA TEHNIKA z nekaj-letno prakso sprejme v službo Splošno gradbeno podjetje Hrast-nik. Plača po dogovoru. Družinsko ali samsko stanovanje preskrblje-no. Ponudbe pošljite na gornji na-slov.
 PRODRAM večji vzdijiv stedišnik in električni kuhalnik. Kranj, Gregor-čičeva 15.
 PRODRAM novo orehovo spalnico, masivno, kombinirano z javorjem. Senčar Franc, Kavčičeva 66 (Pe-karna), Zelena jama.

IZ SEMPETRA

»DPD SVOBODA«: amer. barvni film »Mirični človek«.

IZ ROGAŠKE SLATINE

Ameriški ljubavni barvni cinem. film »Portugalske perlice«. Predstava ob 19.30.

TRGOVSKO PODJETJE

»AVTOMATERIAL«

MARIBOR

Partizanska c. 23

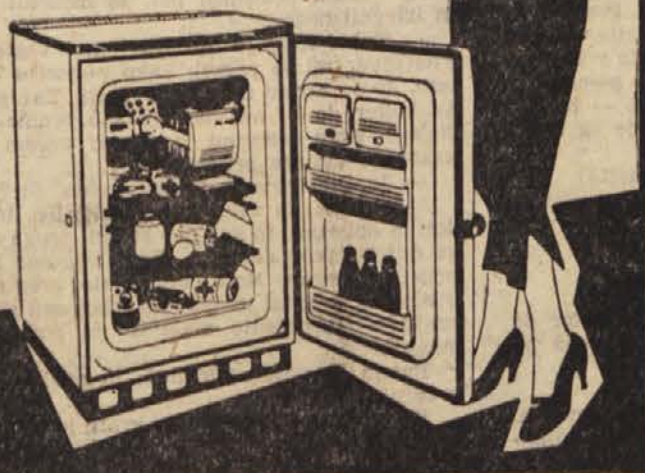

čestita vsem poslovnim prijateljem, kakor tudi vsem ostalim potrošnikom za PRAZNIK DELA — 1. MAJ!

- VISOKO HLAJENJE
- LEPA OBLIKA
- ZAJAMCENA DOLGO-LETNA TRAJNOST
- SMOTRNO IZKORIŠČEN PROSTOR
- MAJHNA PORABA ELEKTRIKE
- ENOSTAVNO UPRAVLJANJE
- AVTOMATIČNO VKLAP-LJANJE IN IZKLAPLJA-NJE

Skratka, najboljši hladilnik za vaše gospodinjstvo!
 Za PRAZNIK DELA 1. MAJ toplo čestitamo vsem delovnim kolektivom, poslovnim prijateljem in potrošnikom naših proizvodov!

RAZPIS

KUD Janka Kernika, Luko-vica in Potujoči kino, Luko-vica bosta na JAVNI DRAŽBI dne 27. aprila 1959 ob 8. uri prodala od svojih osnovnih sredstev:

osebni avto »Fiat« 1100 avto »Tatra«, avto »Tatra«.

Prednost imajo interesenti so-cialističnega sektorja, dve uri kasneje pa privatniki.
 Odbor

TOVARNA

LESONIT ILIRSKA BISTRICA

želi nabaviti

LESENO BARAKO

s kvadraturo oca. 120 m².

Ponudbe s pogoji pošljite na naslov

»LESONIT«, Ilirska Bistrica 1584

PAVLIHOV KOMPAS ZA 150 DINARJEV

dobite v vseh trafikah in pri drugih prodajalcih Pohiite nakupom kajti brez »PAVLIHOVEGA KOMPASA« zaide-te povsod.

RAZPIS

REPUBLIKSKI SVET SINDIKATOV ZA SLOVENJO

razpisuje

vpis v prvi letnik Dopisne ekonomske srednje šole

Pogoj za sprejem je uspešno opravljena osemletna osnovna šola ali njej po stopnji ustrezna splošno izobraževalna šola. Kandidati se lahko prijavijo tudi za sprejem v II. ali III. letnik:

- če so uspešno zaključili predhodni razred ekonomske srednje šole;
- če so uspešno dokončali predhodni razred gimnazije ali ustrezne strokovne šole. Ti kandidati pa morajo opraviti diferencialni izpit, ki se določi glede na naravo šole za kar je treba vložiti posebno vlogo. Za diferencialne izpite se lahko vsakdo pripravi na dopisni način.

Vpis ni časovno omejen.
 Prijave in nadrobna navodila dobite na občinskih sindikalnih svetih.
 Prijave pošljite na Dopisno šolo, Ljubljana, Likojarjeva 3, kjer dobite tudi natančnejše informacije (tel. 30-043).

Obiščite
 XXVI. mednarodni kmetijski sejm
 NOVI SAD
 28. IV. — 7. V. 1959
 Popust na železnici

SPLOŠNO MIZARSTVO AJDOVŠČINA

sprejme takoj v službo

tehnika lesne stroke

Lahko tudi začetnik.

1583

ZVEZNA ZUNANJETRGOVINSKA ZBORNICA obvešča vse svoje člane in ostale udeležence, da bo

V. REDNA LETNA SKUPŠČINA ZVEZNE ZUNANJETRGOVINSKE ZBORNICE

9. in 10. maja 1959 v Zagrebu v veliki dvorani Student-skega centra, Savska 25, z začetkom ob 9. uri dopoldne.
 1656

KOMISIJA ZA RAZPIS MEST DIREKTORJEV

pri OBČINSKEM LJUDSKEM ODBORU VIPAVA

razpisuje mesto za

direktorja

Kmetijskega gospodarstva Vipava v Ložah pri Vipavi

Pogoji: agronom s 5-letno prakso ali kmetijski tehnik z 10-letno prakso.

Pravilno kolkovane prošnje z življenjepisom, opisom dose-danjih zaposlitev ter dokazili o strokovni kvalifikaciji poš-ljite do 10. maja 1959 na Občinski ljudski odbor Vipava.
 1591

CASOPISNO PODJETJE »DELO«, LJUBLJANA, TOMŠIČEVA 1-3

sprejme takoj

1. pomočnika tehničnega urednika,

pogoj: novinar

2. pomočnika šefa dokumentacije,

pogoj: fakultetna izobrazba ali njej ustrezna višja šola

3. tri novinarje pripravnike,

pogoj: fakultetna izobrazba ali njej ustrezna višja šola

Ponudbe sprejema sekretariat podjetja. V njih je treba na-vesti osebne podatke in prav tako življenjepis s podatki o dosedanem službovanju oziroma šolanju.

KOMISIJA ZA SKLEPANJE IN ODPOVEDOVANJE DELOVNIH RAZMERICI PRI PODJETJU

INTERTRADE

podjetje za mednarodno trgovino in zastopstva LJUBLJANA, Cankarjeva 1

razpisuje delovno mesto za

kurirja

in

pomožno pisarniško moč z znanjem strojepisja

Plača po tarifnem pravilniku. Ponudbe dostavite sekreta-riatu podjetja do 9. maja 1959.

1587

Svet inštituta za elektriško gospodarstvo

razpisuje mesto

ravnatelja inštituta

Kandidati, ki izpolnjujejo določbe čl. 45/1 zakona o znanstvenih zavodih (Ur. l. LRS št. 3/58), naj vložijo pismene prijave na spodaj označeni naslov v roku 15 dni, računajoč od dneva te objave.

Prijave naj vsebujejo:

- osebne podatke kandidata s kratkim življenjepisom,
- podrobnejši opis kandidatovega dosedanjega strokovnega udejstvovanja.

Nastop službe takoj.

Plača za delovno mesto je določena po predpisih zakona o javnih uslužbencih, položajna plača pa po odloku o položajnih plačah Inštituta za elektriško gospodarstvo v Ljubljani.

SVET INSTITUTA ZA ELEKTRIŠKO GOSPODARSTVO V LJUBLJANI, Hajdrihova 2

1588

POZOR!

Takoj po objavi zakona s stanovanjskega področja v Službenem listu »FLRJ« bo izšla v posebni izdaji v latinici in cirilici

Zbirka zakonov s stanovanjskega področja

ki bo obsegala:

- Ekspoze Lidije Šentjerc, članice Zveznega izvršnega sveta
- Splošni zakon o stanovanjskih skupnostih
- Zakon o stanovanjskih odnosih
- Zakon o poslovnih zgradbah in prostorih
- Zakon o lastnini delov zgradb
- Zakon o stanovanjskih zadrugah

Cena 300 dinarjev.

Naročila sprejema komercialni oddelek »Službenega lista FLRJ«, Beograd, Kraljevića Marka 9, telefon št. 22-619. — Tekoči račun 101-11/1-30.

1657

Komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij

pri GOZDNEM GOSPODARSTVU LJUBLJANA

Likojarjeva 13, pp. 258

razpisuje delovni mesti za:

blagajnika

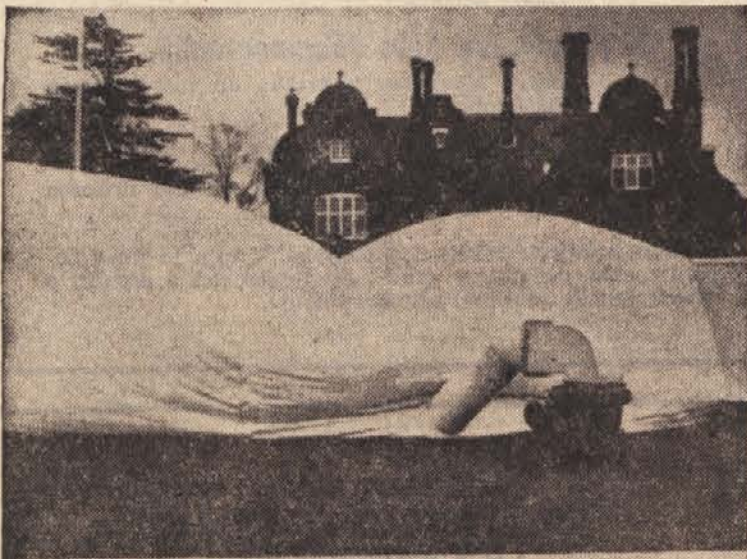
tehničnega administratorja

Pogoji: a) izobrazba: srednja strokovna ali nižja strokovna z nekaj let prakse — b) znanje: k 1: poznavanje blagajniškega poslovanja; k 2: obvladanje stroje-pisja in veselje do gozdarske stroke.

Plačilo po tarifnem pravilniku, nastop službe takoj ali po dogovoru. — Rok za sprejemanje prijav: do 10. maja 1959.

1590

ZANIMIVOSTI

V Glasgowu so pred kratkim pokazali šotor iz nylona. Obnesel naj bi se predvsem pri potujočih razstavah, pa tudi kot skladišče poljskih pridelkov. — Potem ko ga pritrdijo na »temelje«, vključijo motorno sesalno, ki ga kmalu napolni z zrakom. Opornikov nima, obliko obdrži zaradi razlike med zunanjo in notranjo ravnino pritiskom. Šotor na slikah je dolg 30, širok 12 in visok nekaj nad šest metrov

V zadnjih dneh je nova moda zajela svet. Hula-hop je ostal v senci nove igre »Ko-ko-se«, ki izvira iz daljne Kitajske. Na palci je treba z vrtoglavo hitrostjo vrtili posebno oblikovan krožnik, ki je iz plastične mase in se ne razbije. Kot vidite na sliki, so se prvi predstavniki nove igre pojavili tudi v Ljubljani.

49 Ob ZAKLJUČKU

BRIGID MAXWELL redakcije

Stacpoole se je zasmejal:
— Pa sem mislil, da se ta strast začenja in konča v otroški sobi.
Herring ga je strogo pogledal:
— To ni nobena igra! Delo zahteva veliko, posebno znanje. Nekateri zbiralci leta in leta študirajo arhive polkov, da bi natanko vedeli, ali se niso morda zmotili pri pokrivalu na glavi svojih vojakov, ali pa pri epoletah na ramenih.
Stacpoole je bilo dovolj in je mislil, da zdaj lahko pokaže svoja kositrna vojačka:
— Cele ure bi vas lahko poslušal, a prišel sem po opravkih. Mi lahko poveste, od kod sta ti dve figuri? Kaže, da sta delo nekega mojstra.
Herring si ju je natanko ogledal. Potem je dejal:
— Ne vem, ali se mi hočete prilizniti, Mr. Stacpoole. A zmerom sem vesel, če mi kdo reče mojster.
Stacpooleu sta bila potrebna dva trenutka, da je razumel, kaj Herring hoče:
— Se pravi, da ste ju vi napravili?
— Da. Svoje stvari zmeraj spoznam. — Obrnil je figurici na glavo in pokazal Stacpooleu zavite črke »J. C. H.« na podstavku. To je najina signatura, Joyina in moja. Našli jo boste na vseh najnjih figurah.
— Prodajate te reči?

— Ne, nikoli! To je le najin konjiček. Zabačava se s tem.
Stacpoole je pomolčal. Ni prav vedel, kako naj nadaljuje. Pričakoval je, da mu bo Herring povedal, kje je Dickinson nemara našel oba vojačka. Da je mogel biti Herring ta izvor, mu ni bilo prišlo na misel.
— Kje ste ju našli? — je vprašal Herring.
— Kje ste ju pa vi poslednjič videli? — je Stacpoole okrenil vprašanje.
— V moji delavnici. Napravil sem ju šele pred nekaj dnevi in sem ju postavil na polico, da bi se posušili. Edini človek, ki ju je lahko pobral, je bila moja žena.
— Jo lahko vprašam?
Herring je stopil k vratom in poklical ženo. Prišla je in si spotoma snela predpasnik:
— Ste pa naglo opravili!
— Nekaj bi vas rad vprašal, — je dejal Stacpoole.
— Rjave oči, ki so se ozrle vanj, so bile jasne kakor pri otroku. Brez besed ji je pomolil obe figuri. Premotila ju je, potem je dvignila pogled k njemu. Poštenjega in jasnejšega pogleda ni še nikoli videl.
— To sta tisti dve, ki sem ju darovala ubogemu Karlu.
— Tako?
— Da. — Smehljala se je in bi bila skoraj še nekaj pristavila.
— Ste poznali Karla Dickinsona? — jo je Stacpoole vprašal in želel, da bi Herringa ne bilo v sobi.
— Da. — Njen smehljaj je bil še zmeraj sončen. — Spoznala sem ga na Danskem, na dopustu. Bila sem ogorčena, ko sem brala, da je umrl. Skrajja nisem hotela niti verjeti, kajne? — se je okrenila k možu.
— Da, — je ta potrdil. Pogledal je ženo, potem Stacpoole, malo pokašljal:

Kaznovana požrtvovalnost

Max Ruderer iz Frankfurta je potegnil iz reke utopljenko. Stražnik, ki je bil v bližini, je vse skupaj zapisal, nato pa je reševalca nekajkrat potrepal po plečih. Čez štiri dni so Rudererja nujno klicali na policijo. Ugotovili so, da ni bil v redu prijavljen, zato so mu odmerili 20 mark globe.

Napitnica

Pri nekem rimskem sodišču je bila nenavadna pravda. Zdravnika dr. Zambana je tožil njegov nameščenec v zasebni ordinaciji, češ da mu je zdravnik mesečno plačeval le 5000 lir. Zdravnik je obesil v čakalnici razglas, v katerem je prosil bolnike, naj dajojo njegovemu pomočniku vsaj sto lir napitnine. Sodišče je naložilo profesorju denarno kazen, ker je z zahtevo po napitnini žalil dostojanstvo svojega nameščenca.

OTROK NA OKNU

Na vrhnjem oknu petnadstropne hiše v Innsbrucku so opazili mimoidoči triletnega otroka, ki je jokal za materjo. Nagibal se je skozi okno, mimoidoči so se spodaj pripravljali, da bi ga prestregli, hkrati pa so poklicali gasilce. Razburjenje se je podelo šele, ko so gasilci razprostrili plahto.

Kasneje so ugotovili, da so starši položili otroka v posteljico. Ko je zaspal, sta mama in oče šla na sprehod. Otrok pa se je zbudil. Matere ni bilo, zato je zlezal s postelje in stopil k oknu, ker je bilo tam svetleje. Primaknil je stol, odprl okno in klical mamo.

Čeprav so ljudje na cesti prigozarjali, naj zleze z okna, se ni maral umakniti v temo. Nekaj

ljudi je skušalo vdreti v stanovanje, drugi pa so čakali spodaj. Gasilec se je povzpelo po lestvi, otrok se je ustrašil, zaloputnil okno in se umaknil v sobo. Pomiril se je šele, ko je gasilec v stanovanju prižgal luč. Mama in oče sta se močno ustrašila, ko sta našla svojega otroka pri hišnici, ki jima je opisala dramatični dogodek.

V francoskih ateljejih Billancourt snemajo film »Nevarne zveze« z Jeanno Moreau v glavni vlogi. Njena dvojnica Lydia Leyster je nastopila v nevarnem prizoru, ko je z rokami bezala v kamin pisma, ki jih je hotela prikriti. Tako nerodno se je vrtela okoli plamenov, da so ji obližnili stariški plašč. Kot živa bakla je skočila s prizorišča in klicala na pomoč. Seveda so jo takoj rešili, vendar je dobila nekaj lažjih opeklin po plečih in po rokah

MNOŽICA NEVTRONOV

Po navadi mislimo, da uporabljajo jedrske reaktorje le za pogon atomskih električnih central, podmornic in drugih naprav, ki neposredno izkoriščajo v reaktorjih pridobljeno jedrsko energijo. En sam pogled na kakih dve sto doslej zgrajenih reaktorjev pa pove, da je med njimi le 20 takih, ki pogonjajo električne centrale in podmornice. Nadaljnjih dvajset so zgradili za poskuse, da bi ugotovili, v kakšnih pogojih najuspešneje dela ta ali oni reaktor, v vseh drugih pa proučujejo koristne lastnosti jedrskega sevanja, ki se razvija v njih.

Tudi v jedrskih reaktorjih, ki jih uporabljajo kot vire sevanja, se sprošča jedrska energija v obliki toplote, le s to razliko, da je praktično ne izkoriščajo, marveč odhaja v reke in v ozračje. Raziskovalni reaktor, ki ga zdaj gradijo v Vinči, bo imel toplotno moč 7000 kilovatov, torej bo da-

jal energijo, ki bi jo dobili, če bi dnevno zgorelo 500 ton premoga. Ker ta reaktor gradijo kot vir sevanja, v njem sproščene toplotne energije ne bodo izkoriščali, marveč bo odhajala v Mlačkaški potok, ki teče zraven inštituta.

Med najbolj značilnimi seva-

Raznašalec kruha — prvak

Renato Longo, raznašalec kruha v neki milanski pekarni, je postal svetovni prvak v kolesarski vožnji čez drn in strn. Kolo je začel voziti, ko mu je bilo štirinajst let. Za delo je dobival hrano in stanovanje ter 4000 lir na mesec.

Vsa leta je sanjal, da bi postal znan kolesar. Ker je noč za nočjo razvažal kruh, je imel dovolj priložnosti za trening. Dolgo je varčeval, potem pa je le zbral dovolj denarja za dirkalno kolo. Lepega dne je bilo njegovo ime na seznamu kolesarjev, ki so se prijavili za dirko. Zmagal je takrat in še na sedemnajstih dirkah, potem pa se je prijavil za tekmo, ki je zmagovalcu obetala

naslov svetovnega prvaka v kolesarski vožnji čez drn in strn. Delodajalec mu je dal tri dni dopusta za trening.

Zgodilo se je, česar ni nihče pričakoval. Mali pek iz Milana je postal svetovni prvak.

nji v jedrskem reaktorju je nevtronsko. Nevtroni so majhni delci, ki sestavljajo dele atomov oziroma atomskih jeder. Če z njimi obstreljujejo uranske atome, se jedro razcepi in tako se sprosti jedrska energija. Pri tem procesu nastajajo novi nevtroni, ki razbijajo nadaljnja uranska jedra in tako zagotavljajo trajno sproščanje energije.

Nevtroni so torej nosilci reaktorskega procesa. Kadar jedrski reaktor obratuje, je podobno nekakšni posodi, ki je v njej razen urana in drugih snovi tudi »nevtronski plin«, sestavljen iz množice nevtronov. Koliko jih je, bo nemara ponazoril primer: v reaktorju z močjo 7000 kilovatov se razcepi vsako sekundo 200 milijonov milijard uranskih atomov, vsako cepitev pa povzroči po en nevtron.

Zato je jedrski reaktor izredno močen vir nevtronov, ki jih uporabljajo med drugimi za proizvodnjo radioaktivnih izotopov in umetnih jedrskih goriv ter za proučevanje lastnosti snovi pod učinkom nevtronskega sevanja. Snovi, ki jih hočejo obsevati z

nevtroni, spravijo v reaktor po posebnih kanalih ali pa del nevtronov uhaja skozi odprtino, kjer obsevajo snov.

Pri cepitvi atomov nastajajo tudi žarki gama, ki imajo podobne lastnosti kot rentgenski, le da so močnejši. Zarke gama oddaja radij, razen njega pa še druge radioaktivne snovi. V jedrskem reaktorju z močjo 7000 kilovatov nastane toliko žarkov gama kot v toni radija. Spet naj pomaga primer: na vsem svetu je komaj dober kilogram čistega radija, ki je bil pred proizvodnjo radioaktivnih izotopov v jedrskih reaktorjih izključni vir žarkov gama.

Posojilo

Predsednik Svetovne banke Blake je opisoval newyorškemu novinarjem dogodek, ki ga je doživel v Hollywoodu. Na sprejemu v klubu filmskih delavcev je sedel zraven postavne igralkice. Med pogovorom ga je vprašala, ali bi lahko dobila posojilo od Svetovne banke. Presenečen jo je pogledal in odgovoril: »Posojila dajemo le nerazvitim področjem.«

Radijska zveza Washington—Havaji

Ameriška mornarica bo letos upostavila stalno radijsko zvezo med Washingtonom in Havajskimi otoki. Mesecu so namenili vlogo refleksne postaje. Električni impulzi bodo preleteli okoli 800.000 km dolgo pot, do meseca in nazaj prej kot v treh sekundah.

DOMA - VENDAR PRISOTNI POVSOD s sprejemnikom

Soča 58 UKV

ki je najsoodobnejši sprejemnik domače izdelave

TELEKOMUNIKACIJE, Ljubljana

53.950 din

— Pustil vaju bom sama, da se pogovorita. Če si ti dala Dickinsonu vojačka, velja inšpektorjev obisk pravzaprav tebi, ne meni.
Nervozno se je nasmešnil in odštorkljajal iz sobe. Joy pa je dejala:
— Mislim, da ni užaljen. Kaj mislite vi?
— Le olikan, — je odgovoril Stacpoole. — Mislim, da ste lahko srečni. Pa tudi on.
Joy mu je pomežiknila:
— Lepo ste to rekli! Nobenemu uradniku s Scotland Yarda ne bi pripisala tako prijazne opazke.
— Bi mi hoteli povedati, kako ste prišli do tega, da ste Dickinsonu darovali obe figuri?
— Srečala sem ga prejšnji teden. Mislim, da je bilo v sredo dopoldne.
— Ste ga dobro poznali?
— Še kar. — Njen pogled je zavil v stran.
— Ze dalj časa ga nisem videla.
— Ste ga spoznali na Danskem?
— Da. — Razprla je oči. — Takrat še nisem bila omožena. Za dopust sem potovala na Dansko in s Karlom sva bila na isti ladji. Predstavili so mi ga takoj po odhodu. Vreme je bilo viharo in večina ljudi se je s krova umaknila v kabine. Postalo mi je slabo in Karel mi je pomagal v danskim žganjem. Kar ugajalo mi je. — Zadnje besede je izrekla pihoma, da jih je še Stacpoole komaj slišal.
— In potem sta se dostikrat shajala?
— Stanovala sva v istem hotelu in razkazoval mi je Kjöbenhavn.
— Kako dolgo je že tega?
— Štiri leta.
— In ste se potem še večkrat srečali?
— O, komaj kdaj. — Rekla je to, kakor da bi se čutila krivo. — Nekajkrat. Večinoma po naključju.
— In prejšnji teden spet?
— Da, pred njegovo banko na Kingswayu. Malo sva pokramljala. Imela sva si vedno toliko

povedati. Pripovedovala sem mu, kaj Chris in jaz počenjva. Odkar sem se bila poročila, sem ga redkokdaj videla in sem vedela, da ga bo to zanimalo. Morda bi bil še kaj napisal za naše društvo.
— Ste se ustavili na cesti, ali ste bili v čarnjari?
— Vozila sva se s taksijem. Imela sva isto smer. In Karel je prej izstopil kakor jaz.
— Kje?
Mrs. Herring mu je to povedala in primer Karla Dickinsona je bil pojasnjen.

17

Ko se je narednik Thomas naslednje jutro oglašil v službi, je inšpektor že nekaj časa pisal. Uporabljal je velike konceptne liste in puščal je širok rob ter je na njem tu in tam napravil križec. Thomas je že vedel, pri čem je. Po prstih je stopil k svoji mizi. Sele okrog enajstih je Stacpoole odložil poslednji list, se naslonil na stol in iztegnil nogo.
— Tako! Zda je to opravljeno! Veste, mladi FitzOliver mi je pravil, kako pisatelju kar odleže, ko je konec njegove povesti. Kar sproščen je, kakor da bi ne vem kakšno breme odložil. Nekam prav tako mi je, kadar uzrem rešitev kakšnega mojega primera.
— Je Dickinsonov primer rešen, Sir?
— Mislim, da vem, kdo je storilec, toda vedeti in dokazati, to sva dve stvari, druga od druge daleč kakor do neba. Zda moramo moriča prijeti, Tommy. Nate, tole malo pregledite! — Stacpoole je vstal in pomolil Thomasu svoje pisanje. — Razmislite malo in mi povejte vaše mnenje!
Potem je odšel, verjetno, je mislil Thomas, k šefu.
Ko se je pol ure pozneje vrnil, je bil Thomas že vse prebral.